

Faunabeheerplan 2025-2030

deelplan Ganzen

Deelplan Ganzen

Brandgans, Grauwe gans, Kolgans, Grote Canadese gans

Colofon

Faunabeheerplan 2025-2030, deelplan Ganzen
Stichting Faunabeheereenheid Drenthe

E-mail
info@fbedrenthe.nl
Internet
www.fbedrenthe.nl

Opgesteld door
Faunabeheereenheid Drenthe
Postbus 715
9400 AS Assen

Door bestuur FBE Drenthe vastgesteld d.d. 18/12/2024.

Auteurs
ir. N. van Grinsven, dr. B. van der Hee
Opmaak en vormgeving
Progress Ecologie en Vormgeving

Copyright
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch op geluidsband of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Faunabeheereenheid Drenthe en de auteurs.

Inhoudsopgave

Deelplan Ganzen

Brandgans, Grauwe gans, Kolgans, Grote Canadese gans

1. Introductie	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Maatschappelijk impact	6
2. Wetgeving en provinciaal beleid	7
2.1 Wetgeving	7
Internationale verdragen AEWA	8
Natura 2000-gebieden	10
2.2 Provinciaal beleid	11
Natuurvisie provincie Drenthe	11
Provinciale nota Uitvoeringsplan flora en fauna	11
Ganzenfoerageergebieden	11
2.3 Drents Ganzenakkoord	13
3. Ecologie en voorkomen	14
Brandgans	14
Grauwe gans	17
Kolgans	20
Canadese gans	23
Staat van instandhouding	26
4. Schade aan landbouwgewassen	27
Schade aan landbouwgewassen in Drenthe	27
Regionale verschillen	28
Verdeling over gewassen	30
Schade in foerageergebieden	32
5. Benadering en Maatregelen	33
5.1 Benadering periode 2018-2023	33
5.2 Maatregelen	33
Vergunningsvrije beheermaatregelen	34
Vergunningplichtige beheermaatregelen	37
Het gebruik van afschot voor populatiereductie	40
6. Richtlijnen 2025-2030	42
6.1 Handelingskader	42
Duiding van de noodzaak	42
1. Afweging – coördinatie van de uitvoering	46
2. Uitvoering	46
Doel – voorkomen belangrijke landbouwschade	47
Strategie	47
Periode	48

Uitvoeringsgebied	49
Diersoorten	50
Trekpopulatie brandgans, kolgans en grauwe gans	51
Standpopulatie grauwe gans	51
3. Monitoring.....	52
8. Literatuur	53
Bijlagen.....	57
Bijlage 1 - Overzicht inspraak deelplan ganzen	57
Bijlage 2 - Overzichtskaart Wildbeheereenheden Drenthe.....	62
Bijlage 3 - Basisgegevens	63
Bijlage 4 – Relatie tussen tellingen en schade grauwe gans	66
Bijlage 5 – Aantal gedode ganzen per WBE per soort in de periode 2018-2023.....	67
Bijlage 6 - Getaxeerde schade per WBE per jaar voor grasland en kwetsbare gewassen.....	68
Bijlage 7 - De gunstige referentiepopulatie.....	71

1. Introductie

1.1 Aanleiding

Het faunabeheerplan deelplan ganzen (FBP ganzen) is opgesteld vanwege de toenemende schade door ganzen in de provincie Drenthe, zoals beschreven in de Natuurvisie 2022 (Provincie Drenthe, 2022). Het plan is bedoeld om een balans te creëren tussen de bescherming van trekganzen – waarvoor Nederland internationale verplichtingen heeft – en het beheer om verdere stijging van schade te voorkomen.

Conflicten tussen ganzen en mensen nemen toe, vooral door de groeiende populaties van soorten zoals de grauwe gans (*Anser anser*), brandgans (*Branta leucopsis*) en kolgans (*Anser albifrons albifrons*), die sinds de jaren 80 sterk zijn toegenomen. Deze groei is mede veroorzaakt door veranderingen in het landschap, zoals de toename van eiwitrijke graslanden die een voedselrijke omgeving bieden, en het creëren van water- en natuurgebieden die gunstig broedplaatsen vormen voor ganzen. Jachtbeperkingen, betere voedselvoorzieningen en het ontbreken van natuurlijke vijanden hebben de populatiegroei verder gestimuleerd (Ebbing, 2003; Ebbing et al., 2003), vooral bij de standganzen die jaarrond in Nederland blijven, waarvan de grauwe gans standpopulatie steeg van 150 broedparen in de jaren 80 naar meer dan 130.000 broedparen grauwe gans en brandgans in 2015, met een schatting van 114.000 tot 185.000 broedparen in de periode van 2018 tot 2020 (Sovon Vogelonderzoek Nederland, z.d.).

Deze populatietoename leidt tot verschillende problemen: boeren ondervinden elk jaar meer schade door groepen ganzen die op gewassen foerageren, met aanzienlijke economische verliezen tot gevolg. Daarnaast veroorzaken ganzen bij luchthavens een verhoogd risico op botsingen met vliegtuigen, wat veiligheidsrisico's met zich meebrengt. Ook in steden en natuurgebieden veroorzaken ganzen overlast door grasvelden door overbegrazing te vernielen en wandelpaden of zwemwater te vervuilen met uitwerpselen (Buij & Koffijberg, 2019; Buitendijk et al., 2022). Deze ontwikkeling heeft geleid tot discussies over beheermaatregelen zoals landschapsinrichting, afschot, eieren schudden en verjagingstechnieken om een duurzame balans te vinden tussen natuurbelangen en menselijke activiteiten.

1.2 Maatschappelijk impact

De maatschappelijke impact van de ganzen-mens conflicten in Nederland worden vooral ervaren door boeren. Boeren ervaren aanzienlijke economische verliezen door de toenemende graasdruk van groeiende ganzenpopulaties, die sinds de jaren 80 van slechts enkele duizenden euro's zijn toegenomen tot ruim 43,5 miljoen euro in 2023 (BIJ12, schadeciijfers). Een bedrag dat in 2024 naar verwachting wordt overtroffen. Dit leidt tot spanningen in landelijke gebieden zoals Drenthe, waar de uitgekeerde schade aan gewassen momenteel is gestegen tot ruim €870.000,- euro in 2023. De werkelijke schade ligt waarschijnlijk aanzienlijk hoger, aangezien niet alle schade wordt gemeld, niet de volledige schade wordt vergoed en agrariërs niet alle gemaakte kosten vergoed krijgen. Tegenwoordig ervaren ook terreinbeherende organisaties steeds vaker overbegrazing van oevervegetatie en eutrofiëring van oppervlaktewater wat een rol speelt in het niet behalen van de natuurdoelen.

Aan de andere kant spelen ganzen een belangrijke ecologische rol en hebben ze een intrinsieke waarde. Daarnaast vervult Nederland, vanwege zijn ligging, een cruciale rol in het faciliteren van overwinterende ganzen. Deze beide aspecten leiden tot discussies over de balans tussen de bescherming van schadeveroorzakende dieren en economische activiteiten, waarbij gezocht wordt naar humane en duurzame oplossingen. De rol van de Faunabeheereenheid is hierbij essentieel; zij brengen deze verschillende belangen samen in het opstellen van faunabeheerplannen en zorgen hierbij voor een balans. Het bestuur van de Faunabeheereenheid heeft een breed maatschappelijk draagvlak waarin zowel boeren, terreinbeherende organisaties, jacht als ook de dierenbescherming vertegenwoordigd zijn.

2. Wetgeving en provinciaal beleid

2.1 Wetgeving

Ganzen zijn als wilde vogelsoorten die van nature in de Europese Unie voorkomen beschermd onder het Europese verdrag van Bonn (1979) het Europese verdrag van Bern (1979) en de Vogelrichtlijn (1979). Deze bescherming is in Nederland opgenomen in de Omgevingswet en valt onder artikel 5.1, lid 2, onder g, en wordt verder uiteengezet in artikel 11.37 van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (hierna: BAL), waar de brandgans, kolgans en grauwe gans worden genoemd als vogelsoorten vallend onder artikel 1 van de Vogelrichtlijn. Dit wettelijk kader verbiedt het doden en/of vangen van individuen als ook het opzettelijk vernielen/wegnemen of beschadigen van in gebruik zijnde nesten en/of bebroede eieren. Ganzen mogen ook niet opzettelijk verstoord worden als dit van wezenlijke invloed is op hun staat van instandhouding. De grauwe gans, brandgans en kolgans zijn allen geclassificeerd als "Least Concern" op de IUCN Rode Lijst, wat betekent dat zij momenteel geen bedreigde soort is (BirdLife International. 2018; 2018a en 2022).

De grote Canadese gans is sinds 19 januari 2020 niet langer onderdeel van de lijst van in Nederland voorkomende vogels opgesteld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) en hiermee is de soort ondanks zijn vermelding in

Bijlage 2/A niet langer beschermd onder de Vogelrichtlijn en is er ook geen IUCN rodelijst beoordeling voor uitgevoerd (Dutch Avifauna, z.d.; BirdLife International, 2015). In afwachting tot de plaatsing van de grote Canadese gans op de Unielijst van exoten door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit wordt de soort in Nederland nog niet als exoot behandeld.

Als wettelijke belangen worden geschaad, bijvoorbeeld door een onredelijk hoge graasdruk door ganzen waardoor er belangrijke schade aan landbouwgewassen of natuurgebieden ontstaat, kunnen er maatregelen worden genomen op dit te voorkomen. Vergunningplichtige maatregelen worden in de Omgevingswet aangeduid als 'flora- en fauna-activiteiten'. Artikel 4.6 van het Omgevingsbesluit geeft de Gedeputeerde Staten de mogelijkheid om een omgevingsvergunning te verlenen voor flora- en fauna activiteiten. Dit kan het doden, vangen of beschadigen van vaste voortplantingsplaatsen betreffen, waarvoor ganzen normaal gesproken beschermd zijn. Artikel 8.74J van het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat de beoordelingsregels voor flora- en fauna activiteiten die mogelijk gevolgen hebben voor soorten die beschermd zijn als 'vogelrichtlijn soorten'.

Beoordelingsregels Artikel 8.74j van het Besluit kwaliteit leefomgeving

1. **Noodzaak van de activiteit:** De activiteit moet noodzakelijk zijn vanwege belangen zoals volksgezondheid of openbare veiligheid, veiligheid van het luchtverkeer, het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren, de bescherming van flora en fauna, of voor onderzoek en onderwijs. Ook kan het nodig zijn voor activiteiten zoals het uitzetten of herintroduceren van soorten, of voor selectief en strikt gecontroleerd gebruik van bepaalde vogels.
2. **Geen andere bevredigende oplossing:** Een vergunning wordt uitsluitend verleend als er geen andere bevredigende oplossing beschikbaar is die redelijkerwijs minder schadelijk is voor de betrokken soorten.
3. **Geen negatieve invloed op populaties:** De activiteit dient de gunstige staat van instandhouding van de betrokken populaties in hun natuurlijke verspreidingsgebied te laten voortbestaan. Dit betekent dat de activiteit niet mag leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding.
4. **Speciale regels voor populatiebeheer:** Bij aanvragen die betrekking hebben op het beperken van vogelpopulaties worden alleen de belangen van volksgezondheid, openbare veiligheid, het voorkomen van belangrijke schade en de bescherming van flora en fauna meegewogen.
5. **Toewijzing van vergunningen voor populatiebeheer:** Vergunningen voor populatiebeheer worden in principe verleend aan faunabeheereenheden. Als dit niet noodzakelijk is, kan de vergunning ook worden verleend aan wilfbeheereenheden of andere partijen.

Internationale verdragen AEWA

Het African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement (AEWA) is onderdeel van het Verdrag van Bonn en trad in 1999 in werking. Het richt zich op het behoud en het duurzaam beheer van trekvogelpopulaties door middel van een gedetailleerd actieplan. Dit actieplan verplicht aangesloten landen, waaronder Nederland, om specifieke maatregelen te nemen ter bescherming van ruim 266 trekvogels, waaronder de grauwe gans en brandgans en hun leefgebieden. Voor de in Nederland voorkomende kolgans is op het moment van dit schrijven geen soort specifiek actieplan opgesteld.

In 2016 werd onder AEWA het European Goose Management Platform (EGMP) opgericht. Het EGMP richt zich op de bescherming van zowel afnemende als groeiende ganzenpopulaties in Europa door middel van een gecoördineerde aanpak langs de trekroutes. Het platform breidde zich uit met voor Nederland de relevante populaties: de NW/SW Europese grauwe gans en drie brandganspopulaties (Rusland/Duitsland & Nederland, Oost-Groenland/Schotland & Ierland, en Svalbard/Zuidwest-Schotland). Specifieke managementeenheden zijn opgezet voor populaties met unieke kenmerken waaronder deze vijf populaties (Figuur 1).

Managementeenheden

Grauwe gans

- **Mu 1 grauwe gans:**
Trekpopulatie overwinteren voornamelijk in Nederland, Duitsland en België en broeden in Noorwegen, Finland, Zweden en Denemarken.
- **Mu 2 grauwe gans:**
Standpopulatie kent beperkt trekgedrag en broed in Nederland, Duitsland en België en een klein deel van Noord-Frankrijk.

Brandgans

- **Mu 1 brandgans:**
Trekpopulatie overwinteren voornamelijk in Nederland, Duitsland, Noorwegen, Zweden, Denemarken en België en broeden in Rusland
- **Mu 2 brandgans:** Trekpopulatie overwinteren voornamelijk in Nederland, Duitsland, Noorwegen, Zweden, Denemarken en België en broeden in de Baltische landen, Finland, Zweden, Noorwegen, Denemarken en Estland
- **Mu 3 brandgans:**
Standpopulatie kent beperkt trekgedrag en broed voornamelijk aan de Noordzee in Nederland, Duitsland en België.

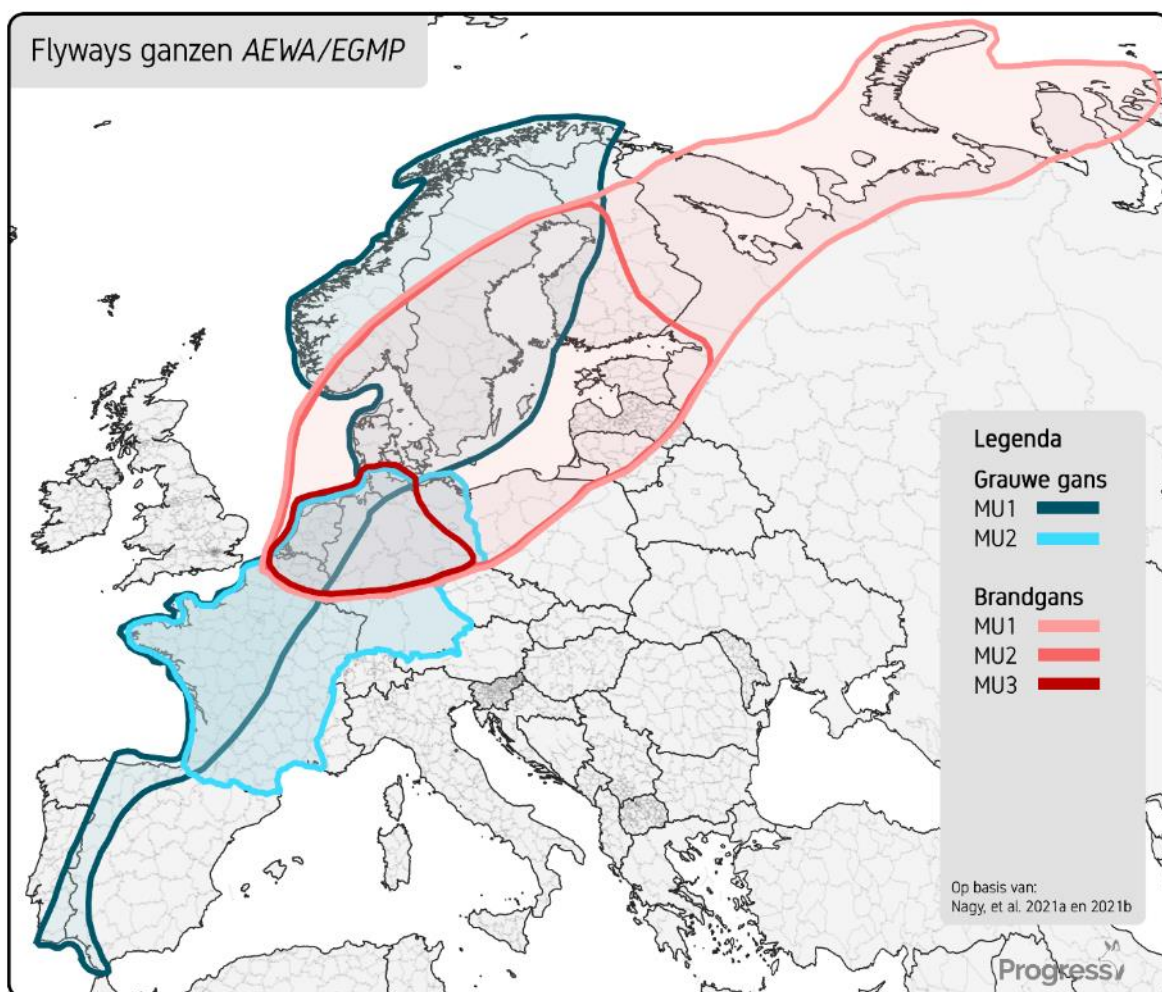
Sinds 2018 werkt EGMP aan International Single Species Management Plans (ISSMP) voor de grauwe gans en brandgans. Deze plannen worden uitgevoerd via Adaptive Flyway Management Programs (AFMP), ondersteund door de Europese werkgroep voor ganzenbeheer (EGM IWG). Diverse taakgroepen, zoals voor landbouw (AG TF), grauwe gans (GG TF) en brandgans (BG TF), assisteren bij deze inspanningen. Nederlandse vertegenwoordigers van het ministerie van Landbouw, provincies, SOVON Vogelonderzoek en de Faunabeheereenheden zijn betrokken bij internationale taakgroepen. Nationale werkgroepen waaronder de Nederlandse 'werkgroep Nederlandse Werkgroep voor de AEWA-ganzenaanpak (WAG), vallend onder het EGMP implementeren sinds 2016 de acties van EGM IWG en zorgen voor monitoring en rapportage. In 2021 besloten de provincies de AEWA-aanpak te volgen voor het ganzenbeleid en richtten een Taakgroep Ganzen op onder de IPO-werkgroep Natuurwetgeving, die de AEWA-ganzenaanpak coördineert op nationaal, provinciaal en lokaal niveau.

De AEWA en EGMP bieden dus een robuust juridisch en beleidsmatig kader voor de bescherming van ganzenpopulaties. Dit combineert internationale verplichtingen met praktische implementatie op lokaal en nationaal niveau, waarmee de gunstige staat van instandhouding van soorten zoals de grauwe gans, brandgans en kolgans wordt gewaarborgd.

Trekpopulatie en Standpopulatie

In AEWA-verband is afgesproken dat MU's waarvan het grootste deel in één lidstaat broedt, tot de standpopulatie van dat lidstaat behoren. Dit voorkomt dubbeltellingen en waarborgt optimale bescherming. In Nederland vallen MU 2 (grauwe gans) en MU 3 (brandgans) onder de standpopulatie. Ganzen die uitsluitend in Nederland overwinteren, zoals de kolgans, MU 1 en 2 van de brandgans en MU 1 van de grauwe gans, behoren tot de trekpopulaties.

Figuur 1. Management Units van de grauwe gans en brandgans vastgesteld door AEWA/EGMP. Weergegeven zijn de migrerende MU1 en standganzen MU2 populaties van de grauwe gans (blauwe gebieden), en de migrerende MU1 (arctisch/Russisch) en MU2 (Baltische) broedpopulaties en standganzen MU3 (Noordzee-)populaties van de brandgans. *Bron: Nagy, et al., 2021a en 2021b*

Stand- en trekganzen in Drenthe

In de provincie Drenthe worden ganzenpopulaties onderverdeeld in trekganzen en standganzen. Trekganzen zijn soorten zoals de grauwe gans, brandgans en kolgans, die seizoensgebonden migreren. Deze ganzen arriveren in de herfst in Nederland om te overwinteren en keren in het vroege voorjaar terug naar hun noordelijke broedgebieden. Standganzen daarentegen broeden in Nederland en kennen slechts beperkt trekgedrag. In Drenthe hebben de grauwe gans en brandgans gevestigde standpopulaties. Deze populaties kennen weinig voorjaar- of najaarstrek, maar in het oostelijke deel van Nederland, waaronder Drenthe, is meer trekgedrag zichtbaar bijvoorbeeld voor de rui of wisselen van foerageergronden. Dit maakt dat Drentse standganzen behorend tot MU 2 (grauwe gans) of MU 3 (brandgans) zich ook door het jaar heen kunnen verspreiden over provincie- en zelfs landsgrenzen heen zonder dat ze het verspreidingsgebied van hun MU verlaten. Ditzelfde fenomeen zien we ook bij de Canadese gans die in Europa vrijwel standvast is geworden, met net als de standpopulaties van grauwe gans en brandgans alleen beperkte interne migratie, bekend als de 'ruitrek' of 'foerageertrek'. De kolgans vormt in Nederland zelden standpopulaties en wordt voornamelijk vertegenwoordigd door migrerende individuen.

Historisch werden standganzen en trekganzen ook aangeduid als overzomerende en overwinterende ganzen. Het is belangrijk op te merken dat 'overwinterende ganzen' zowel standganzen als trekganzen omvat. Nederland speelt een cruciale rol voor deze overwinteraars, die afkomstig zijn uit noordelijke broedgebieden in Europa, zoals Noorwegen, Zweden, Finland en Rusland. Dankzij gunstige klimatologische en ecologische omstandigheden bieden Nederland en de Drentse gebieden geschikte leefgebieden. Dit maakt Drenthe een belangrijk onderdeel van de Europese Vogelrichtlijn en internationale afspraken zoals AEWA (African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement) en het Verdrag van Bern.

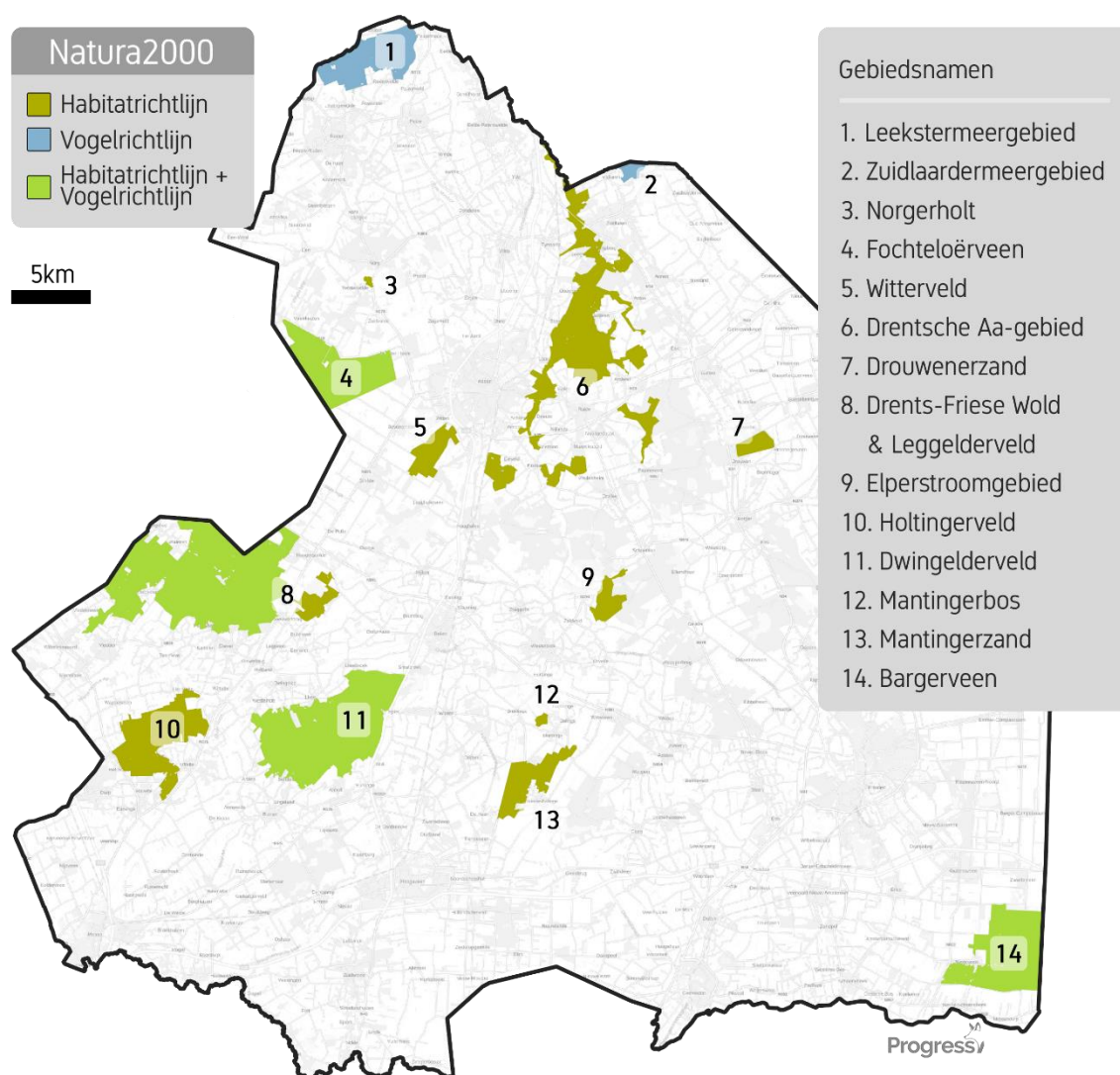
Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden vormen een essentieel onderdeel van het Europese natuurbeleid, vastgelegd in de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De aanwijzing en bescherming van deze gebieden is in Nederland geïmplementeerd via de Omgevingswet. De Europese Natura 2000-gebieden vormen gezamenlijk een ecologisch netwerk met als doel de bescherming van de biodiversiteit door de instandhouding van bedreigde soorten en habitats die van belang zijn binnen de Europese Unie.

De provincie Drenthe heeft 14 Natura 2000-gebieden die onderdeel uitmaken van het Europese netwerk voor natuurbehoud. Deze gebieden zijn aangewezen op basis van de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, of een combinatie van beide. In Drenthe zijn 2 gebieden specifiek aangewezen op grond van de Vogelrichtlijn, 8 op basis van de Habitatrichtlijn, en 4 gebieden

voldoen aan de criteria van zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn.

Van deze Natura 2000-gebieden hebben het Leekstermeergebied, Fochteloërveen en het Zuidlaardermeergebied specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor trekvogels, waaronder overwinterende ganzen zoals de grauwe gans, brandgans en kolgans. Het Bargerveengebied en Dwingelderveldgebied hebben geen specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de grauwe gans, kolgans of brandgans maar wel voor de toendrarietgans en verschillende overwinterende eenden soorten. Deze Natura 2000-gebieden spelen een cruciale rol als rust- en foerageerlocaties voor overwinterende trekvogels, wat essentieel is voor het waarborgen van de biodiversiteit en het behoud van deze soorten tijdens hun verblijf in Nederland.

Figuur 2. Natura 2000-gebieden gelegen in de provincie Drenthe weergegeven op basis van de aanwijzing Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of beiden. Bron: Provincie Drenthe 2024

2.2 Provinciaal beleid

Natuurvisie provincie Drenthe

De Natuurvisie 'Gastvrije natuur 2040' van de provincie Drenthe biedt een uitgebreide visie en strategie voor natuurbehoud, beheer en ontwikkeling tot het jaar 2040. Het document bespreekt de huidige staat van de natuur in Drenthe, stelt doelen voor de toekomst en richt zich op het versterken van natuurlijke netwerken (Provincie Drenthe 2021). De natuurvisie verwoordt dat Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft om overwinterende en trekkende ganzensoorten, zoals de grauwe gans, rust, ruimte en voedsel te bieden. Tegelijkertijd stelt zij dat de groeiende populaties ganzen aanzienlijke schade aan landbouwgewassen veroorzaken.

Om schade te verminderen, streeft de provincie naar een balans tussen bescherming en beheer. Dit omvat de bescherming van trekganzen in lijn met internationale verplichtingen en het actief beheren van ganzen om verdere schade te voorkomen. Het uit te voeren beleid dient een zo breed mogelijk maatschappelijk draagvlak te krijgen, onder andere via het Drents ganzenakkoord, waarvoor de randvoorwaarden zijn opgenomen in het Uitvoeringsplan flora en fauna.

Provinciale nota Uitvoeringsplan flora en fauna

Het "Uitvoeringsplan Flora en Fauna" van de provincie Drenthe, vastgesteld op 5 april 2022 door Gedeputeerde Staten, vormt een concrete uitwerking van de doelstellingen uit de Natuurvisie. Waar de Natuurvisie de langetermijnstrategie voor natuurbehoud en -ontwikkeling beschrijft, vertaalt het uitvoeringsplan deze visie naar gerichte maatregelen voor de bescherming en het beheer van ganzen. Het plan benadrukt dat de bescherming van overwinterende ganzen geborgd is binnen de aangewezen Natura 2000-gebieden en in een rustgebied nabij het Leekstermeer.

Het uitvoeringsplan signaleert dat ganzen, met name de grauwe gans en kolgans, in Drenthe verantwoordelijk zijn voor de meeste faunaschade, met name op overjarig grasland. De schade is de afgelopen jaren gestaag toegenomen, ondanks beleidsinspanningen uit 2014 om deze te reduceren.

In de Natuurvisie is het beleid uit 2014 daarom herzien. De focus ligt nu op een balans tussen bescherming en beheer. De provincie heeft de FBE verzocht om samen met betrokken partijen afspraken te maken over schadebeperking en deze vast te leggen in het Drents ganzenakkoord (GAK). Dit akkoord moet bijdragen aan een duurzaam beheer van de ganzenpopulatie in Drenthe, waarbij

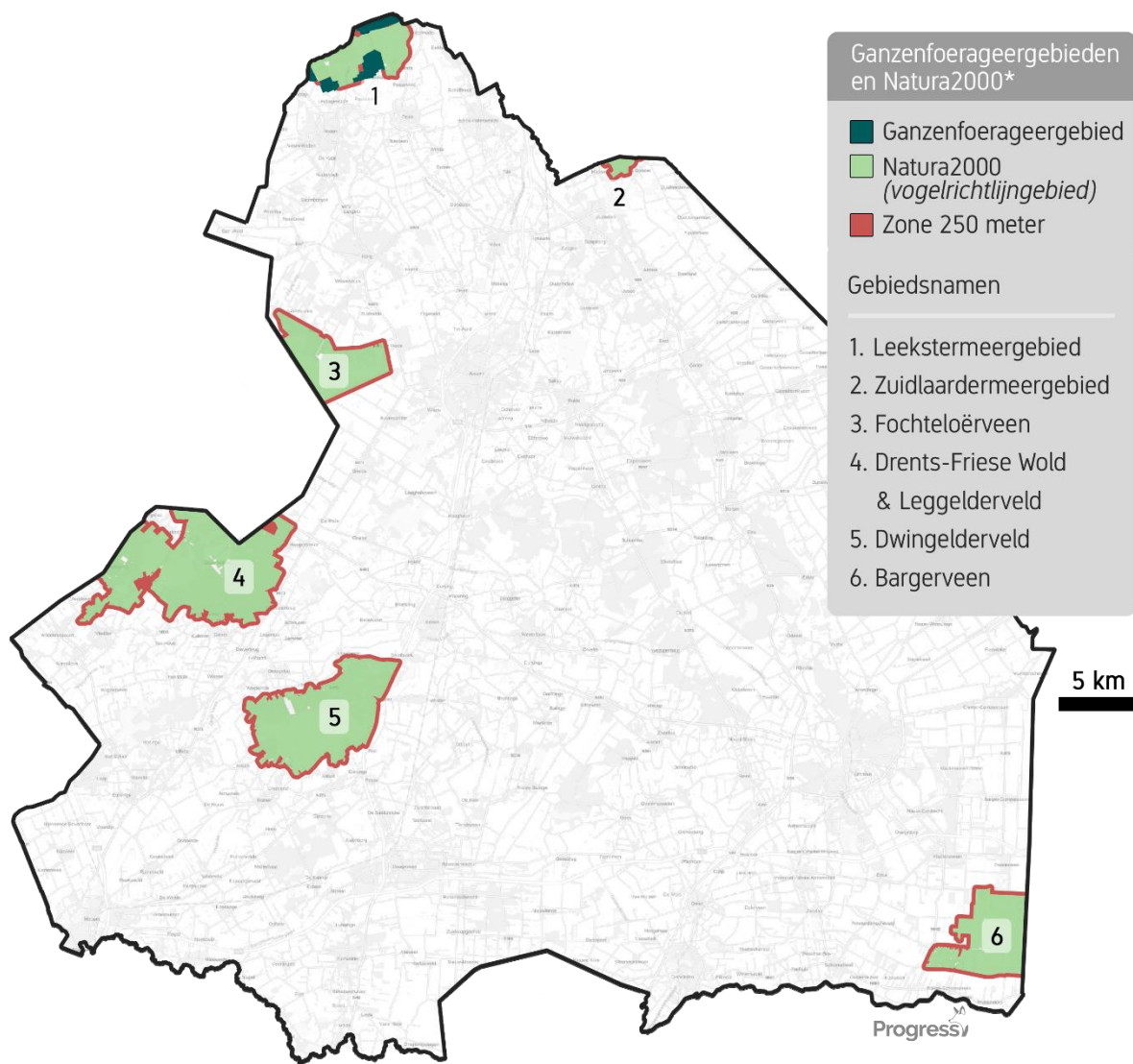
een evenwicht wordt gevonden tussen de omvang van natuurlijke populaties en het risico op schade. Een belangrijk onderdeel van het GAK is een evaluatie van de bestaande rustgebieden en schadecijfers, waarbij de huidige situatie rondom het Leekstermeer voorlopig wordt gehandhaafd. Het GAK is gevraagd advies uit te brengen over het al dan niet aanwijzen van één of meerdere rustgebieden. Daarnaast laat de provincie sinds 2013 de zomertellingen van ganzen uitvoeren door SOVON-vogelonderzoek. Deze tellingen zullen ook in de komende jaren worden voortgezet om een actueel inzicht te behouden in de populaties zomerganzen.

Ganzenfoerageergebieden

De provincie Drenthe heeft een rol als rust- en foerageergebied voor internationale trekganzen, zoals de grauwe gans, brandgans en kolgans. Om verstoring van deze trekganzen te voorkomen, heeft de provincie aanvullend op de bestaande Natura 2000-gebieden één ganzenfoerageergebied aangewezen, bestaande uit vier deelgebieden ten zuiden en oosten van het Leekstermeer. Binnen dit gebied is het niet toegestaan om ganzen te verstoren. Grondgebruikers in het ganzenfoerageergebied ontvangen een jaarlijkse opslag van € 50,- per hectare schade. Daarnaast geldt er geen eigen risico en worden geen administratiekosten in rekening gebracht bij schade- tegemoetkomingsaanvragen. Deze regeling is bedoeld als positieve prikkel; agrariërs kunnen echter vrijwillig afzien van de vergoeding en ervoor kiezen om op hun percelen ganzen te verjagen.

De provincie is verantwoordelijk voor het aanwijzen van nieuwe ganzenfoerageergebieden, waarbij het GAK een adviserende rol speelt. Gezamenlijk bieden door de provincie aangewezen foerageer- en rustgebieden gelegen binnen Natura 2000 Vogelrichtlijngebieden, overwinterende ganzen voldoende rust- en foerageergronden. Deze gebieden, vaak bestaande uit agrarische graslanden en in natuurgebieden gelegen wetlands, zijn essentieel voor het waarborgen van de noodzakelijke voedselbronnen en slaapplekken tijdens hun verblijf in Nederland. Specifieke Natura 2000-gebieden zoals het Bargerveen, Fochteloërveen, Leekstermeer-gebied, Dwingelderveld en Zuidlaardermeergebied zijn (ook) aangewezen als vogelrichtlijngebied met een instandhoudingsdoelstelling voor overwinterende ganzen om deze cruciale functie voor ganzen te vervullen (Figuur 3).

Figuur 3. Ganzenfoerageergebieden en Natura 2000-vogelrichtlijngebieden incl. 250m zone die een functie kan verlenen als rust- of, foerageergebied en/of slaappleaats. Bron: Provincie Drenthe 2024

2.3 Drents Ganzenakkoord

Het Drents Ganzenakkoord (GAK), vastgesteld op 5 oktober 2022 door de Stichting Faunabeheereenheid Drenthe (FBE), is ontwikkeld op basis van de kaders en doelstellingen uit de Natuurvisie en het Uitvoeringsplan flora en fauna van de provincie Drenthe. Voor de totstandkoming van het akkoord heeft de FBE een Ganzenadviescommissie ingesteld, waarin gebiedspartijen en andere belanghebbenden samenwerkten om afspraken te formuleren.

In het GAK zijn uitgangspunten geformuleerd voor het beschermen en beheren van de in Drenthe voorkomende ganzenpopulaties. Hierbij is in het akkoord afgesproken dat de uitvoering van het ganzenbeheer middels een gebiedsgerichte benadering gecoördineerd zal worden door de FBE.

Het akkoord stelt dat er een winterrust gehandhaafd zal worden op percelen met overjarig grasland van 1 oktober tot 1 april. Aanvullend hierop zal er geen vergunningplichtige schadebestrijding plaats vinden in bestaande foerageergebieden, Natura 2000-gebieden en in de bufferzone van 250 meter rondom Natura 2000 vogelrichtlijn gebieden (Figuur 3). Door het handhaven van een 250 meter bufferzone ontstaat er ca. 3.500 ha aan rustgebied waardoor wordt voldaan aan de inspanningsverplichting van 500 hectare extra foerageergebied. Gelijktijdig wordt het randeffect waarvoor zowel Natura 2000-gebieden als foerageergebieden gevoelig voor zijn grotendeels opgevangen. Dit is in overeenstemming met hoe het ganzenfoerageergebieden in de provincie Gelderland is aangewezen en met ruim 85% van de schade binnen GFG een zeer succesvolle maatregel is.

Het GAK adviseert om de huidige foerageergebieden te handhaven en gedurende de komende beheerperiode te onderzoeken wat de noodzakelijke omvang is van foerageergebieden in Drenthe. Mocht blijken dat er extra ganzenfoerageergebied nodig is hebben de terreinbeherende organisaties in het GAK toegezegd om in hun gebieden geschikt foerageergebied beschikbaar te stellen. De foerageergebieden zijn van kracht overeenkomstig met de winterrust van 1 oktober tot 1 april en bij aanwezigheid van brandganzen tot 15 mei. In het ganzenakkoord wordt aan de provincie het advies uitgebracht om binnen ganzenfoerageergebieden schade automatisch te taxeren en te vergoeden alsook het opnemen van Natuurdoeltype N13.02 Wintergastenweide aan het Natuurbeheerplan Drenthe.

Ook voor de uitvoering van beheermaatregelen ter voorkomen van schade heeft het ganzenakkoord uitgangspunten opgesteld. Zo geeft zij aan dat vergunningsplichtige beheermaatregelen alleen plaats kunnen vinden in het werkgebied van een WBE als deze een schadehistorie heeft in de afgelopen 5 jaar. Voor trekganzen geldt dat deze handelingen enkel plaats vinden op kwetsbare gewassen. Buiten de winterrust kan dit ook plaats vinden op overblijvend grasland met uitzondering van de grauwe gans waarvan is gesteld dat deze al vanaf 1 maart tot 1 oktober dient te kunnen worden verjaagd van alle gewassen.

2. Ecologie en voorkomen

Brandgans

De brandgans (*Branta leucopsis*) is een compacte ganzensoort, met een lichaamslengte van 58-70 cm, een spanwijdte van 132-145 cm (Black et al., 2014), en een gewicht van 1,21-2,23 kg (Ekin, 2011). Het kenmerkende verenkleed, met een witte kop, zwart hoofd, nek en bovenborst, contrasteert met de witte buik. Rug en vleugels zijn zilvergrijs met zwart-witte strepen, en tijdens de vlucht vallen de V-vormige witte stuitvlek en zilvergrijze ondervleugellijnen op. Dit onderscheidt de soort duidelijk van vergelijkbare ganzen (Ekin, 2011).

De brandgans is een herbivoor en voedt zich met de bladeren, stengels en zaden van grassen, zeggen en jonge scheuten. Tijdens de wintermaanden eet de soort ook landbouwgewassen, zoals wintergranen, groenten en oogstresten zoals gemorst graan, resten van suikerbiet, mais, wortelen en aardappelen (Koffijberg & Günther, 2005; Billerman et al., 2020). Brandganzen grazen gras zeer kort af, waardoor het minder aantrekkelijk wordt voor andere ganzensoorten zoals de grauwe gans of kolgans.

De brandgans is sociaal en foerageert in compacte groepen. Tijdens de migratie reizen ze in grote troepen met vaak een sterke familieband, waarbij jongere ganzen voed- en overlevingsstrategieën leren van oudere familieleden (Black & Owen, 1989). De trekkende populatie migreert in een smalle corridor tussen sterk gelokaliseerde broed- en overwinteringsgebieden (Kear, 2005).

Brandganzen broeden in de Arctische toendra op kliffen, rotsachtige hellingen, kusteilanden en verhoogde locaties nabij wetlands zoals meren, rivieren en fjorden (Kear, 2005; Johnsgard, 1978). Hun nesten, jaarlijks op dezelfde plekken gebouwd, bestaan uit een ondiepe kuil bekleed met gras, mos, korstmos en dons, omgeven door uitwerpselen (Billerman et al., 2020; Johnsgard, 1978). In Nederland, waar geschikte locaties ontbreken, broeden standganzen noodgedwongen op de grond. Het vrouwtje broedt drie tot vijf eieren uit in ca. 25 dagen, terwijl het mannetje het nest bewaakt. Kolonies variëren van 5 tot 50 paren, soms tot 150 (Snow & Perrins, 1998). Pullen worden na zes weken vliegvlug en blijven bij hun ouders tot de voorjaarsmigratie. Brandganzen beginnen succesvol te broeden rond drie jaar, bereiken een voortplantingspiek op 10-11 jaar (Black & Owen, 1995) en kunnen tot 24 jaar oud worden, met een gemiddelde leeftijd van 14 jaar (Jensen et al., 2018; Lameris et al., 2023).

In Nederland concentreert de broedpopulatie zich in het Deltagebied en andere waterrijke regio's. Buiten het broedseizoen komen brandganzen voor op getijdenmoddervlakten, zoutmoerassen en nabijgelegen kustweiden. Standganzen in Nederland trekken hooguit enkele tientallen kilometers van hun broedgebieden weg. Landbouwgronden zijn in toenemende mate belangrijk als wintervoedingsgebieden (Scott & Rose, 1996).

Brandgans

Branta leucopsis

Lengte

58-70 cm

Spanwijdte

132-145 cm

Kenmerken

Wit gezicht en buik, met zwarte nek, zilvergrijze ondervleugellijnen

Dieet

Gras, zegge, wintergranen, oogstresten

Voortplanting

Geslachtsrijp na 2-3 jaar, 3-5 eieren per legsel

25 dagen broedtijd

Progress

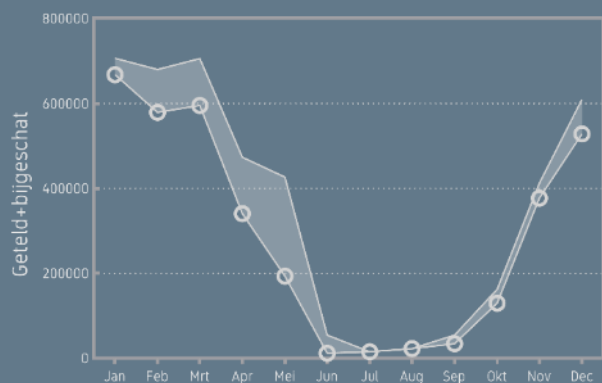
Voorkomen

De in Nederland voorkomende brandganzen zijn onderdeel van de Rusland/Duitsland & Nederland flyway populatie (zie *Figuur 4*). De totale flyway populatie werd in januari 2018 geschat op ongeveer 1,4 miljoen individuen. Dit vertegenwoordigt een toename ten opzichte van de 1,2 miljoen individuen die in 2014/15 werden geschat. Sinds 1981 is de populatie gemiddeld met een jaarlijkse groeisnelheid van 9% toegenomen. Echter, sinds 2014 is de groeisnelheid afgevlakt, wat wijst op een stabilisatie van de populatiegroei (Nagy, et al., 2021b). Tijdens de trek van Nederland naar de broedgebieden concentreerden brandganzen zich op een tussenstop in de Oostzee. Deze tussenstop heeft beperkt ruimte waardoor brandganzen noodgedwongen in hun overwinteringsgebieden blijven. Een zeer voorlopige schatting suggereert dat de broedpopulatie in het Noordzeegebied, oftewel de standpopulatie brandganzen, rond de 65.000-70.000 individuen ligt, wat ongeveer 5% van de totale flyway populatie uitmaakt. Hiervan is de Nederlandse broedpopulatie geschat op ca. 14.000-20.000 broedparen (2018-2020).

De brandgans heeft zich stevig gevestigd in Noord-Nederland, waarbij Friesland een belangrijk kerngebied vormt dankzij de aanwezigheid van hoogwaardige foerageer- en rustplaatsen, zoals het Lauwersmeer. Sinds 1988 broeden brandganzen jaarlijks in Nederland. In eerste instantie gebeurde dit voornamelijk in het Deltagebied, maar later breidde

het broedgebied zich ook naar andere delen van het land uit. De eerste broedparen bestonden vermoedelijk uit ontsnapte of losgelaten vogels, mogelijk aangevuld met zieke of gewonde exemplaren die niet verder konden trekken. Deze groep vormde het begin van een snelgroeiende populatie, met het zwaartepunt nog steeds in het Deltagebied en de veenweidegebieden van Friesland.

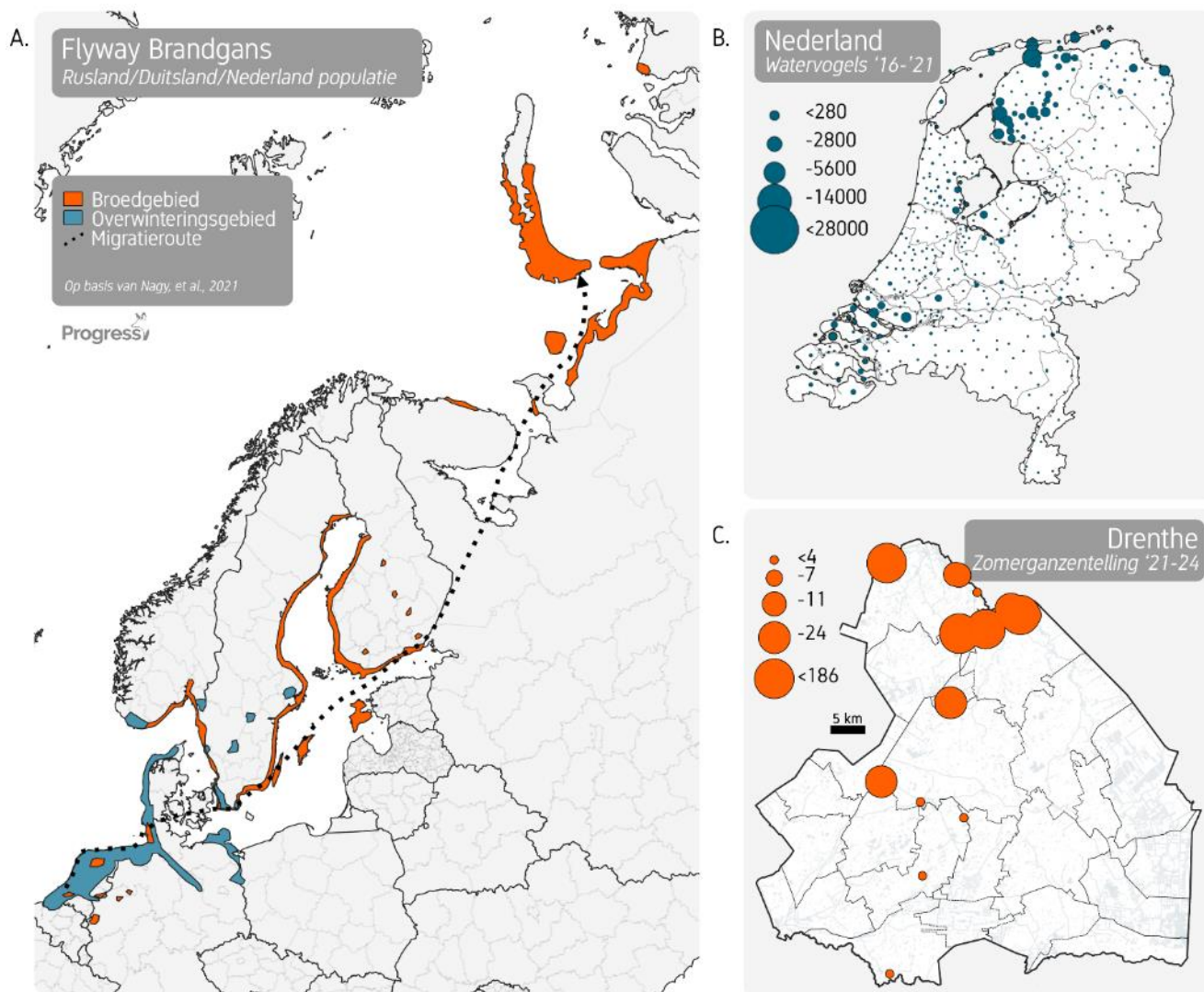
Ook Groningen en Drenthe bieden, hoewel in veel mindere mate, geschikte leefgebieden, met name in open agrarische landschappen en herstelde veengebieden. In Drenthe is de brandgans een zeldzame standgans, met een sterk geconcentreerd voorkomen in het noorden van de provincie. Tijdens de zomertelling van 2023 werden in Drenthe slechts 146 brandganzen geregistreerd. Het grootste aantal, 84 individuen, werd waargenomen bij de dorpsvijver in Vries, terwijl kleinere groepen werden geteld in drie andere gebieden, waaronder het noordwesten van Zuidlaren. De standpopulatie in Drenthe toont historisch grote fluctuaties, met een piek van 355 vogels in 2021 en een dieptepunt van 132 in 2019. Hoewel de broedpopulatie sinds het begin van de tellingen in 2017 een toename vertoont, blijft de provinciale standpopulatie sterk afhankelijk van lokale factoren en jaarlijkse schommelingen in broedsucces (De Boer, 2023).

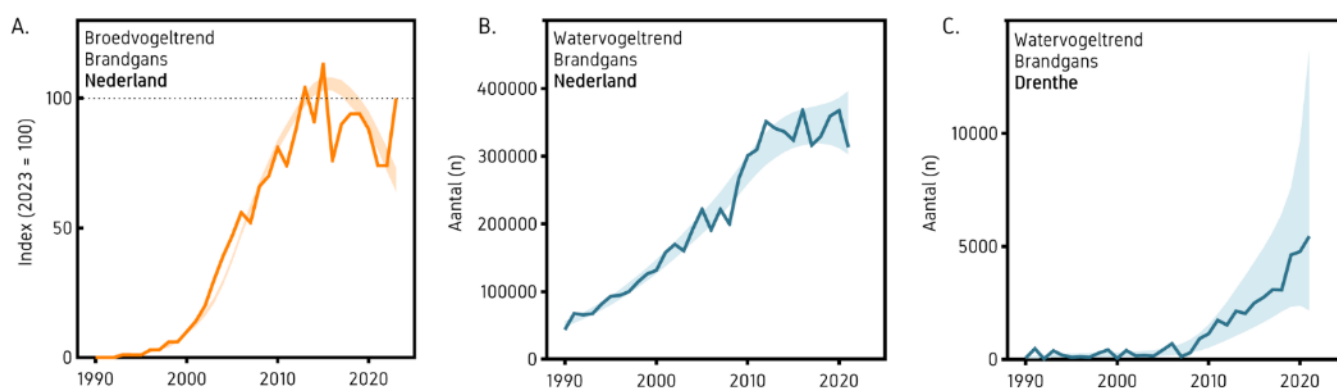
Seizoensvoorkomen brandgans

De brandgans is een wintergast in Nederland, met piekaantallen in de nawinter. Koud weer leidt tot een verschuiving: minder vogels in Noord-Nederland en meer in het zuiden. In de zomer blijft enkel de standpopulatie brandganzen over, omdat de trekpopulaties naar noordelijke broedgebieden trekken. Vanaf het najaar keren ze terug, met een piek in november en december (bron NEM (Sovon, RWS, CBS, Provincies)).

Figuur 4. Verspreiding van de brandgans. (A) De vastgestelde flyway van de management units van de Rusland/Duitsland/Nederland Brandganzen populatie; weergegeven zijn de voortplantingsgebieden (oranje), de overwinteringsgebieden (blauw), en de migratieroute (gestippelde lijn) weergegeven voor de brandgans populatie (op basis van Nagy, et al., 2021b). (B) Verspreiding van de brandgans volgens de niet-broedvogel telling (2016/17-2020/21) in Nederland, gebaseerd op het Meetnet Watervogels (zie **Bijlage 3**) met seizoen gemiddelde per (hoofd)telgebied (bron: Sovon). (C) Geteld aantal brandganzen binnen de steekproefgebieden in de provincie Drenthe in Juli van 2021-2024 (zie bijlage XI de Boer, Sovon; en Provincie Drenthe).

Figuur 5. Broed- en watervogeltrend van de Brandgans in Nederland en Drenthe. (A) weergegeven is de aantalsontwikkeling uitgedrukt in een jaarlijkse index van de broedpopulatie (lijn) en de berekende trend (onder- en bovenwaarde betrouwbaarheidsinterval) voor Nederland (Drenthe heeft onvoldoende data om een index en trend te berekenen). De aantalsontwikkeling uitgedrukt in het seizoen gemiddelde in de monitoringsgebieden (Blauwe lijn) en betrouwbaarheidsinterval (lichtblauwe veld) voor Nederland (B) en Drenthe (C). *Data bron: Sovon, gebaseerd op het Meetnet Watervogels en broedvogels (Zie Bijlage 3).*

Grauwe gans

De grauwe gans (*Anser anser*) is een grote ganzensoort met een lichaamslengte van 76-89 cm, een spanwijdte van 147-180 cm, en een gewicht van 2,7-4 kg. Het verenkleed is overwegend grijs, met een lichtgrijze borst, donkergrijze vleugels en een bruinachtige kop en nek. De snavel is oranje of roze, afhankelijk van de geografische herkomst, en de poten zijn roze.

Grauwe ganzen voeden zich voornamelijk met gras, wortels, bladeren, stengels, zaden, jonge scheuten van riet en granen. Ze consumeren zowel plantendelen boven als onder water. In de herfst en winter foerageren grauwe ganzen regelmatig op akkers met landbouwgewassen zoals suikerbieten, maïs, aardappelen en graan (del Hoyo et al., 1992; Kear, 2005a). Het voedsel wordt voornamelijk in de ochtend en avond geconsumeerd, hoewel niet-broedende vogels ook 's nachts kunnen foerageren (Kear, 2005a).

Deze soort is zeer sociaal buiten het broedseizoen en vormt grote groepen tijdens de rui en voorafgaand aan de trek. In de noordelijke lidstaten worden groepen tot wel 25.000 individuen waargenomen wanneer deze zich verzamelen in gebieden met goede foerageermogelijkheden en veilige slaapplekken (Scott en Rose, 1996). De standpopulatie van grauwe ganzen kennen geen substantiële trek en zullen alleen lokaal rondzwerven. Maar tijdens strenge winters kunnen ze onregelmatige verplaatsingen maken over grotere afstanden (del Hoyo et al., 1992).

Het broedseizoen in Nederland begint vaak al eind februari en duurt tot eind mei, met een piek in maart. Grauwe ganzen broeden meestal in losse kolonies. Het nest is een ondiepe kuil van plantaardig materiaal, geplaatst op de grond tussen riet of onder struiken, op geïsoleerde eilanden of drijvende vegetatie in rivieren (Johnsgard, 1978; Snow en Perrins, 1998; Kear, 2005a). Steeds vaker worden minder optimale locaties zoals klaverbladen, sloten en stadsparken als broedplek gekozen. Een legsel bestaat uit vier tot negen eieren, die in 27-29 dagen worden uitgebroed. Beide ouders verdedigen en verzorgen de jongen totdat deze na ongeveer 45-60 dagen vliegvlug zijn.

Na het broedseizoen ondernemen niet-broedvogels en niet succesvolle broedvogels rui-migraties naar gebieden met goede voedsel- en rustmogelijkheden, vaak grote open wateren. De broedvogels ruien doorgaans nabij de broedgebieden. Tijdens deze rui, die ongeveer een maand duurt, zijn ze vluchtloos (Scott en Rose, 1996). De gemiddelde levensduur van een grauwe gans is ongeveer 11 jaar. Het broedsucces neemt toe met de ervaring van het individu en de duur van de paarband tussen de ouders. In Nederland komen Grauwe ganzen voor in een breed scala aan habitats, met een duidelijke voorkeur voor natte natuurgebieden zoals rietlanden, natte graslanden en moerassen. Overdag rusten ze vaak op open water, waarbij ze soms meer dan 10 km van hun voedselgebieden verwijderd zijn. De optimale afstand tussen voedsel- en rustplaatsen ligt tussen de 2 en 5 km (Vickery en Gill, 1999).

Grauwe gans

Anser anser

Lengte

76-89 cm

Spanwijdte

147-180 cm

Kenmerken

Oranjerose snavel en roze poten, donkergrijze vleugels met lichtgrijze voorkant, hals en kop lichter dan lichaam

Voeding

Gras, plantenwortels, zaden en jonge gewassen

Voortplanting

Monogame paren, 4-9 eieren per legsel, 28 dagen broedtijd

Progress

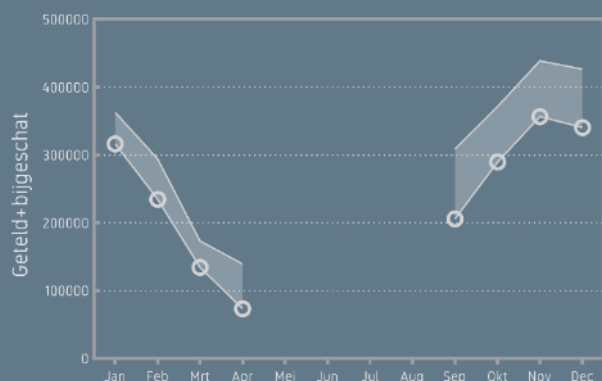
Voorkomen

De grauwe gans maakt deel uit van de Noordwest- en Zuidwest-Europese flyway-populatie, die sinds de jaren zestig een sterke groei heeft doorgemaakt. Van ongeveer 30.000 individuen in de jaren 60 groeide de populatie naar 120.000–130.000 individuen halverwege de jaren 80 en bereikte in 2010 een omvang van 960.000 individuen (Madsen, 1987; Powolny et al. 2018). Recentere schattingen variëren: Wetlands International (2015) raamde de populatiegrootte op 900.000–1.200.000 individuen, terwijl de EGMP in 2021 een geschatte broedpopulatie van ongeveer 1,5 miljoen grauwe ganzen in Noordwest-Europa rapporteerde. Dankzij gecoördineerde monitoring- en beheersinspanningen is deze populatie de afgelopen jaren stabiel gebleven (Nagy, et al., 2021a).

Tussen 1995 en 2009 bedroeg de jaarlijkse populatiegroei 9,1% (Fox et al., 2010; Fox & Leafloor, 2018), wat leidde tot een aanzienlijke toename over de gehele flyway. Spanje vormt hierop een uitzondering, waar de populatie afneemt, vooral door de impact van klimaatverandering (Ramo et al., 2015; Powolny et al. 2018). In Nederland wordt de standpopulatie van de grauwe gans geschat op 100.000–165.000 broedparen (in 2018–2020), terwijl het maximumaantal overwintelaars wordt geschat op 550.000–670.000 (in 2016–2021). Ter vergelijking: in de jaren 80 waren er slechts 150 broedparen aanwezig. Ondanks de sterke groei van de standpopulatie blijkt uit de cijfers dat het overgrote deel van de grauwe ganzen in de winter bestaat uit de trekkende populatie.

Grauwe ganzen hebben een meer diffuse verspreiding over Nederland. De hoogste dichtheden bevinden zich in een brede strook langs de kustprovincies en nabij de grote rivieren, waarbij de Oostvaardersplassen een van de grootste broedgebieden vormt. Toch komt de grauwe gans overal in Nederland in hoge aantallen voor als er maar wateroppervlakken aanwezig zijn. De verspreiding varieert per seizoen. In de lente en zomer concentreren ze zich in broedgebieden zoals de Oostvaardersplassen en de Biesbosch. In de herfst en winter verspreiden ze zich breder, waarbij ze vanuit slaapplekken in natuurgebieden naar voedselrijke graslanden en akkers trekken.

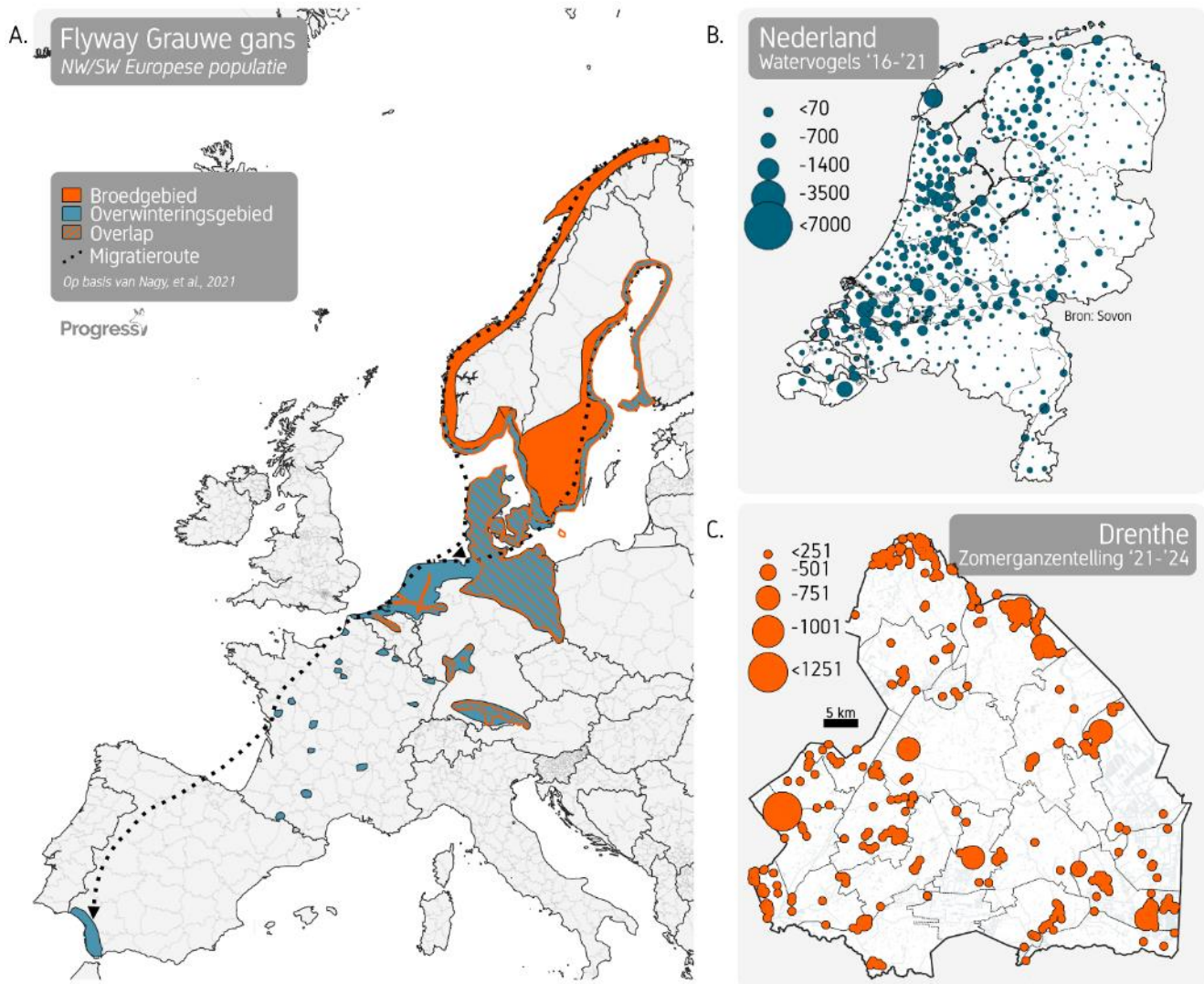
In Drenthe is de grauwe gans de talrijkste voorkomende ganzensoort. Tijdens de zomertelling in 2023 bestond ruim 79% van alle getelde ganzen uit grauwe ganzen. De soort komt verspreid over de hele provincie voor, met de grootste concentraties in het Hunzedal, bij het Leekstermeer en op het Hijckerveld. Hoewel niet alle getelde standganzen ook (succesvol) gebroed hebben in de provincie Drenthe behoren ze gezien hun aanwezigheid gedurende de juli-telling wel tot de Drentse standpopulatie. De ontwikkeling van de Drentse standpopulatie toont dynamiek, met pieken en dalingen over de jaren, maar de lange termijntrend laat een duidelijke toename zien (figuur 7A. *broedvogeltrend*).

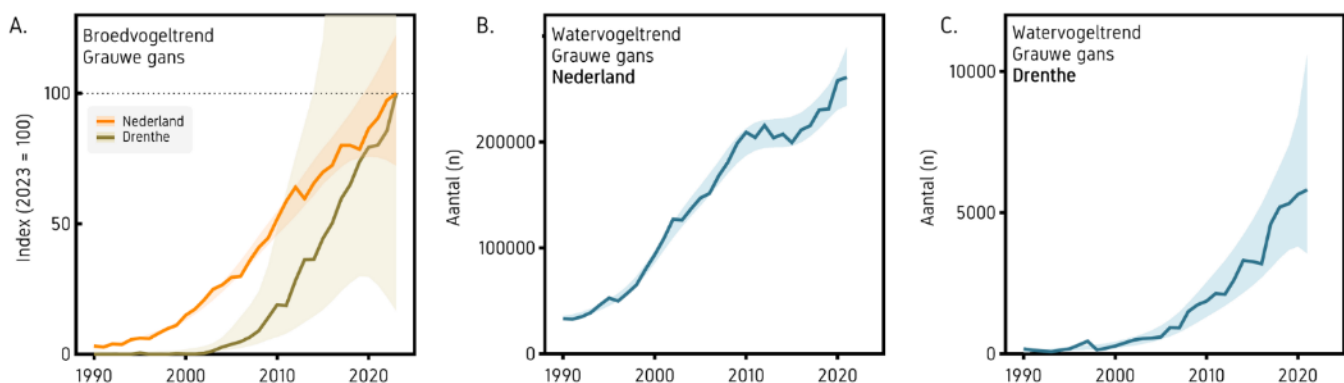
Seizoensvoorkomen Grauwe gans

De grauwe gans komt het hele jaar voor in Nederland. In het najaar en de winter bereiken de aantallen een piek, wanneer de standvogel populatie wordt aangevuld met vogels uit Noord- en Oost-Europa, met piekaantallen van oktober tot december. Vanaf februari verlaten de meeste trekvogels Nederland om terug te keren naar hun Scandinavische broedgebieden (bron NEM (Sovon, RWS, CBS, Provincies)).

Figuur 6. Verspreiding van de grauwe gans. (A) De vastgestelde flyway van de management units van de NW/SW Grauwe ganzen populatie; weergegeven zijn de voortplantingsgebieden (oranje), de overwinteringsgebieden (blauw), en de migratieroute (gestippelde lijn) weergegeven voor de Grauwe ganzen populatie (op basis van Nagy, et al., 2021a). (B) Verspreiding van de Grauwe gans volgens de niet-broedvogel telling (2016/17-2020/21) in Nederland, gebaseerd op het Meetnet Watervogels (zie **Bijlage 3**) met seizoen gemiddelde per (hoofd)telgebied (bron: Sovon). (C) Geteld aantal Grauwe ganzen binnen de steekproefgebieden in de provincie Drenthe in Juli van 2021-2024 (de Boer, Sovon; en Provincie Drenthe).

Figuur 7. Broed- en watervogeltrend van de grauwe gans in Nederland en Drenthe. (A) weergegeven is de aantalsontwikkeling uitgedrukt in een jaarlijkse index van de broedpopulatie (lijn) en de berekende trend (onder- en bovenwaarde betrouwbaarheidsinterval) voor Nederland (oranje) en Drenthe (bruin). De aantalsontwikkeling uitgedrukt in het seizoen gemiddelde in de monitoringsgebieden (Blauwe lijn) en betrouwbaarheidsinterval (lichtblauwe veld) voor Nederland (B) en Drenthe (C). Data bron: Sovon, gebaseerd op het Meetnet Watervogels en broedvogels (Zie **Bijlage 3**).

Kolgans

De kolgans (*Anser a. albifrons*) is een middelgrote ganzensoort met een lichaamslengte van 64-78 cm, een spanwijdte van 130-165 cm, en een gewicht dat gemiddeld rond de 2-3 kg ligt. De kolgans is gemakkelijk te herkennen aan de witte bles bij de snavelbasis, die contrasteert met de roze snavel en de oranje poten. Het verenkleed is bruingrijs, met zwarte dwarsstrepen op de buik bij volwassen vogels. Jonge vogels missen deze strepen en hebben ook nog geen volledig ontwikkelde witte bles. De staartdekveren en de randen van de staart zijn wit, wat de soort goed onderscheidt van andere ganzen.

Het dieet van de kolgans varieert aanzienlijk al graast hij primair op graslanden aangevuld met verschillende plantendelen, afhankelijk van het seizoen (Ely & Raveling, 2011). Tijdens het broedseizoen in de Arctische toendra bestaat het dieet voornamelijk uit zegge, grassen, bessen en ondergrondse plantendelen. Ze eten ook aquatische insecten en weekdieren wanneer deze beschikbaar zijn. Tijdens de migratie en op de overwinteringsgebieden verschuift het dieet van kolgenzen aanvullend op graslanden naar zaden en granen, waaronder landbouwgewassen zoals wintergraan, tarwe en gerst. Daarnaast voeden kolgenzen zich ook met oogstresten van onder andere suikerbieten en aardappelen. Aan het begin van de winter eten kolgenzen voornamelijk restgewassen van akkers, terwijl ze later in het seizoen overschakelen op ontkiemend gras, dat rijk is aan voedingsstoffen. In ondergelopen graslanden grazen ze op graswortels en wilde planten langs akkers. Het voedselpatroon van de kolgans is breder en veelzijdiger dan dat van andere ganzensoorten.

Buiten het broedseizoen is de soort zeer sociaal, met grote groepen die in Europa soms oplopen tot 30.000 individuen. Toch worden ze vaker waargenomen in kleine, losse groepen vanwege de verspreide aard van hun favoriete habitat (Kear, 2005). Tijdens het broeden vormen ze losse kolonies en vertonen ze weinig territoriaal gedrag. Tijdens de migratie verplaatsen ze zich in fasen tussen broed- en overwinteringsgebieden, met gebruik van verschillende stopplaatsen (del Hoyo et al., 1992). Vanaf augustus beginnen kolgenzen aan hun trek naar overwinteringsgebieden, en vanaf oktober arriveren ze in West-Europa, waaronder Nederland, waar jaarlijks 820.000-990.000 vogels overwinteren (Madge & Burn, 1988).

Broedlocaties bevinden zich in open, lage struikachtige toendragebieden van Noord-Siberië, vaak op verhoogde plekken zoals heuveltjes of droge hellingen, dichtbij water zoals meren, rivieren en moerassen (Snow & Perrins, 1998). Het nest bestaat uit een ondiepe kuil bekleed met plantenmateriaal en dons, waarin het vrouwtje meestal vijf tot zes eieren legt, die in ongeveer 25 tot 30 dagen worden uitgebroed.

In Nederland zijn graslanden en stoppels de belangrijkste habitats. Kolgenzen geven in de eerste maanden van de winter voordat grasland een belangrijke rol speelt de voorkeur aan voedselrijke akkers met gewasresten in de nabijheid van ondiepe wateren, waar ze overdag tussen het foerageren in rusten (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2022). De optimale afstand tussen rustplaatsen en voedselgebieden is vaak minder dan 4 km, al kunnen ze incidenteel tot 20 km afleggen (Kear, 2005).

Kolgans

Anser albifrons

Lengte

64-78 cm

Spanwijdte

130-165 cm

Kenmerken

Overwegend bruingrijs met zwarte strepen, roze-oranje snavel met witte bles bij de snavelbasis

Voeding

Gras, granen, zaden en jonge gewassen

Voortplanting

Monogame paren, 5-6 eieren per legsel, los kolonie-verband

Progress

Voorkomen

De in Nederland overwinterende kolgans maakt deel uit van de Baltisch-Noordzee flyway-populatie, die sinds de jaren 1960 een aanzienlijke groei heeft doorgemaakt. Van circa 50.000–75.000 individuen in de vroege jaren 60 groeide de populatie naar 1.200.000 individuen in 2008 (Ebbing, 1985; Fox et al., 2010; Koffijberg & van Winden, 2015). De populatie werd in 2012 geschat op ongeveer 1.000.000 individuen (Nagy et al., 2014). Deze toename wordt toegeschreven aan veranderingen in landgebruik, beschikbaarheid van voedselrijke landbouwgronden en mildere winters, waardoor het overwinteringsgebied zich verder naar het noorden en oosten heeft verplaatst. Sinds de jaren '00 stabiliseert de populatie in Nederland en omringende landen, met jaarlijkse schattingen die variëren afhankelijk van de winterse omstandigheden en migratiepatronen (Fox et al., 2010; Koffijberg & van Winden, 2015).

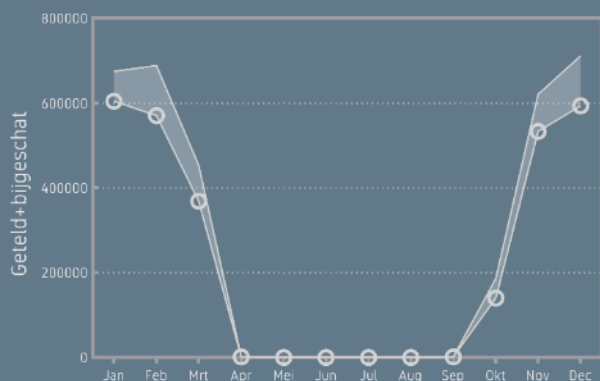
De populatie trekkende kolgans zijn een belangrijk deel van de in Nederland overwinterende ganzen. Hun aantallen pieken in de winter, met bijna 900.000 vogels (80% van de wereldpopulatie) die vanuit hun noordelijke broedgebieden, in de Russische Arctische toendra naar Nederland zijn gekomen (Fox & Leafloor, 2018). Ondanks deze grote aantallen overwintelaars blijft de broedpopulatie in Nederland relatief beperkt.

De kolgans heeft een gevarieerde verspreiding in Nederland. De hoogste dichtheden bevinden zich in de graslanden en akkers van de kustprovincies en langs de grote rivieren. Vooral Friesland en het rivierengebied fungeren als belangrijke overwinteringslocaties. Desondanks komen

kolganzen in de winterperiode in bijna alle provincies voor, zolang er voedselrijke graslanden beschikbaar zijn (Fox & Leafloor, 2018; Boele et al., 2024). In Drenthe komen de grootste concentraties overwinterende kolganzen voor rondom het Zuidlaardermeer en de Onlanden.

De verspreiding varieert sterk per seizoen. In de herfst en winter concentreren grote groepen zich rond slaapplekken in natuurgebieden en agrarische landschappen. Vanuit deze slaapplekken trekken ze dagelijks naar omliggende graslanden en akkers om te foerageren. In het vroege voorjaar verspreiden ze zich net als de grauwe gans breder, waarbij ze gebruik maken van tussenstops voordat ze terugkeren naar hun Arctische broedgebieden (Boele et al., 2024).

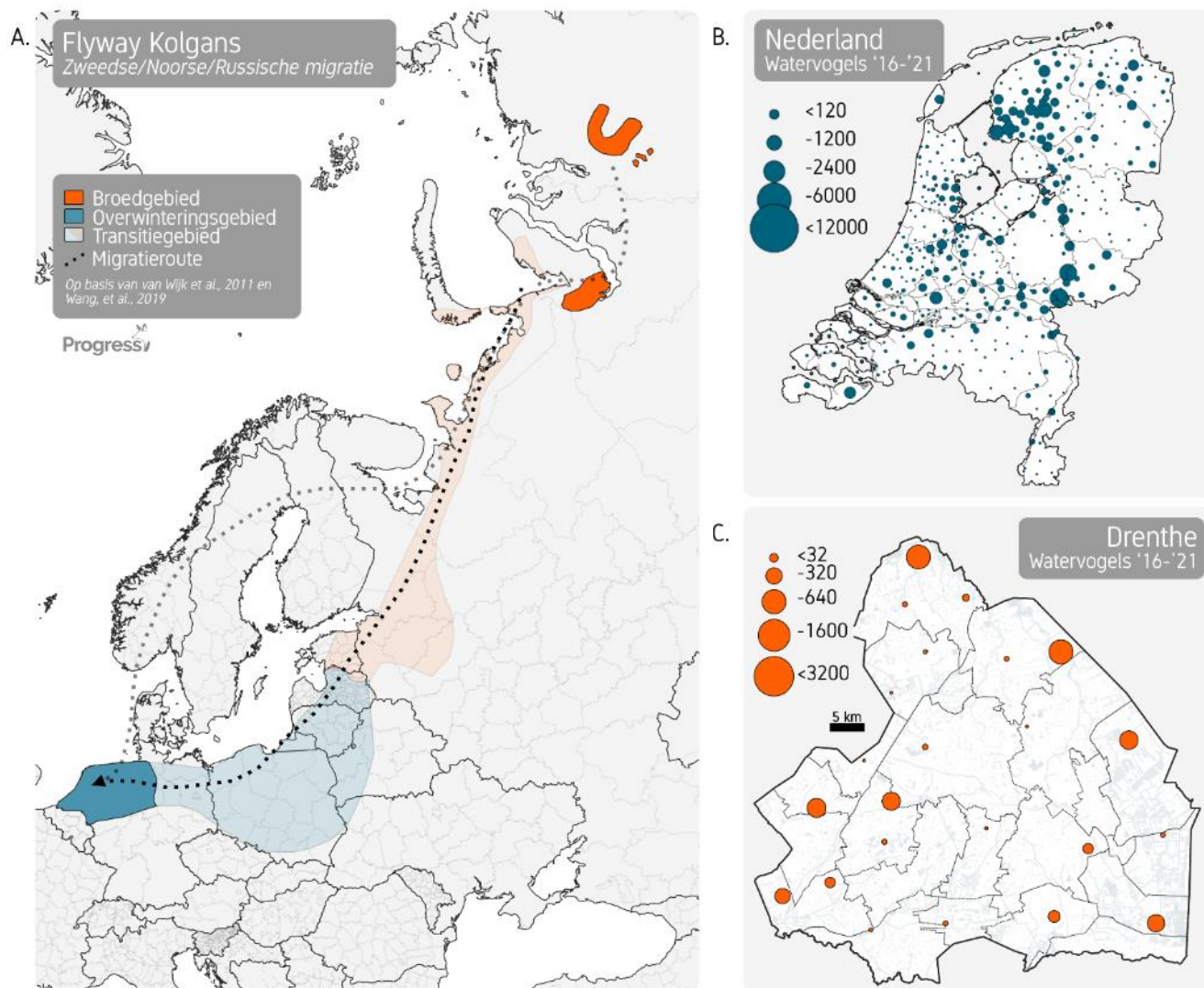
In Nederland neemt de standpopulatie kolganzen sinds de jaren '80 toe, zowel door achtergebleven overwintelaars als door losgelaten lokvogels vanuit de jacht. In 2013-2015 werd de standvogelpopulatie op 420-700 broedparen geschat. Na deze aanvankelijke toename is de standvogelpopulatie sinds 2012 weer sterk gedaald. De resterende standvogel populatie broedt voornamelijk rond de Friese Meren, in de Zaanstreek, oostelijk Zuid-Holland en het rivierengebied, vooral daar waar in het verleden ook de meeste jagers actief waren. In Drenthe worden slechts 0-5 broedparen gedurende de juli-telling waargenomen.

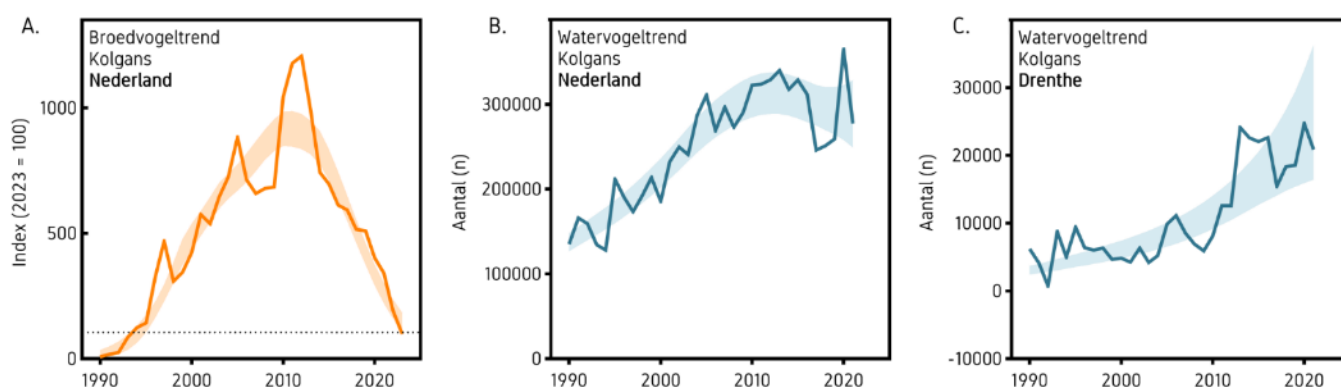
Seizoensvoorkomen kolgans

De kolgans is in Nederland voornamelijk aanwezig van oktober tot en met maart, met piekaantallen midden in de winter. Gedurende deze periode gebruiken de vogels Nederland als belangrijk overwinteringsgebied. Bij strenge vorst en zware sneeuwval trekken kolganzen vaak weg uit Noordoost-Nederland naar zachtere regio's, zoals Zuidwest-Nederland en het rivierengebied. Tegelijkertijd kunnen barre omstandigheden elders in Europa zorgen voor een toestroom van vogels die eerder oostelijker verbleven (*bron NEM (Sovon, RWS, CBS, Provincies)*).

Figuur 8. Verspreiding van de kolkans. (A) De migratieroute van de kolkansen populatie; weergegeven zijn de voortplantingsgebieden (oranje), de overwinteringsgebieden (blauw), en de migratieroute (gestippelde lijn) weergegeven voor de kolkansen populatie (op basis van Van Wijk, et al., 2011 en Wang, et al., 2019). (B) Verspreiding van de kolkans volgens de niet-broedvogel telling (2016/17-2020/21) in Nederland, gebaseerd op het Meetnet Watervogels (zie *bijlage X*) met seizoen gemiddelde per (hoofd)telgebied (bron: Sovon). (C) Geteld aantal kolkansen binnen de steekproefgebieden in de provincie Drenthe in juli van 2021-2024 (de Boer, Sovon; en Provincie Drenthe).

Figuur 9. Broed- en watervogeltrend van de kolkans in Nederland en Drenthe. (A) weergegeven is de aantalsontwikkeling uitgedrukt in een jaarlijkse index van de broedpopulatie (lijn) en de berekende trend (onder- en bovenwaarde betrouwbaarheidsinterval) voor Nederland (onvoldoende data om een index en trend voor Drenthe te berekenen). De aantalsontwikkeling uitgedrukt in het seizoen gemiddelde (juli-juni) in de monitoringsgebieden (Blauwe lijn) en betrouwbaarheidsinterval (lichtblauwe veld) voor Nederland (B) en Drenthe (C). Data bron: Sovon, gebaseerd op het Meetnet Watervogels en broedvogels (Zie *bijlage X*).

Canadese gans

De grote Canadese gans (*Branta canadensis*) is een grote ganzensoort met een lichaamslengte van 90-100 cm, een spanwijdte van 160-185 cm, en een gewicht dat varieert tussen de 4-6 kg. De soort is gemakkelijk te herkennen aan de zwarte kop en hals met een contrasterende witte kinband. Het lichaam is overwegend grijsbruin met lichtere flanken en een witte onderstaart. De poten en snavel zijn zwart, en jonge vogels hebben een doffer verenkleed met een minder duidelijke kinband. Het uiterlijk kan variëren door kruisingen met andere ganzensoorten, zoals brandganzen en kleine Canadese ganzen.

Het dieet bestaat voornamelijk uit plantaardig materiaal, waaronder stengels, bladeren, knollen, vruchten en zaden (Snow & Perrins, 1998). In agrarische gebieden voeden grote Canadese ganzen zich vaak met gewasresten zoals maïs en granen. In natuurlijke habitats eten ze waterplanten en graslandvegetatie. Er zijn waarnemingen dat van grote Canadese ganzen die eieren en jongen van sterns en andere 'dierlijke eiwitten' opeten.

De soort is sociaal en wordt vaak in groepen waargenomen, vooral buiten het broedseizoen. Ze zijn standvastig in gebieden met voldoende voedsel en water, maar sommige populaties vertonen een beperkte migratie (Snow & Perrins, 1998). Tijdens de rui migreren vogels soms naar veiligere gebieden waar ze tijdelijk voedsel kunnen vinden en beschutting hebben (Carboneras et al., 2014).

Het broedseizoen begint in midden maart. Het nest wordt gebouwd op de grond, vaak dichtbij water, en bestaat uit een ondiepe kuil bekleed met plantenmateriaal, dons en veren. Een legsel bestaat doorgaans uit vier tot zeven eieren, die door het vrouwtje in ongeveer 26-27 dagen worden uitgebroed. De jongen blijven na het uitkomen nauw verbonden met beide ouders, die hen begeleiden naar voedselrijke gebieden (Carboneras et al., 2014).

Binnen Europa wordt de grote Canadese gans waargenomen in een grote diversiteit aan habitats, waaronder agrarische en stedelijke gebieden. De soort geeft de voorkeur aan graslanden, akkers en wateren met nabijgelegen rietkragen. In Nederland is de soort vaak te vinden in vennen, veenmoerassen, graslanden en waterrijke natuurgebieden. Binnen stedelijke omgevingen zijn deze ganzen te zien in parken, recreatiegebieden en nabij waterpartijen, waar ze grasvelden gebruiken om te foerageren en waterpartijen voor rust en bescherming.

Grote Canadese gans

Branta canadensis

Lengte

55-110 cm

Spanwijdte

122-183cm

Kenmerken

Zwarte kop en hals met witte halsvlek, overwegend bruingrijs verenkleed met donkere flanken en rug

Voeding

Gras, oogstresten, maïs, kleine ongewervelden, incidenteel eieren en jonge sterns

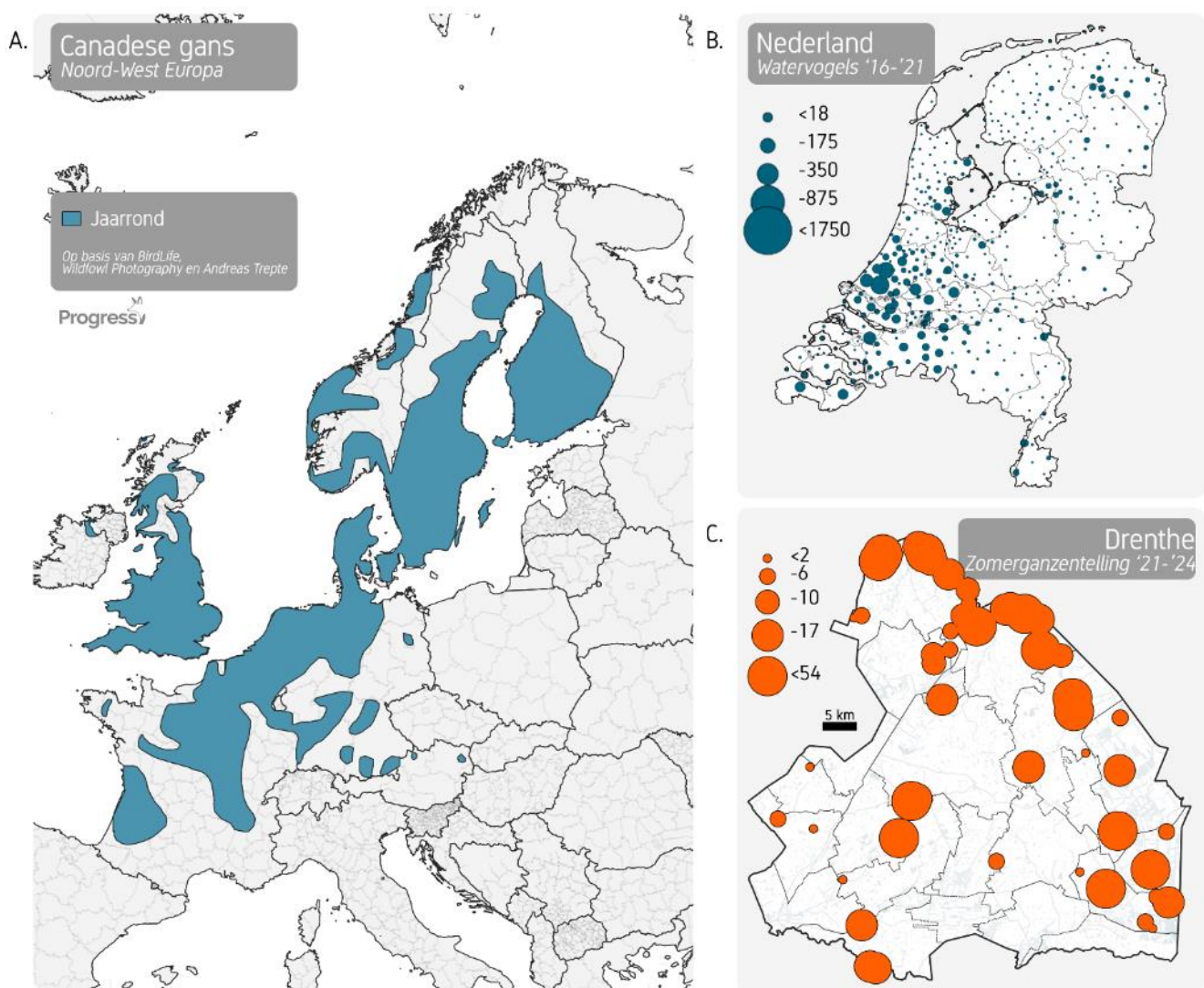
Voortplanting

26-27 dagen broedtijd, 4-7 eieren per legsel

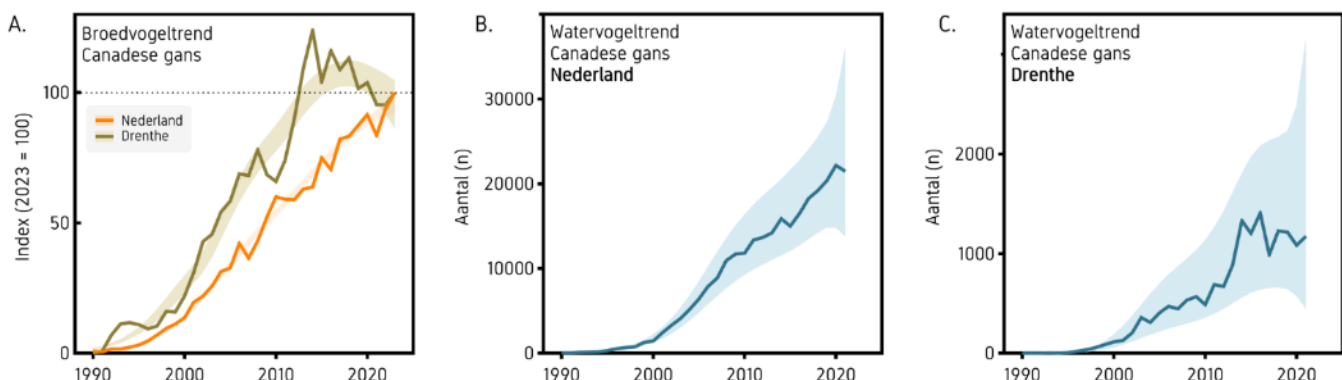

Progress

Figuur 10. Verspreiding van de Canadese gans. (A) Globaal voorkomen van de Canadese ganzenpopulatie in Noord-West Europa; weergegeven zijn de overzomeringsgebieden (oranje), en het jaarrond voorkomen (blauw), van de Canadese gans populatie (op basis van BirdLife/IUCN, Wildfowl Photography en Andreas Trepte). (B) Verspreiding van de Canadese gans volgens de niet-broedvogel telling (2016/17-2020/21) in Nederland, gebaseerd op het Meetnet Watervogels (zie **bijlage X**) met seizoen gemiddelde per (hoofd)telgebied (bron: Sovon). (C) Geteld aantal Canadese ganzen binnen de steekproefgebieden in de provincie Drenthe in Juli van 2021-2024 (zie bijlage XI de Boer, Sovon; en Provincie Drenthe).

Figuur 11. Broed- en watervogeltrend van de Canadese gans in Nederland en Drenthe. (A) weergegeven is de aantalsontwikkeling uitgedrukt in een jaarlijkse index van de broedpopulatie (lijn) en de berekende trend (onder- en bovenwaarde betrouwbaarheidsinterval) voor Nederland (oranje) en Drenthe (bruin). De aantalsontwikkeling uitgedrukt in het seizoen gemiddelde in de monitoringsgebieden (Blauwe lijn) en betrouwbaarheidsinterval (lichtblauwe veld) voor Nederland (B) en Drenthe (C). Data bron: Sovon, gebaseerd op het Meetnet Watervogels en broedvogels (Zie bijlage X).

Taxonomie en verschijningsvormen van Canadese ganzen in Nederland

In Nederland komen verschillende soorten en ondersoorten van Canadese ganzen voor. Binnen de *Branta*-familie wordt tegenwoordig onderscheid gemaakt tussen twee soorten: namelijk de grote Canadese gans (*Branta canadensis canadensis*) en de Richardsons Canadese gans (*Branta hutchinsii hutchinsii*), een ondersoort van de kleine Canadese gans (*Branta hutchinsii*).

Naast deze soorten wordt in Nederland ook de kleinste Canadese gans (*Branta hutchinsii minima*), een andere ondersoort van de kleine Canadese gans, waargenomen. Deze ondersoort komt vaker voor dan de Richardsons Canadese gans. De verschillende soorten en ondersoorten worden in het faunabeheerplan als één soort benaderd gezien ze allen exoten betreffen en het vaak ook kruisingen tussen de grote Canadese gans en andere ganzensoorten zijn.

Voorkomen

De grote Canadese gans is oorspronkelijk afkomstig uit Noord-Amerika, waar de soort broedt in de toendra's van Canada, Alaska en delen van de noordelijke Verenigde Staten. Tijdens de winter migreert hij naar zuidelijkere gebieden, waaronder de zuidelijke Verenigde Staten en Mexico. Sinds de introductie in Europa door ontsnappingen uit watervogel-volières heeft de grote Canadese gans zich snel verspreid over heel Noordwest-Europa. Populaties zijn nu gevestigd in Ierland, Engeland, Schotland de Benelux, Duitsland en grote delen van Scandinavië. Regelmatig worden ook verwilderde groepen worden waargenomen in Frankrijk en Tsjechië (BirdLife International, 2024).

In Drenthe is de grote Canadese gans inmiddels een bekende verschijning geworden in diverse waterrijke en open gebieden. De Zuidlaardermeerregio en het Bargerveen vormen belangrijke knooppunten in het

verspreidingsgebied (Sovon). In het oosten van de provincie hebben groepen zich gevestigd in met name de landbouwgebieden. Bovendien zijn er waarnemingen van grote Canadese ganzen in de omgeving van het Dwingelderveld, wat wijst op een verdere verspreiding naar geïsoleerde natuurgebieden binnen Drenthe.

De grote Canadese gans heeft zich sinds de jaren 70 blijvend gevestigd in Nederland en is nu een van de meest talrijke exoten in het land. De geschatte broedpopulatie ligt tussen de 12.000 en 16.000 broedparen in de periode 2018–2020. De soort komt vooral voor in provincies zoals Overijssel, Zuid-Holland en Noord-Brabant, waar hoge dichtheden zijn vastgesteld. Belangrijke gebieden zijn onder andere de Binnepolder-West bij Terheijden (Noord-Brabant) en de Noordwaard in de Biesbosch (Fox & Leafloor, 2018; Boele et al., 2024).

Staat van instandhouding

De wet- en regelgeving bepaalt dat een flora- en fauna activiteit het hebben of streven naar een gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland voorkomende ganzenpopulaties niet negatief mag beïnvloeden. Dit betekent dat vergunningplichtige beheer niet nadelig mag zijn voor het komen tot, of het behoud van, de populatie van de grauwe gans, brandgans en kolgans in een 'gunstige staat van instandhouding'. De grote Canadese gans is, gezien zijn status als exoot, een complexe soort in juridische en ecologische zin. Voor exoten wordt geen gunstige staat van instandhouding (GSvl) nagestreefd, noch een Rode Lijst-beoordeling uitgevoerd. Toch wordt de grote Canadese gans vermeld in bijlage II/A van de Vogelrichtlijn, waardoor het een beschermde soort is. De Europese Commissie heeft echter bepaald dat de grote Canadese gans binnen de EU27-regio wordt beschouwd als een dwaalgast of geïntroduceerde soort en daarom niet van toepassing is voor de EU27 (BirdLife International, 2015, p. 75). Deze toelichting wekt de indruk dat de beschermingsstatus regionaal is beperkt, wat Nederland de ruimte geeft om, in lijn met de beoordeling van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna, de grote Canadese gans als exoot te beschouwen waarvoor geen GSvl hoeft te worden nagestreefd.

De Vogelrichtlijn is gericht op de bescherming van wilde vogelsoorten. Nederland rapporteert hierover de status en trends in populatieomvang en verspreiding van 190 broedvogels en 81 trekvogels. Dit omvat soorten zoals de grauwe gans, brandgans en kolgans, maar ook de uitheemse soort grote Canadese gans. Het natuurlijke verspreidingsgebied van deze vier ganzensoorten beperkt zich in geen enkel geval tot Nederland alleen. Hoewel op Europees niveau niet expliciet is vastgelegd dat de toetsing van de staat van instandhouding beperkt

moet blijven tot één lidstaat, stelt de Europese Commissie dat bij de toepassing van derogatie (het gebruik van een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit) rekening moet worden gehouden met de staat van instandhouding op het niveau van de betreffende meta-populatie. Hieraan voegt zij wel de beperking toe dat deze niet grensoverschrijdend mag zijn. Nederland heeft als ondertekenaar van het AEWA-verdrag de verplichting om, ondanks dat de SVI-toetsing nationaal plaatsvindt, bij de beoordeling van trekvogelpopulaties zoals ganzen de gunstige referentiepopulatie op flyway-niveau mee te nemen. Deze zogenaamde *favourable reference population* vormt een belangrijk toetsingskader voor soorten met een internationaal verspreidingsgebied, zoals de kolgans, grauwe gans en brandgans (zie ook Bijlage 7).

Beoordeling

De Nederlandse beoordeling van de staat van instandhouding van onder andere ganzen is uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland, in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze beoordeling maakt deel uit van de verplichtingen van Nederland onder de Vogelrichtlijn. De methodiek gehanteerd door Sovon voor de beoordeling van de staat van instandhouding sluit nauw aan bij de criteria van de Vogelrichtlijn en zorgt daarmee voor een juridisch consistent kader voor het vaststellen van beschermingsdoelen. Door de focus op populatieomvang, verspreidingsgebied, leefgebied kwaliteit en toekomstperspectief, biedt de methodiek een integrale benadering die volledig in lijn is met de Europese wetgeving en internationale verplichtingen (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2021). Sovon heeft in lijn met bovenstaande geen beoordeling uitgevoerd voor de grote Canadese gans omdat zij deze als ingeburgerde exoot beschouwd.

	Brandgans		Grauwe gans		Kolgans	
	NB	B	NB	B	NB	B
Populatie						
Verspreiding						
Leefgebied						
Toekomst						
Eindoordeel						

■ Gunstig
■ Matig ongunstig
■ Zeer ongunstig
■ n.v.t.

*NB: Niet-broedvogel, B: Broedvogel, bron: Sovon 2021

4. Schade aan landbouwgewassen

De landbouwsector in Nederland speelt een cruciale rol in de voedselvoorziening, het beheer van het cultuurlandschap en de economie. Tegelijkertijd staat deze sector onder toenemende druk door maatschappelijke, ecologische en economische uitdagingen. Sinds de jaren '90 heeft de Nederlandse landbouw te maken met complexe vraagstukken zoals schaalvergroting, intensivering en de groeiende behoefte aan verduurzaming. In recente jaren zijn de uitdagingen alleen maar verder toegenomen, met prominente kwesties zoals de stikstofcrisis, PFAS-verontreiniging, en de noodzakelijke transitie naar kringlooplandbouw. Deze ontwikkelingen stellen agrariërs voor enorme opgaven, waaronder veranderende regelgeving, beperkte middelen en het balanceren van productiviteit met natuurbehoud.

In dit uitdagende speelveld spelen ook de mens-dierconflicten een steeds prominentere rol. Met name ganzen zijn uitgegroeid tot een belangrijke bron van landbouwschade, met in 2023 landelijk ruim 44 miljoen euro aan uitgekeerde schade. Waar deze ganzen in de jaren 90 voornamelijk als seizoensgebonden wintergasten werden gezien, heeft de populatiedynamiek door een sterke groei in het aantal overwintelaars alsook een broedpopulatie van zowel grauwe ganzen als brandganzen hedendaags een nieuwe dimensie gekregen. Door een combinatie van mildere winters, toegenomen beschikbaarheid van voedsel in het agrarisch landschap en met name de beperkingen van de jacht, in binnen- en buitenland, op trekkende ganzenpopulaties, zijn de aantallen ganzen niet alleen sterk toegenomen maar in sommige regio's zijn ze hedendaags hele jaar door aanwezig (Ebbinge et al., 2003). Dit heeft geleid tot een toename van schade aan landbouwgewassen en daarmee tot toenemende spanningen tussen de belangen van landbouw, natuur en het Nederlandse beleid van faunabeheer.

Schade aan landbouwgewassen in Drenthe

De landbouwschade door ganzen in Drenthe weerspiegelt landelijke trends, maar kent ook specifieke regionale kenmerken. Drenthe, met haar uitgestrekte graslanden en intensief gebruikte landbouwgronden, biedt een aantrekkelijk leefgebied voor diverse ganzensoorten, wat resulteert in aanzienlijke schade aan gewassen.

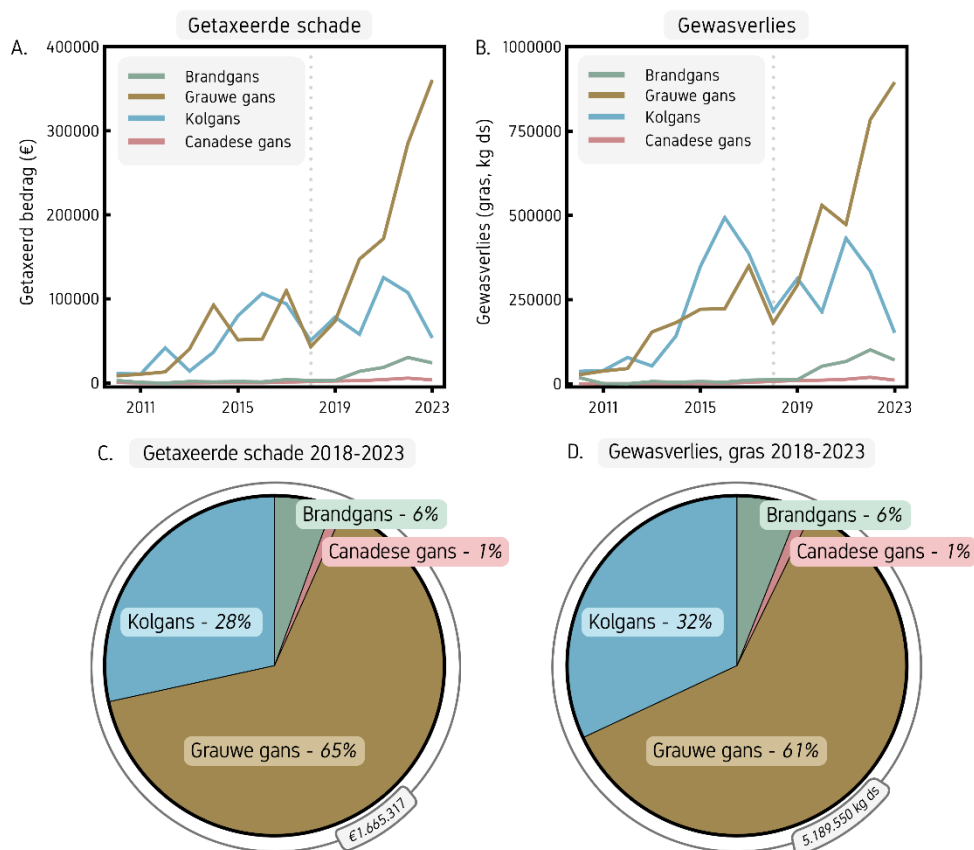
De ontwikkeling van de schade in de periode 2011-2023 toont een duidelijke stijging in zowel financiële verliezen als gewasverlies, waarbij de grauwe gans en kolgans de grootste veroorzakers zijn (Figuur 12). Uit de data blijkt dat het getaxeerde schadebedrag, zoals weergegeven in figuur 12A, vanaf 2018 voor met name de grauwe gans een sterkere toename laat zien dan in de jaren daarvoor, met een piek in 2023 waarin de totale schade voor de grauwe gans ruim €400.000 bedraagt. Het gewasverlies, uitgedrukt in kilogram droge stof gras, volgt een vergelijkbare trend, zoals zichtbaar in figuur 12B, waarbij de jaarlijkse toename in verlies na 2018 duidelijk significant is. Dit komt ook overeen met de sterke toename van het aantal overwinterende grauwe ganzen sinds 2018, alsook de toename van de standvogelpopulatie (Figuur 12 A. en C.). Er is dan ook een positief verband tussen de broedvogeltelling en de door BIJ12 getaxeerde schade/gewasverlies (Bijlage 4). De schade door kolganzen lijkt de afgelopen 10 jaar relatief stabiel terwijl die voor de Canadese gans en brandganzen sinds 2019 beginnen te stijgen.

Een analyse van de verdeling van de schade per soort over de periode 2018-2023, weergegeven in figuur 12C en D, laat zien dat de grauwe gans verantwoordelijk is voor 65% van de getaxeerde financiële schade en 61% van het totale gewasverlies. De kolgans neemt respectievelijk 28% en 32% van deze schade voor haar rekening. De bijdrage van de brandganzen en Canadese gans is met respectievelijk 6% en 1% aanzienlijk lager, maar niet onbeduidend in lokale situaties. De sterkere stijging in schade vanaf 2018 hangt vermoedelijk samen met een combinatie van populatiegroei door met name de grauwe gans standpopulatie als ook het aantal overwintelaars, toenemende juridische aanvechtingen van de beheermaatregelen en een daarmee samenhangende afname van de tolerantie voor ganzenschade in het agrarisch landschap.

Landbouwschade

De in dit rapport besproken landbouwschade betreft de getaxeerde landbouwschade, vastgesteld door onafhankelijke taxatiebureaus in opdracht van BIJ12-Faunazaken. Dit omvat het gewasverlies, uitgedrukt in euros of kilogrammen droge stof op het moment van oogsten. In tegenstelling tot de uitgekeerde schade, weerspiegelt de getaxeerde schade de daadwerkelijk in het veld gemeten schade, zonder correcties voor eigen risico, behandelbedrag of andere beleidskeuzes. BIJ12-Faunazaken registreert schade per beleidsjaar, dat loopt van 1 november tot en met 31 oktober van het boekjaar.

Figuur 12. Schadetrend door ganzen in de provincie Drenthe. (A) De ontwikkeling van schade in getaxeerde bedragen (€) en gewasverlies (kilogram droge stof: kg ds) van 2010-2023 door de vier ganzensoorten. (B) Het aandeel van ganzensoorten in getaxeerde schade en gewasverlies over de periode 2018-2023. Data bron: BIJ12

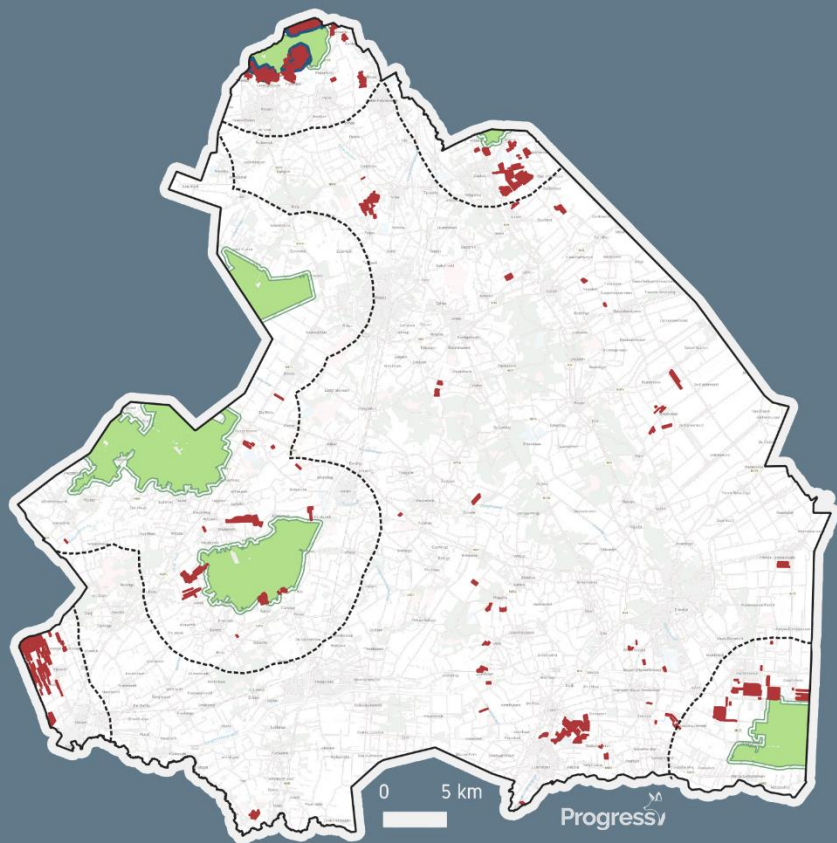
Regionale verschillen

In Drenthe speelt de relatie tussen Natura 2000-gebieden en de verspreiding van landbouwschade een cruciale rol. Natura 2000-gebieden dienen in de provincie als rustplaatsen voor grote aantallen overwinterende ganzen, waaronder de grauwe gans, kolgans en brandgans. Deze ganzen gebruiken deze gebieden als slaapplekken en foerageren met name in de omliggende landbouwgebieden (Figuur 13 en 14). De afstand tussen deze rustplaatsen en foerageergebieden blijkt een belangrijke factor te zijn in de spreiding en intensiteit van schade.

Figuur 13 laat zien dat schadepercelen (rood) zich hoofdzakelijk concentreren binnen 5 km van Natura 2000-gebieden, namelijk ruim 93% bevindt zich binnen 5 km van een Natura 2000-gebied met vogelrichtlijn doelstellingen. Het Zuidlaardermeergebied en het Leekstermeergebied vallen op als hotspots, waar ganzen grote delen van de dag doorbrengen en dagelijks pendelen naar omliggende graslanden en akkers om te foerageren. Hierbij blijven de meeste ganzen binnen een straal van 2 tot 5 kilometer van hun slaapplekken, wat de hoge concentratie schade in deze zones verklaart.

Daarnaast benadrukt figuur 13 de verschillen tussen ganzensoorten in hun gebruik van het landschap. De grauwe gans, die zowel als standvogel als wintergast voorkomt, toont de breedste verspreiding van schade, met name rondom het Hunzedal, het Leekstermeer, Zuidlaardermeergebied, het Bargerveen en in de nabijheid van het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Kolganzen vertonen een vergelijkbare concentratie, maar meer geconcentreerd rondom de slaapplekken. Brandganzen schade komt minder frequent voor en beperkt zich tot specifieke percelen nabij waterpartijen zoals het Dwingelderveld, Coevorden, het Leekstermeer en de randen van de Weerribben-Wieden. De Canadese gans blijft een marginale speler en richt schade aan in dezelfde gebieden wat mede komt doordat enkel mengschade getaxeerd wordt. Opvallend is dat het ganzenfoerageergebied in en rondom het Leekstermeergebied de hoogste concentratie aan schadepercelen kent wat grotendeels komt doordat de aanwijzing van ganzenfoerageergebied bewust op historische schadepercelen heeft plaats gevonden.

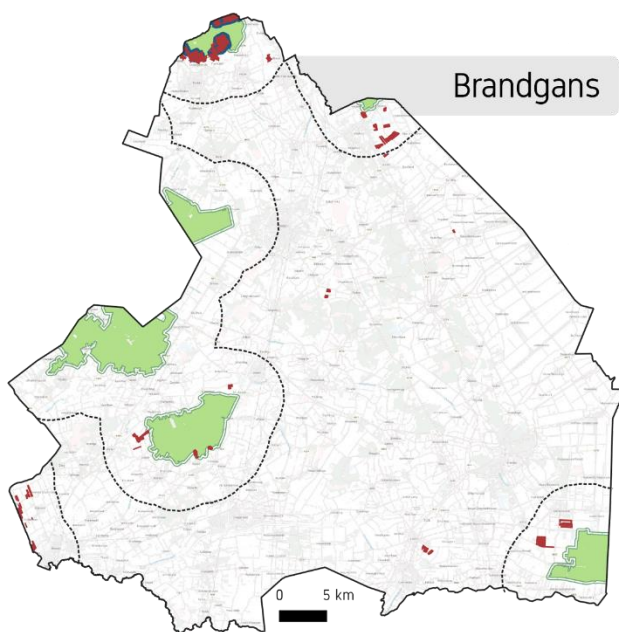

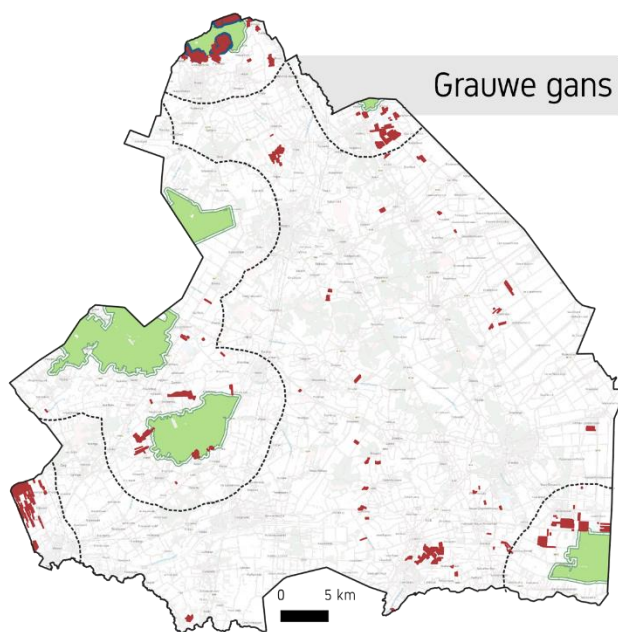
Figuur 13. Verspreiding schadepercelen

Schade door ganzen in de periode 2018-2023 in de provincie Drenthe, in relatie tot het ganzenfoerageergebied, de Natura 2000-gebieden aangewezen op grond van de vogelrichtlijn en een zone van 250 meter en een zone van 5 kilometer. *Bron: BIJ12 Faunazaken*

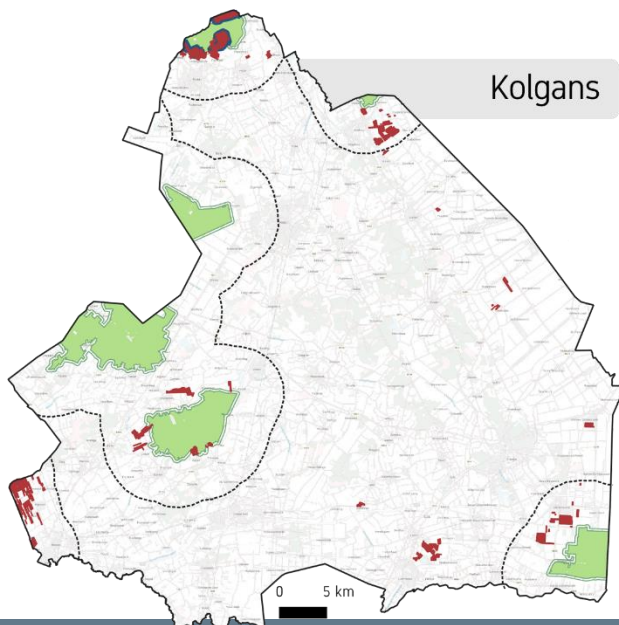
- Schadeperceel
- Ganzenfoerageergebied
- Natura 2000 (vogelrichtlijn)
- ▨ Natura 2000 bufferzone (250 meter)
- Natura 2000 zone (5 kilometer)

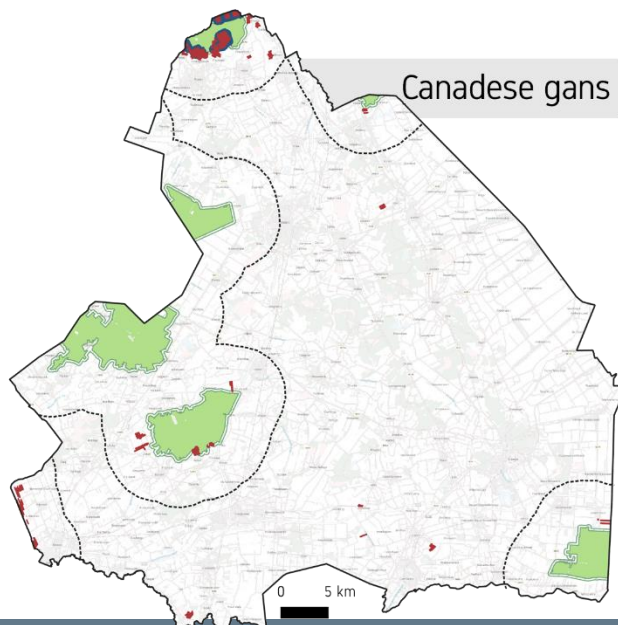
Brandgans

Grauwe gans

Kolgans

Canadese gans

Verdeling over gewassen

Gewasschade veroorzaakt door ganzen komt voornamelijk voor op grasland, zoals blijkt uit figuur 14A. Tussen 2018 en 2023 is de schade aan grasland sterk toegenomen, met een aandeel in de totale gewasschade van ruim 92% van het totaal is gras verreweg het belangrijkste schade gewas. Binnen de overige gewassen, die gezamenlijk 8% van de schade vertegenwoordigen, worden wintergraan (32%), zomergraan (20%), aardappel (15%), en in mindere mate suikerbieten, snijmaïs, en brouwergerst getroffen. Deze verdeling weerspiegelt de voorkeur van ganzen voor graslanden als primaire foerageerlocaties, gecombineerd met incidentele schade aan akkergewassen in de nabijheid van slaappleatsen.

Het aandeel schade per soort (figuur 12A, rechts) laat een duidelijke ontwikkeling zien in de afgelopen jaren. Tot circa 2020 hadden de grauwe gans en kolgans een vergelijkbaar aandeel in de totale schade, waarbij de kolgans in sommige jaren zelfs dominant was. Vanaf 2020 is echter een verschuiving zichtbaar, waarbij de grauwe gans steeds meer schade veroorzaakt en in 2023 zelfs dominant is met een aandeel van ruim 75%. Een deel van deze verschuiving kan mogelijk worden verklaard door de gewijzigde procedure voor het vaststellen van de schadeveroorzakende ganzensoort. Desondanks blijven de kolgans en de grauwe gans de grootste bijdrage leveren aan de getaxeerde ganzenschade, terwijl de brandgans en de Canadese gans relatief kleine bijdragers blijven, met slechts beperkte jaarlijkse variatie.

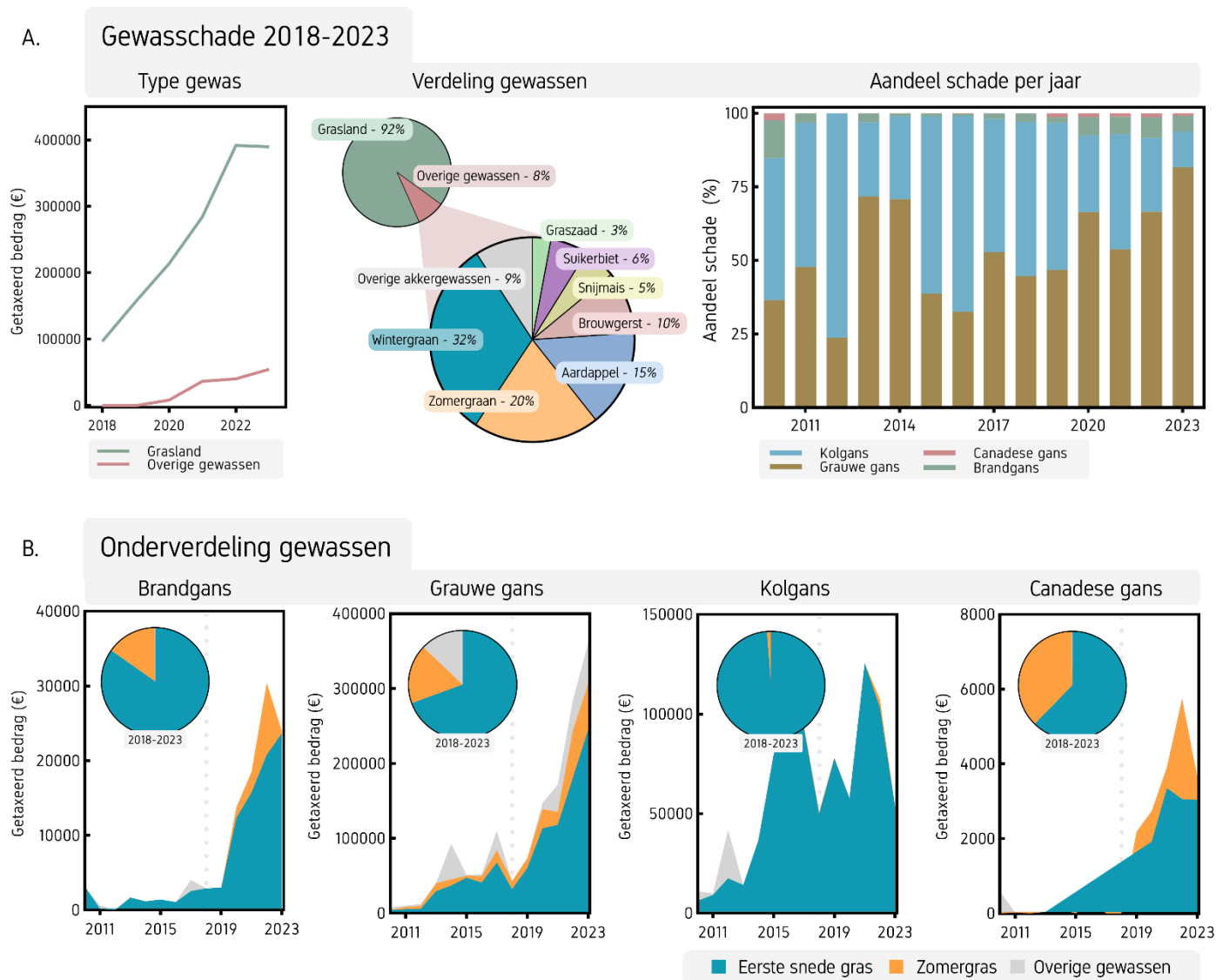
Figuur 12B specificeert de schade per gewastype en ganzensoort. Voor alle soorten is grasland de belangrijkste schadecategorie, goed voor het overgrote deel van de totale schade (92%). Schade aan overige gewassen niet zijnde grasland wordt in

de provincie Drenthe uitsluitend door de grauwe gans veroorzaakt (in de periode 2018-2023). Uitzondering hierop is een zeer beperkte eenmalige schade van slechts €160 door de brandgans.

Een nadere analyse van de schade aan grasland toont een duidelijke onderverdeling tussen eerste snede gras en zomergras (inzet Figuur 12B). De eerste snede gras, dat van essentieel belang is voor de melkveehouderij, wordt het zwaarst getroffen. Dit type grasland vertegenwoordigt met ca. 85% van het totaal een aanzienlijk groter aandeel in de schade (gemiddeld voor alle ganzen in de periode 2018-2023). Dit komt mede doordat de eerste snede grasland zich ontwikkelt in het vroege voorjaar wanneer een groot deel van de overwinterende populatie nog in Drenthe aanwezig is. Aan het einde van de winter is het aanbod van voedsel beperkt waardoor het opkomende eiwitrijke gras extra aantrekkelijk is voor aansterkende ganzen die zich voorbereiden voor het broedseizoen en/of de voorjaars trek. Zomergras, hoewel minder cruciaal voor de landbouw, wordt pas veel later in het seizoen getroffen wanneer niet alleen het voedselaanbod breder is maar ook het herstelvermogen van graslanden hoger is. Bovendien is de tegemoetkoming voor schade aan zomergras aanzienlijk lager dan voor de eerste snede, waardoor hier minder vaak een schadevergoeding voor wordt aangevraagd.

De data benadrukken de specifieke voorkeuren van ganzen voor grasland als foerageerlocatie, terwijl de schade aan overige gewassen meer soort-specifiek afhankelijk is. Hierbij dient te worden onderstreept dat een van de belangrijkste foerageerlocaties, namelijk oogstresten, geen schade betreft en daarom niet wordt weergegeven in het overzicht. Met name de kolgans foerageert graag op oogstresten.

Figuur 14. Ontwikkeling van typen gewasschade door ganzen in de provincie Drenthe. (A) De onderverdeling in typen gewasschade in de periode 2018-2023 door ganzen (links) weergegeven in getaxeerd bedrag (€), de onderverdeling en aandeel in typen overige gewassen (midden), en het aandeel van ganzensoorten in totale schade per jaar (%) in de periode 2010-2023 (rechts). (B) De schadeontwikkeling in getaxeerd bedrag onderverdeeld per gans en onderverdeling typering gewassen (voorjaarsgras, blauw; zomergras, oranje; en overige gewassen, grijs) in de periode 2010-2023. De inzet toont het aandeel schade aan de gewassen in de periode 2018-2023 per gans.

Data bron: BLJ12 Faunazaken.

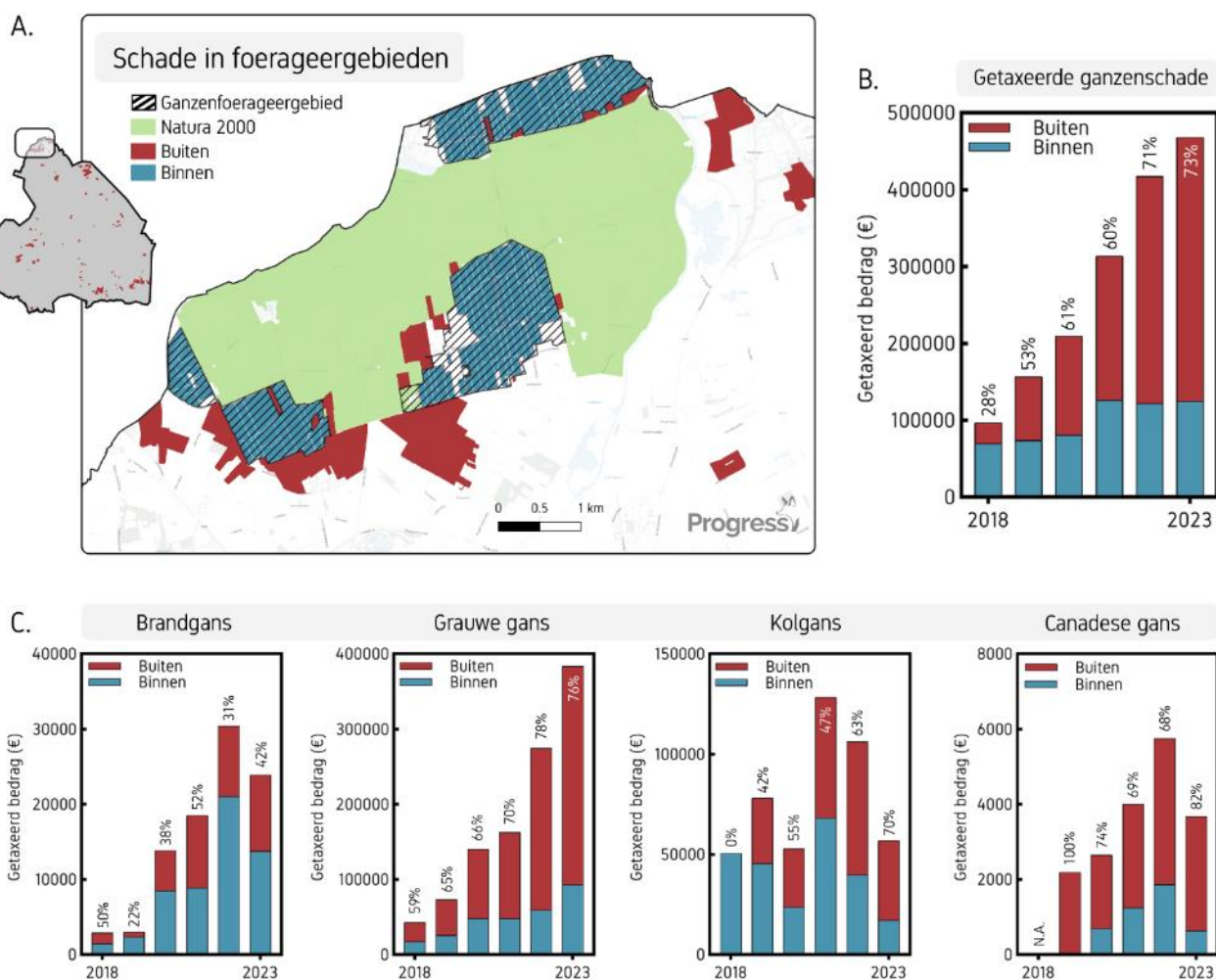

Schade in foerageergebieden

In Drenthe is één specifiek ganzenfoerageergebied (GFG) aangewezen, bestaande uit vier deelgebieden rondom en in het Natura 2000-Leekstermeergebied. De schadegegevens laten zien dat schade niet alleen binnen het GFG optreedt, maar ook aangrenzend aanzienlijk is. Opvallend is dat veel schadepercelen omringt zijn door rustgebieden zoals GFG en Natura 2000, zoals zichtbaar in figuur A. Dit suggereert dat het huidige GFG nog niet optimaal functioneert. De enclaves en rafelranden die nu buiten het beleid van GFG en Natura 2000 vallen, hebben een hoog verstorend effect doordat hier actief ganzen worden verjaagd, wat leidt tot beperkte rust in GFG waardoor de energiebehoefte toeneemt en daarmee ook de schade in deze regio. Figuur B laat zien dat de totale schade, zowel binnen als buiten het GFG, sinds 2018 is toegenomen. Binnen het GFG is de schade slechts beperkt toegenomen van €69.953 in 2018 naar ongeveer €124.644 in 2023. Buiten het GFG was de toename vele malen sterker, met een stijging van ongeveer €26.855 naar €343.528 in 2023, wat neerkomt op een verschuiving van 27% schade

buiten GFG in 2018 tot 73% buiten GFG in 2023. Dit wijst erop dat de toenemende graasdruk door ganzen niet kan worden opgevangen in het huidige GFG.

Soort-specifieke trends (Figuur 15C) maken duidelijk dat de grauwe ganzen hierin een grote rol spelen (76% buiten GFG in 2023), maar niet op zichzelf staat. Ook bij de kolgans en Canadese gans is het aandeel van de geregistreerde schades in 2023, met respectievelijk 70% en 82%, buiten het GFG groter dan daarbinnen. De brandgans laat in contrast voornamelijk geregistreerde schades zien gelegen binnen GFG (57% binnen). Alhoewel het aandeel schade door brandgansen buiten GFG slechts toeneemt tot 42%, neemt ook de algehele schade toe. Deze inzichten benadrukken dat het huidige GFG moet worden geoptimaliseerd en uitgebreid. Door enclaves en rafelranden op te nemen in het foerageergebied kan een betere concentratie van ganzen worden bereikt, wat de schade buiten het gebied kan beperken.

Figuur 15. Schade binnen of buiten foerageergebieden in Drenthe. (A) Kaartweergave van de schadepercelen ten opzichte van het foerageergebied en de onderverdeling van schadepercelen buiten (rood) of binnen (blauw) het gebied (zwarte lijnen). (B) De totale ontwikkelende schade buiten of binnen foerageergebieden. Data bron: BIJ12

5. Benadering en Maatregelen

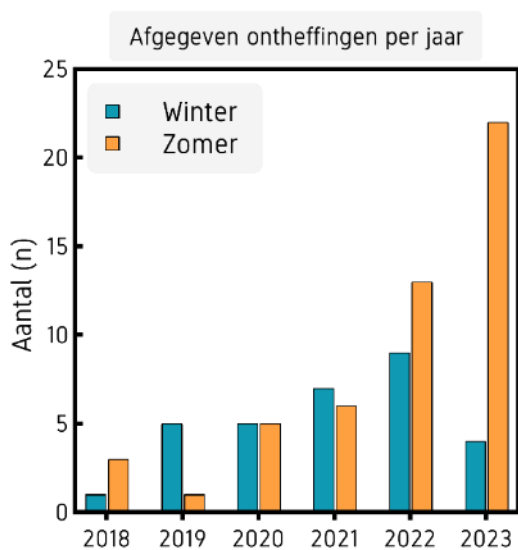
5.1 Benadering periode 2018-2023

Verjaging met ondersteunend afschot kon de afgelopen jaren uitsluitend worden aangevraagd wanneer een melding van gewasschade was gedaan in MijFaunazaken (MFZ), het schaderegistratiesysteem van BIJ12-faunazaken, en de daaraan genoemde TKA-nummer werd bijgesloten aan de aanvraag voor verjaging met ondersteunend afschot. Ontheffingen werden verleend voor zowel kwetsbare gewassen, geldig gedurende het overwinteringsseizoen (1 november tot 1 april) en als blijven grasland in de overige periode (1 april tot 1 november). Voorafgaand aan het afschot dienden minimaal twee niet-lethale beheermaatregelen te zijn toegepast en in werking zijn voorafgaand verjaging met ondersteunend afschot. Uitvoerende jachtaktehouders moesten elk gebruik een werkdag vooraf melden bij het team Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving van de provincie Drenthe. Op percelen met schadegevoelige gewassen waren minimaal twee zichtbare preventieve maatregelen vereist, tenzij deze percelen beweide werden. Afschot was niet toegestaan na de oogst van deze gewassen. Per dag mochten maximaal tien grauwe ganzen worden geschoten, uitsluitend vanaf één uur voor zonsopkomst en niet op zondagen. Deze ontheffingen werden enkel afgegeven voor percelen gelegen in WBE's waar in

voorafgaande jaren een schadehistorie van bekend was. Deze aanpak is mede door zijn reactieve werkwijze, zijn beperkingen in de uitvoering en de vertraagde verlening niet in staat geweest om belangrijke schade aan landbouwgewassen te voorkomen. Zoals blijkt uit hfd. 3 en 4 is de schade in relatie tot de toename van met name de standvogelpopulatie van de grauwe gans sterk toegenomen.

5.2 Maatregelen

Om schade te voorkomen kunnen verschillende benaderingen en maatregelen worden toegepast. De grondgebruiker is hoofdzakelijk verantwoordelijk voor het voorkomen van schade. Maar kan deze verantwoordelijkheid deels beleggen bij een jager voor de uitvoering van vergunningsplichtige maatregelen zoals verjagingsmaatregelen of populatiebeheer waarbij het geweer wordt gebruikt. Zelf kan de grondgebruiker vergunningsvrije maatregelen nemen om schade te voorkomen dan wel te verlagen. BIJ12 biedt hiervoor een Faunaschade Preventie Kit (FPK) aan, waarin beheermaatregelen per diersoort, gewas en periode beschreven staan.

Figuur 16. Het totaal aantal afgegeven ontheffingen per jaar ten bate van schadebestrijding in de winter- of zomerperiode. Aantallen weergegeven in de beheerperiode 2018-2023. Bron: FRS

Nieuwe ganzenfoerageergebieden in de 250 meter begrenzing Natura 2000 -Vogelrichtlijngebieden

De 250-meter begrenzing rondom Vogelrichtlijngebieden is alleen effectief als ganzen binnen deze zone volledig worden gedoogd. Dit vereist een redelijke compensatie voor getroffen boeren. Het huidige provinciale beleid, dat agrariërs verplicht adequaat gebruik te maken van niet-vergunningsplichtige verjagende maatregelen zoals benoemd in de BIJ12-preventiekit, dient te worden herzien voor agrariërs met percelen in de 250-meterzone. Alleen wanneer agrariërs 100% van hun gewasverlies vergoed krijgen zonder leges of andere kosten, kan redelijkerwijs van hen worden verwacht dat zij ganzen toestaan hun gewassen te laten begrazen. De aanwijzing van deze gronden als ganzenfoeragegebied voorziet in deze behoefte en garandeert voldoende rust voor zowel de ganzen als de beschermde vogelsoorten in de aangrenzende Natura 2000-gebieden.

Vergunningsvrije beheermaatregelen

Preventie van faunaschade begint bij grondgebruikers, die verschillende preventieve maatregelen kunnen inzetten om gewasschade te voorkomen. Belangrijke vergunningsvrije maatregelen zijn door BIJ12 ingedeeld in de volgende categorieën:

- **Akoestische maatregelen:** zoals knalapparaten, vogelafweerpistolen en de 'Bird Alert';
- **Afschermingsmaatregelen:** zoals afrasteringsnetten;
- **Visuele maatregelen:** zoals vogelverschrikkers met akoestische en bewegende onderdelen, lasers en drones.

BIJ12 heeft deze maatregelen beoordeeld op basis van onderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van beschikbare wetenschappelijke en praktijkstudies, beoordelingen door experts (*expert judgement*) en ervaringen van agrariërs uit de praktijk. De beoordeling richt zich op effectiviteit, tijdsinspanning, kosten en de vereiste toepassing om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming. Meer informatie hierover is te vinden in de [Faunaschade Preventiekit – module ganzen \(link\)](#).

Effectiviteit van vergunningsvrije maatregelen

Preventieve maatregelen tegen ganzen zijn bedoeld om deze dieren af te schrikken zonder direct contact (Conover, 2001). Een uitdaging bij deze maatregelen is de neiging van ganzen om snel aan dergelijke technieken te wennen, doorgaans binnen een periode van veertien dagen. Dit resulteert in een afname van de effectiviteit (Robai et al., 2024). Het strategisch afwisselen van technieken in tijd en ruimte, evenals het combineren van verschillende methoden, kan de effectiviteit vergroten. Echter, dit vraagt aanzienlijke inspanningen van grondgebruikers (Vickery & Summers, 1992; Simonsen et al., 2015). Aanvullend dient rekening te worden gehouden met het toepassen van verjaging tijdens nachtelijke uren. Voorwaarde voor succesvolle verjaging is dat er voldoende alternatieve foerageergebieden beschikbaar zijn met voldoende rust, zodat schade aan landbouwpercelen effectief wordt beperkt zonder dat de populatie zich noodgedwongen verder verspreidt.

Het voorkomen van gewinning bij ganzen is essentieel om de effectiviteit van afschrikmethoden te waarborgen. Dit vereist het periodiek combineren en variëren van technieken (Steen et al., 2015). Veel gangbare afschrikmiddelen hebben een tijdelijke of beperkte werking (Béchet et al., 2004), wat leidt tot de noodzaak van aanvullende vergunningplichtige maatregelen. Het gebruik van vergunningsvrije methoden is altijd mogelijk, mits geen dieren worden

gedood en de gunstige staat van instandhouding niet wordt aangetast.

Hoewel er een breed scala aan vogelafschrikmiddelen beschikbaar is, blijven er uitdagingen bestaan bij het effectief beschermen van gewassen tegen schade door ganzen. Om de effectiviteit van preventieve maatregelen te versterken, wordt aanbevolen deze te combineren met lethale middelen zoals ondersteunend afschot. Verschillende studies tonen aan dat ondersteunend afschot de effectiviteit van verjaging vergroot (Jensen et al., 2017; Månsson, 2017). Zo blijkt uit een Noorse studie dat ondersteunend afschot kan leiden tot een volledige afname van graasdruk in specifieke gebieden door negatieve associaties te creëren (Aarseth, 2023). Deze methode versterkt niet alleen de angstreactie van ganzen, maar zorgt ook voor een langduriger effect van (preventieve) vergunningsvrije maatregelen (Månsson, 2017). Het resultaat is een bredere en meer duurzame afweerstrategie tegen schade.

Voor een succesvolle implementatie van deze aanpak is het van belang dat nabijgelegen gebieden beschikbaar worden gesteld waar ganzen ongestoord kunnen foerageren. Dit voorkomt dat de dieren worden gedwongen om uit te wijken naar andere kwetsbare percelen en draagt bij aan een evenwichtige beheerstrategie (Fox et al., 2017).

Toegepaste vergunningsvrije beheermaatregelen

Gedurende de afgelopen beheerperiode zijn verschillende vergunningsvrije maatregelen toegepast om schade door ganzen te minimaliseren en/of te voorkomen. Het nemen van preventieve maatregelen was hierbij ook als verplichting opgenomen voor het gebruik van de verschillende perceelsgebonden ontheffingen voor verjaging met ondersteund afschot.

Dit voorschrift garandeerde dat lethaal ingrijpen pas plaats kon vinden als bleek dat schade onvoldoende voorkomen kon worden met minimaal twee niet-lethale preventieve maatregelen. Het registreren van deze maatregelen was niet verplicht maar werd wel aangemoedigd. De onderstaande resultaten bieden daarom een beknopt overzicht van de toepassing van diverse verjagingsmethoden in de periode van 2018 tot 2023. Uit deze gegevens blijkt dat zowel akoestische middelen als visuele middelen regelmatig werden ingezet. Opvallend is de hoge frequentie van de categorie 'Anders', wat aangeeft dat er veel gebruik wordt gemaakt van diverse ongespecificeerde methoden. Daarnaast was er gedurende de beheerperiode ook veelvuldig gebruik van het geweer als akoestisch middel (**Tabel 1**), waarbij overige preventieve maatregelen minder werden ingezet.

Landschapsbeheer als strategie voor ganzenschadebeperking

Een effectieve strategie voor het verminderen van ganzenschade is strategisch landschapsbeheer. Dit omvat samenwerking tussen boeren, terreinbeheerders en natuurbeschermingsorganisaties om afspraken te maken over het telen van kwetsbare gewassen in de nabijheid van natte natuurgebieden, het telen van minder aantrekkelijke gewassen voor ganzen en het gecontroleerd beschikbaar stellen van gewasresten (Koffijberg et al., 2024). Het aanpassen van maaieregimes kan de aantrekkelijkheid van graslanden voor ganzen reguleren; kort eiwitrijk Engels raaigras in rustgebieden maakt deze aantrekkelijker, terwijl lang kruidenrijk gras de aantrekkelijkheid op agrarische gronden vermindert (Fan et al., 2020; Veenenbos et al., 2023). Dit vereist een balans tussen het verlies aan kwaliteit en kwantiteit van geoogst gras en het reduceren van landbouwschade door ganzen. Een belangrijke en vaak onderbelichte maatregel is het verhogen van het predatierisico, wat de aantrekkelijkheid van agrarische graslanden voor ganzen kan verlagen. Predatoren zoals de vos kunnen een regulerende rol spelen in de ganzenpopulatie. Door het aanleggen van

Tabel 1. Overzicht uitvoering preventieve maatregelen binnen de provincie Drenthe. Bron: FRS

Preventieve maatregel	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Anders</i>	18	8	303	17	300	99
<i>Angstkreten</i>		1	2	2	3	19
<i>Ballonnen</i>			1			1
<i>Camouflagenetten</i>			1		2	2
<i>Elektronische geluidsgolven</i>						4
<i>Fladderprojectiel</i>	1		2	1	3	2
<i>Geweer (als akoestisch middel)</i>	66	102	116	71	100	181
<i>Knalapparaat</i>	1		1	1	3	6
<i>Landbouwvoertuigen</i>			2			
<i>Nabootsing roofvogel</i>		1		1	2	9
<i>Schriklint/koord</i>	1	2	1	1	2	5
<i>Stokken met linten/vlaggen</i>	1	1	2		3	22
<i>Verjaging overig</i>	29	11	8	4	23	43
<i>Vlaggen</i>	2	2	1		3	5
<i>Vogelafweerpistool</i>					1	
<i>Vogelverschrikkers</i>					2	2
Totaal aantal	119	128	440	98	447	400

houtwallen, struweel en kleine bosjes, die als dekking dienen voor grondpredatoren, wordt het risico voor ganzen vergroot (Bautista et al., 2004; Bos et al., 2023). Tegelijkertijd moet deze maatregel zorgvuldig worden uitgevoerd om negatieve effecten op andere flora en fauna, waaronder kwetsbare soorten zoals weidevogels, te vermijden (Schekkerman et al., 2014). Een te sterke toename van predatoren kan namelijk leiden tot predatiedruk op beschermde soorten. Ook de aanwezigheid van hoge obstakels, zoals boomrijen of elektriciteitskabels, zorgen voor beperkingen bij het in- en uitvliegen van ganzen, waardoor sommige percelen minder aantrekkelijk worden. Dit effect is met name effectief in de nabijheid van rust- en foerageergebieden. Bij het toepassen van landschapsbeheer en bedrijfsmatige aanpassingen ontstaat een zekere mate van complexiteit, die de brede toepasbaarheid kan beperken. Het is vaak maatwerk dat om lokale afstemming vraagt. Geadviseerd wordt om deze maatregelen mee te nemen in de afwegingen bij het opstellen van pachtcontracten, het inrichten van nieuwe natuur en het ontwikkelen van gebiedsvisies.

Verjaagteams

Om een langdurig verjagend effect te bereiken waarbij ganzen structureel percelen vermijden, is door de aantrekkingskracht van het Nederlandse landschap een omvangrijke inspanning noodzakelijk. Deze inspanning kan, vooral bij de aanwezigheid van nabijgelegen waterrijke opvanggebieden of een hoge dichtheid aan ganzen, zo groot worden dat het voor individuele grondgebruikers onuitvoerbaar is. Het inzetten van betaalde krachten, zoals verjaagteams, biedt hier een oplossing (Simonsen, et al., 2017). Door dergelijke teams in te zetten, kan de zeer hoge inspanning worden geleverd en kan de graasdruk lokaal worden verlaagd, vooral tijdens kritieke periodes zoals de groeifase van de eerste snede gras.

Uit recente modelstudies in Groningen blijkt dat de effectiviteit van verjaagteams sterk afhankelijk is van de locatie en het seizoen. Tijdens het voorjaar zal gerichte inzet van verjaagteams in gebieden met een hoge ganzenconcentratie effectief zijn om de schade lokaal te verminderen. Tegelijkertijd bestaat echter het risico van schadeverschuiving naar aangrenzende gebieden, met name waar kolganzen en grauwe ganzen zich ophouden buiten de ganzenfoerageergebieden (Koffijberg et al., 2024).

Resultaten uit de Pilot Eemland tonen aan dat gecoördineerde verjaging een lokale reductie van gewasschade met 52% kan realiseren (Egas, et al., 2023; Sterk, 2023). Echter, er werd ook een toename van schade buiten het pilotgebied geconstateerd (12%), wat duidt op schadeverplaatsing in plaats van algehele schadevermindering. Bevindingen uit recent onderzoek in Groningen bevestigen dat ganzen die worden verjaagd vaak nieuwe percelen opzoeken in aangrenzende gebieden, wat kan leiden tot een verhoogde graasdruk op andere schadegevoelige percelen als er in de nabijheid geen vastgestelde ganzenfoerageergebieden aanwezig zijn (Koffijberg et al., 2024). Bovendien bevestigt wetenschappelijk onderzoek dat verjaging vaak leidt tot verhoogde energiekosten voor ganzen (de Jager et al., 2024), waardoor hun foerageeractiviteit toeneemt en indirect extra schade ontstaat.

De effectiviteit van verjaagteams hangt sterk af van populatiedynamiek en de beschikbaarheid van alternatieve foerageergebieden. Indien er nabij voldoende gebieden van vergelijkbare kwaliteit beschikbaar zijn, kan tijdelijke inzet van verjaagteams effectief zijn zonder dat gewenning optreedt of ongewenste gedragsaanpassingen zoals nachtelijk foerageren plaatsvinden.

Buiten Drenthe, bijvoorbeeld in Groningen, zijn duidelijke verschillen te zien tussen soorten: kolganzen en brandganzen maken relatief vaak gebruik van bestaande foerageergebieden, terwijl grauwe ganzen vooral in akkerbouwgebieden blijven foerageren, wat de effectiviteit van verjaging kan beperken. Het lokaal verlagen van schade door inzet van verjaagteams vereist mede hierdoor een soort specifieke gecoördineerde aanpak en integratie in gebiedsafspraken. Hierbij moet rekening worden gehouden met de totale ganzenpopulatie en de interactie tussen WBE's, zoals aangetoond in de Pilot Eemland.

Wetenschappelijke literatuur en economische analyses tonen aan dat verjaging bij toenemende ganzenaantallen steeds minder kosteneffectief worden (de Jager et al., 2023). Het vergroten van vaste ganzenfoerageergebieden, ondersteund door compensatieregelingen, kan een duurzamer alternatief bieden dan provincie brede intensieve verjaging. Verjaagteams kunnen hierbij een waardevolle rol spelen binnen een breder faunabeheerbeleid, mits hun inzet strategisch wordt afgestemd en gecombineerd met aanvullende maatregelen zoals populatiebeheer van standganzen buiten de winterperiode en het waarborgen van voldoende kwalitatief hoogwaardig foerageergebied.

Om de effectiviteit van foerageergebieden te vergroten, is het essentieel dat deze gebieden duidelijke grenzen hebben zonder enclaves, om verwarring bij ganzen te voorkomen. Daarnaast moeten de foerageergebieden gedurende het volledige winterseizoen consistent beschikbaar blijven om onnodige verstoring te vermijden. Het succes van deze aanpak hangt uiteindelijk af van regionale samenwerking en een optimale inzet van middelen, zowel operationeel als financieel, om schadeverschuiving en inefficiënties te minimaliseren.

Vergunningplichtige beheermaatregelen

Nestbehandeling

Bij nestbehandeling worden eieren verwijderd, ingesmeerd met olie, geschud of doorgeprikt, waardoor het embryo niet kan overleven. Deze aanpak voorkomt dat de eieren uitkomen. Nestbehandeling wordt vaak gezien als een diervriendelijke manier om watervogelpopulaties te beheren. Desondanks is deze methode veel minder effectief dan het verwijderen van volwassen broedvogels. In de praktijk komt een klein aantal eieren toch uit, ongeacht de nestbehandelingsmethoden of protocollen (Van der Jeugd et al., 2006).

Onderzoeken tonen aan dat nestbehandeling geen significant effect heeft op de populatieontwikkeling (Van der Jeugd et al., 2006; Kleijn et al., 2012; Van Manen & Voslamber, 2013; Koffijberg, 2023). In 36 Nederlandse broedgebieden werd geen significant verschil in groeisnelheid van lokale ganzenpopulaties gevonden tussen gebieden met en zonder nestbehandeling. Lokale studies hebben aangetoond dat het broedsucces, gemeten als aantal jongen per paar, gelijk is in gebieden met en zonder nestbehandeling. In sommige gevallen leidt nestbehandeling zelfs tot meer verstoring en predatie van andere vogels (Kleefstra et al., 2015; Koffijberg et al., 2022). Om dezelfde reductie te bereiken als door het verwijderen van volwassen broedvogels, moeten gedurende het hele leven van een gans alle eieren worden behandeld (Van der Jeugd et al., 2006). Een significante afname in de groei van een ganzenpopulatie vereist dat minstens 80% van alle nesten in een populatie volledig behandeld wordt gedurende het leven van een gans. Ganzen reageren op nestbehandeling door hun nesten steeds beter te verstoppen, vaak in rietkragen en onder braambossen, wat het opsporen van nesten bemoeilijkt en andere natuurwaarden kan verstoren (Koffijberg, 2023).

Nestreductie kan lokaal wel de toename van het aantal vogels beperken of zelfs verminderen (Beaumont et al., 2018). Het behandelen van eieren heeft daarbij geen effect op de overleving en terugkeer van de vrouwtjes, die een sterke tendens hebben om op dezelfde plaats terug te keren (Beaumont et al., 2018). Hoewel landelijke scenario's aantonen dat nestbehandeling geen invloed heeft op het aantal broedparen, kan deze wel leiden tot een vermindering in het aantal niet-broedende ganzen (Kleijn et al., 2011). Bovendien zorgt nestbehandeling ervoor dat ganzen langer op hun nestlocatie blijven, wat overlast in andere gebieden vermindert (Beaumont et al., 2018). Nestbehandeling is daarom een geschikte maatregel als deze wordt toegepast in

geïsoleerde gebieden zoals stadsparken en zwembijvers die goed praktisch overzichtelijk zijn en waar nestbehandeling deel kan uitmaken van regulier beheer. Voor de uitvoering van nestbehandeling is het belangrijk dat het niet noodzakelijk is om een omgevingsvergunning voor jachtgeweeractiviteit als vereiste te stellen. Dit zou het beheer namelijk beperken tot enkel jagers, terwijl ook andere betrokkenen, zoals gemeentemedewerkers, agrariërs, boswachters en vrijwilligers, vaak een groter belang hebben bij de uitvoering.

Verjaging met ondersteunend afschot

Verjaging met ondersteunend afschot is een effectieve methode om langdurige gedragsverandering bij ganzen te bewerkstelligen en zo ganzen te sturen naar minder schadegevoelige percelen of opvanggebieden (Latour et al., 2019a; Seltsmann et al., 2025). Hierbij worden enkele dieren gedood om zo grotere groepen langdurig te verjagen (Conover, et al., 2002; Simonsen, et al., 2016; Mansson, et al., 2017). Deze maatregel maakt gebruik van het lerend vermogen van ganzen, waardoor zij landbouwpercelen gaan vermijden. Onderzoek heeft aangetoond dat verjaging met ondersteunend afschot effectiever is dan andere vormen van verjaging, omdat het gedrag van ganzen blijvend verandert. Guldmond et al. (2016) toonde aan dat ganzen geen gewinning ontwikkelen aan deze methode, in tegenstelling tot andere verjagingstechnieken. In een praktijkvoorbeeld in Noordrijn-Westfalen, bleek uit wildcamera-beelden dat zonder afschot de ganzen binnen vijf tot tien uur terugkeerden, terwijl bij ondersteunend afschot de ganzen achttien dagen lang wegbleven. Het effect van verjaging met ondersteunend afschot is sterker doordat vogels de relatie leggen tussen een schot en een soortgenoot die wordt gedood (Klaassen et al., 2006).

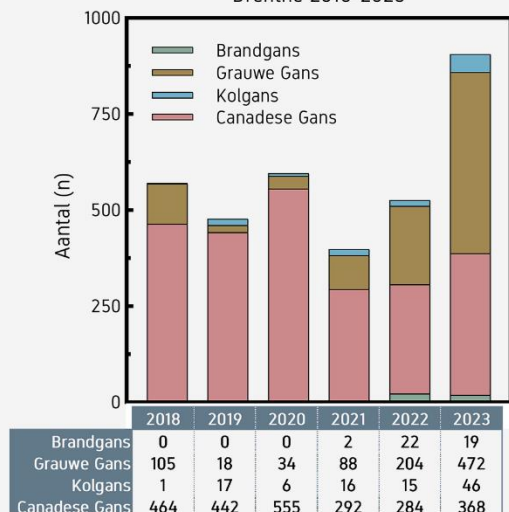
Dit principe werkt bijzonder goed bij sociaal georganiseerde diersoorten zoals ganzen. De geschoten soortgenoten fungeren als afschrikkende prikkels voor de rest van de groep, wat leidt tot een vermindering van de terugkeer naar de schietlocatie. Diverse internationale studies onderschrijven de effectiviteit van verjagen met ondersteunend afschot. Madsen (1995; 1999) en latere onderzoeken zoals Madsen et al. (2017) laten zien dat het beheer van ganzenpopulaties door schieten leidt tot significante verlagingen in landbouwschade en verbeterde migratiepatronen. Om schade effectief te voorkomen moet afschot onregelmatig en onvoorspelbaar plaatsvinden daar waar schade

dreigt voor te komen, bij voorkeur vroeg in de ochtend of laat in de avond wanneer ganzen invliegen op landbouwpercelen. De mogelijkheid om minimaal één uur voor zonsopkomst en tot één uur na zonsondergang te schieten is hierbij cruciaal (Jensen, et al., 2016). Daarnaast moeten de verjaagprikkelers frequent en consequent over een zo groot mogelijke oppervlakte worden toegepast, waarbij samenwerking en coördinatie tussen jagers en grondgebruikers essentieel is (Tombre, et al., 2021; Steele, 2021).

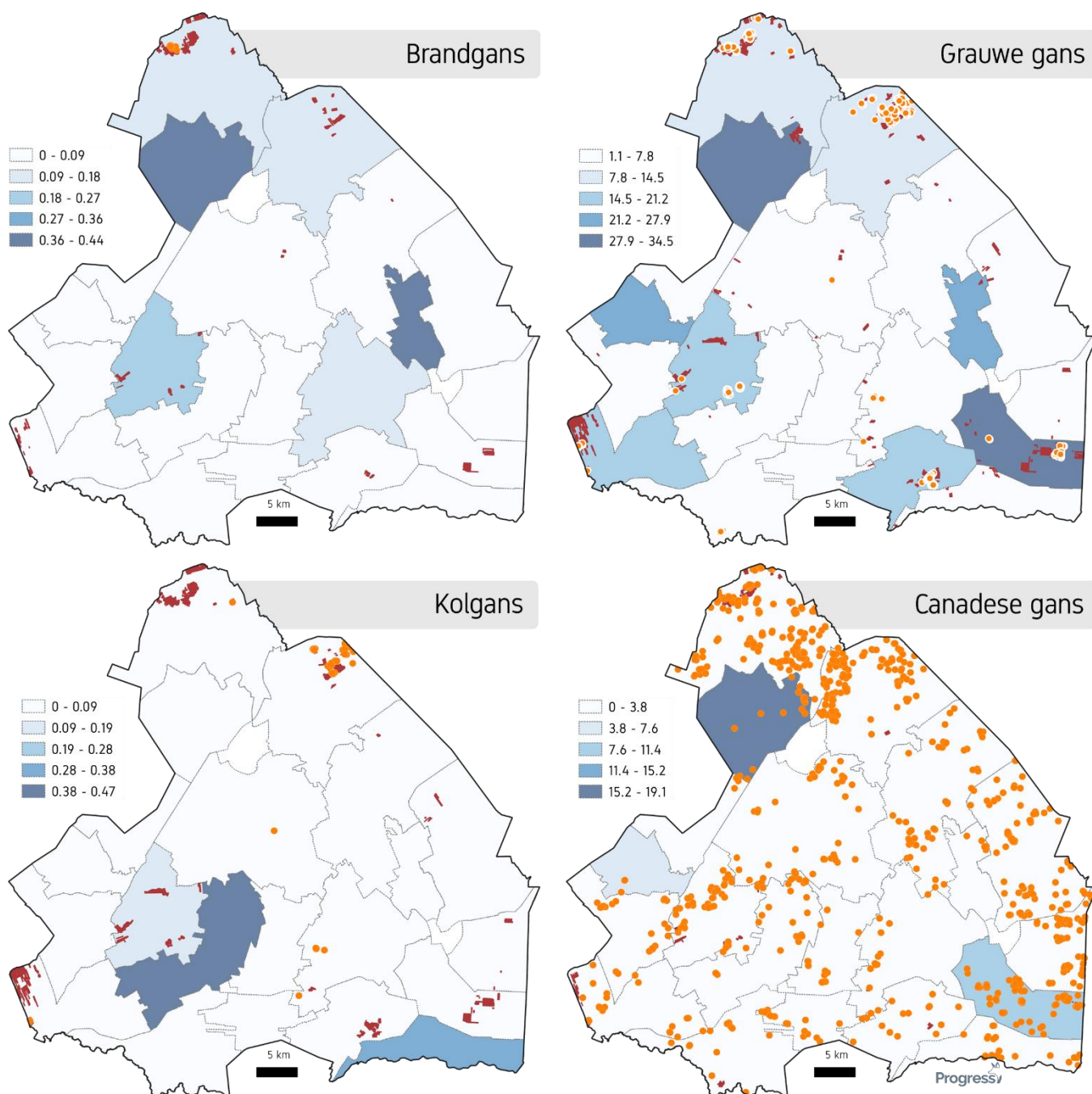
Totaal afschot ganzen
Drenthe 2018-2023

Figuur 17. Toegepaste verjaging met ondersteunend afschot

In de periode 2018 t/m 2023 heeft schadebestrijding plaatsgevonden in de vorm van verjaging met ondersteunend afschot van overwinterende ganzen alsook overzomerende ganzen ter voorkoming of beperking van belangrijke schade aan gewassen. Canadese ganzen werden geschoten op grond van de landelijke vrijstelling.

- Afschot
- WBE-grenzen
- Schadeperceel
- Getelde ganzen per 100 ha. (bron: WBE-telling)

Het gebruik van afschot voor populatiereductie

Om een significante reductie van de ganzenpopulatie te bewerkstelligen, is een substantiële afname van het aantal individuen noodzakelijk. Van der Jeugd *et al.* (2006) concludeerden dat minimaal 50% van de populatie Canadese ganzen binnen een jaar moet worden verwijderd om een effectieve vermindering van de standpopulatie te bereiken. Hoewel andere onderzoeken suggereren dat een lagere inspanning effectief kan zijn, gaat dit vaak gepaard met een tragere afname van de populatie en uiteindelijk een hoger totaal aantal te doden ganzen (Jensen *et al.*, 2016; Månsson, 2017; Klok *et al.*, 2010). Daarbij toonden Alisauskas *et al.* (2011) in de Verenigde Staten dat afschot een waardevolle methode is om populatiedichtheden te beheersen en landbouwschade te beperken.

Afschot heeft niet alleen directe effecten op de populatieomvang, maar veroorzaakt ook gedragsveranderingen bij ganzen. Deze gedragsaanpassingen resulteren vaak in een hervreiding naar minder verstoorde gebieden, wat lokaal tot nieuwe conflicten kan leiden (Bauer *et al.*, 2018). Hoewel dergelijke verplaatsingen lokaal de druk kunnen verlichten, dragen ze doorgaans niet bij aan een structurele reductie van de totale populatie (Jensen *et al.*, 2016). Om dit effect tegen te gaan, is het essentieel dat afschot onregelmatig en onvoorspelbaar wordt uitgevoerd. Het gebruik van lokmiddelen, zoals lokvoer en lokganzen, kan hierbij helpen om de effectiviteit te vergroten en alert gedrag van ganzen te voorkomen. Daarbij speelt de timing van afschot een cruciale rol in de effectiviteit. Onderzoek wijst uit dat afschot het meest succesvol is wanneer het plaatsvindt voordat ganzen een vaste foerageerroutine ontwikkelen (Radtke & Dieter, 2011). Acties in de vroege ochtend of late avond, wanneer ganzen zich verplaatsen tussen rust- en foerageergebieden, vergroten de kans op succes aanzienlijk. Het gebruik van hulpmiddelen zoals elektronische oproepapparaten, lokganzen en akoestische middelen is effectief gebleken om ganzen binnen schootsafstand te brengen, waardoor zowel het aantal gedode ganzen wordt verhoogd als het aantal verwonde dieren wordt verminderd (Noer *et al.*, 2007; Huysentruyt *et al.*, 2022; Olsen & Afton, 2000).

Daarnaast kunnen geavanceerde technieken, zoals het gebruik van geluiddempers, de verstoring van omliggende natuurwaarden en menselijke activiteiten minimaliseren. Dit is met name relevant in gebieden met hoge ecologische waarde, zoals habitats van rietbroeders. Zo kan afschot een onderdeel zijn van geïntegreerd populatiebeheer in en nabij ecologisch waardevolle gebieden zoals weidevogelkerngebieden. Hoewel populatiebeheer een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verlichten van lokale landbouwschade en het tijdelijk verlagen van de ganzenpopulatie, is een vergunning voor populatiebeheer onvoldoende om populaties

langdurig op een laag niveau te houden (Alisauskas *et al.*, 2011). Langetermijnbeheer vereist een geïntegreerde aanpak die gereguleerd afschot, vaak in de vorm van jacht, combineert met niet-dodelijke methoden, zoals actieve verjaging, het gebruik van lasers en landschapsbeheer (Clausen *et al.*, 2019). Onderzoek toont aan dat zo'n geïntegreerde aanpak, waarin verschillende methoden worden gecombineerd, veelbelovend is voor zowel lokale reductie als duurzame populatiecontrole (Jensen *et al.*, 2016). Het succes hiervan hangt echter af van nauwgezette planning, voldoende middelen en effectieve coördinatie tussen betrokken partijen. Bovendien is internationale samenwerking essentieel, aangezien ganzen migrerende soorten zijn die de landsgrenzen overschrijden.

Broedvogelreductie (koppelvormerabschot)

Het reproductieve succes van een ganzenpopulatie hangt voornamelijk af van de gemiddelde legfels, het percentage eieren dat succesvol uitkomt, en de overlevingskansen van de kuikens. De overlevingskansen van volwassen ganzen zijn het meest bepalend voor de populatiedynamiek, gevolgd door die van niet-broedende ganzen en kuikens/eieren. Doelgerichte verstoring en afschot zijn het meest effectief in het vroege voorjaar, net voor de broedperiode in februari en maart (Latour *et al.*, 2019a). In deze periode vormen ganzen paren, en het afschieten van een van de partners kan zowel de populatiegrootte als de jaarlijkse groei verminderen (Mentink, 2015).

Uit onderzoek van Beston *et al.* (2016) bleek dat broedvogelabschot de meest effectieve methode was om stedelijke ganzenpopulaties te reduceren, in vergelijking met nestbehandeling of willekeurig afschot. Door gericht broedparen (koppelvormers) te verwijderen, kan de populatie snel afnemen. Het afschieten van koppelvormers is effectiever dan ongericht afschot, omdat er minder dieren hoeven te worden gedood om hetzelfde resultaat te bereiken, wat het totale aantal te doden dieren in de daaropvolgende jaren beperkt.

Koppelaabschot is expliciet gericht op ganzen die zich opmaken tot broeden, zodat overwinterende trekganzen niet worden geschoten. In februari en maart vormen standganzen koppels. Door in februari koppelaabschot uit te voeren, wordt voorkomen dat nieuwe aanwas standganzen groot wordt. Het koppelaabschot van standganzen is gericht op individuen die in Nederland broeden en niet op trekvogels die Nederland als foerageer- en rustplaats gebruiken. Deze koppels zijn te herkennen aan hun gedrag. Ganzen kennen een sterke paarband die vaak levenslang is; man en vrouw trekken vooral als

paar op. In de wintermaanden worden ze vaak nog vergezeld door de jongen van dat jaar. In groepen ganzen kunnen families worden herkend door zorgvuldig te kijken. De paarband kan vanaf het tweede levensjaar ontstaan. In de loop van de winter lossen de grote groepen op en vormen kleinere groepen, waarbij veel paren zich afzonderen van de massa. Paren en losse groepjes paren houden zich dan op nabij de toekomstige broedplaatsen. Hun gedrag maakt deze lokale broedvogels goed herkenbaar.

Vangen en doden van ruiende ganzen

Het vangen en doden van ganzen tijdens hun ruiperiode, een tijd waarin ze door de jaarlijkse rui van hun slagpennen drie tot vijf weken niet kunnen vliegen. Het is een effectieve strategie voor populatiebeheer (van Turnhout, et al., 2010; Baxter & Robinson, 2007). Tijdens ruivangsten worden relatief veel volwassen vogels uit de populatie verwijderd, wat een effectievere methode is dan het beïnvloeden van het broedsucces middels afschot, nestbehandeling of afrastering. Gedurende de ruiperiode zijn ganzen eenvoudiger te vangen met zo min mogelijk verstoring voor overige natuuraarden. Ruiende ganzen kunnen in de maanden mei, juni en juli worden gevangen en vervolgens met behulp van CO₂ worden gedood. Dit is een efficiënte manier om de populatie te reduceren, omdat de inzet relatief gering is in verhouding tot het aantal ganzen dat per actie uit de populatie kan worden verwijderd. Daarbij zoeken ganzen veelal elkaar op om in specifieke gebieden te ruien in grotere groepen (Strong, et al., 2021). Dit zorgt voor een snelle reductie van de populatie, waardoor over langere tijd netto minder ganzen hoeven te worden gedood (Kleijn et al., 2012). Tijdens de rui zijn ganzen relatief eenvoudig te vangen met een vangkraal, waarbij de verstoring van andere natuurwaarden minimaal is.

Doorgaans voert een gespecialiseerd bedrijf deze beheermaatregel uit (Van der Jeugd et al., 2006; Kleijn et al., 2012). Naast de directe populatiereductie heeft onderzoek aangetoond dat de overgebleven ganzen hun sociale netwerken versterken, wat kan bijdragen aan hun overleving en voortplanting, en zo de populatiereductie gedeeltelijk kan compenseren (Downing, et al., 2023; Sharp & Saunders, 2011).

Het welzijn van ganzen tijdens het vang- en dodingsproces is een belangrijke ethische overweging. Onderzoek door Wageningen Livestock Research en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) heeft aangetoond dat het gebruik van oplopende CO₂-concentraties ganzen binnen een minuut bewusteloos maakt, mits het Richtsnoer Ganzendoden wordt gevolgd om onnodig lijden te vermijden (Gerritzen, 2010; RDA, 2012). Daarnaast heeft een recente uitspraak door de Raad van Staten geoordeeld dat het toepassen van ruivangsten en doding door middel van CO₂ een effectieve oplossing is om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen (2019: 201803550/1/A3¹). Hoewel het doden door middel van CO₂ zodanig als acceptabel wordt beschouwd vanuit een dierenwelzijns-perspectief, veroorzaakt dit nog steeds een bepaalde mate van stress. Uit onderzoek is gebleken dat het doden met CO₂- en Argon-concentraties meer stress veroorzaakt bij de individuele gans dan een schot, en daarbij op individuele basis dus minder diervriendelijk is (Sharp & Saunders 2011). Op populatieniveau is afschot van dezelfde aantallen niet alleen minder praktisch voor het doden van grote groepen ganzen vanwege de onmogelijkheid om dit op deze schaal in hetzelfde tijdbestek uit te voeren, maar zorgt dit voor een verhoogde mate van terugkerende stress gezien de doding dan verlengd wordt over een grotere tijdsperiode.

¹ Link: 201803550/1/A3

6. Richtlijnen 2025-2030

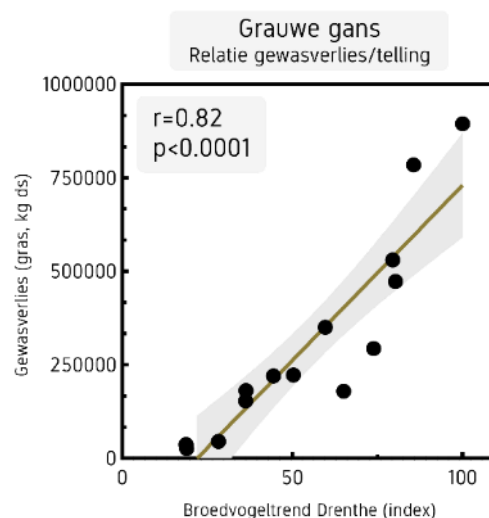
6.1 Handelingskader

Dit kader is ontwikkeld om uitvoering te geven aan het provinciaal faunabeleid en gelijktijdig een balans te vinden tussen enerzijds de bescherming van ganzen en anderzijds het voorkomen van ganzenschade. Hierbij wordt rekening gehouden met zowel de wettelijke bescherming van ganzen als de internationale verantwoordelijkheid die wij hebben als belangrijk overwinteringsgebied voor trekkende ganzen. Deze aanpak is in lijn met het provinciaal beleid, het Drents ganzenakkoord, aangevuld met wetenschappelijke inzichten, jurisprudentie en praktische overwegingen. Het hoofddoel is het concentreren van landbouwschade binnen de ganzenfoerageergebieden, het verminderen van schade daarbuiten en het voorkomen van ongecontroleerde groei van de standpopulatie grauwe ganzen en de bijbehorende schade.

Duiding van de noodzaak

Gezien de sterke groei van de standvogelpopulatie grauwe gans en de daarmee gepaard gaande jaarlijkse toename van landbouwschade, is schadebestrijding met uitsluitend vergunningsvrije middelen en verjaging met ondersteunend afschot, wanneer preventieve maatregelen ineffectief blijken, niet voldoende om de oncontroleerbare toename van schade tegen te gaan. Hoofdstuk 4 laat duidelijk zien dat de standvogelpopulatie grauwe gans in de loop der jaren een steeds grotere rol speelt bij landbouwschade. Dit maakt enkel verjaging met ondersteunend afschot niet alleen ineffectief door verplaatsing, maar beperkt ook opvang van trekkende ganzen in het ganzenfoeragegebied.

In de provincie Drenthe is een sterk positief verband vastgesteld tussen de schade veroorzaakt door ganzen en de toename van de standvogelpopulatie van de grauwe gans (Figuur 18). Dit verband is niet uniek voor Drenthe, maar wordt ook in andere provincies aangetoond, waaronder Noord-Holland, Groningen, Fryslân en Utrecht (Schekkerman et al., 2018; Latour et al., 2019b; 2021; Koffijberg et al., 2022). Het verband tussen het aantal ganzen en de geregistreerde schade is in Drenthe momenteel opvallend hoger (>82%) dan in provincies waar de ganzenaantallen al jarenlang erg hoog zijn (<43%). In Drenthe bepaald de aantalsontwikkeling van de standgans grauwe gans voor ruim 82% de toe- of afname van de geregistreerde schade. Uit evaluaties van andere provincies blijkt dat veel secundaire factoren van invloed zijn op de uiteindelijke geregistreerde schade. De complexiteit van het aantal ganzen en geregistreerde schade, zoals

Figuur 18. Correlatie tussen totaal gewasverlies per jaar en grauwe gans juli-telling Drenthe (2010-2023).

genoemd in deze evaluaties, laat zien dat hoewel er een positief verband is, dit geen rechtlijnig verband betreft. Enkele factoren die de mate van geregistreerde schade beïnvloeden zijn fysiologische en klimatologische omstandigheden, maar vooral beleidsmatige aspecten zoals de wijze van taxatie (Latour et al., 2019a), het invoeren van behandelbedragen en het aanwijzen van ganzenfoerageergebieden. Een belangrijke factor is de mate van acceptatie door boeren om ganzenschade te verdragen. Provincies met een langdurige ganzenproblematiek zien een sterke toename van de geregistreerde schade, ondanks een stabiele populatieomvang. In Drenthe is de ganzenproblematiek nog relatief nieuw. Dit kan de beperkte invloed van beleidsmatige en sociologische factoren in deze provincie verklaren.

Causaliteit

Causale verbanden zijn in ecologische studies vaak moeilijk met volledige zekerheid vast te stellen, omdat veldobservaties meestal correlaties weergeven in plaats van directe oorzaak-gevolgverbanden. In het geval van Drenthe zien we echter een consistente samenhang tussen de groei van de standvogelpopulatie van de grauwe gans en de toename van landbouwschade. Dit oorzakelijke verband komt niet alleen naar voren in verschillende tijdsperiodes binnen de provincie zelf, maar wordt ook waargenomen in andere provincies (Schekkerman et al., 2018; Latour et al., 2019b; 2021; Koffijberg et al., 2022) en in internationale studies (Alisauskas et al., 2011; Selmann et al., 2025).

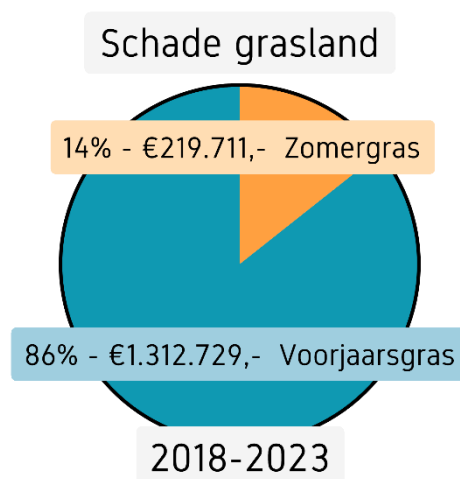

Om dit verband verder te onderbouwen, hebben we lineaire regressieanalyses uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de toename van de populatie grauwe ganzen voorafgaat aan een stijging in de gemeten schade. We hebben daarbij rekening gehouden met andere mogelijke secundaire factoren, zoals gewasprijzen, en gebruik gemaakt van de door Sovon gevalideerde tellingen om versturende variabelen te minimaliseren. De resultaten ondersteunen de hypothese van een causaal verband tussen populatiegroei en landbouwschade. Hoewel een volledig experimentele benadering, bijvoorbeeld via proefplots, de causale relatie verder zou kunnen bevestigen, bieden de beschikbare data en de consistente trends voldoende bewijs om aan te nemen dat populatiegroei een significante bijdrage levert aan de stijgende schade.

Beheer

Populatiebeheer is daarom noodzakelijk om verdere groei van de standvogelpopulatie grauwe ganzen en de daarmee samenhangende schade te voorkomen. Hoewel al veel inspanningen worden geleverd om schade aan kwetsbare gewassen te voorkomen, veroorzaken grote groepen grauwe ganzen, bestaande uit zowel trekkende als standganzen, jaarrond aanzienlijke schade aan akkergewassen. Om deze schade effectief te verminderen, is verjaging met ondersteunend afschot noodzakelijk om het effect van preventieve maatregelen te versterken. Het is belangrijk om schade aan kwetsbare gewassen, zoals graan, te beperken en ganzen te verjagen naar de omringende blijvende graslanden die minder kwetsbaar zijn en een beter herstellend vermogen hebben.

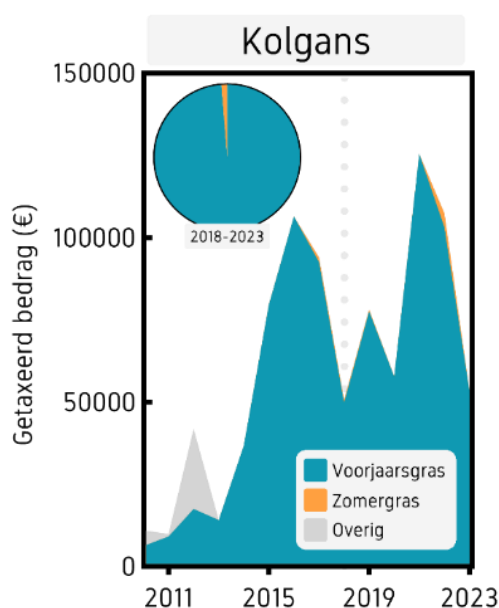
Ook de omvangrijke trekpopulaties van brandganzen en kolganzen maken verjaging met ondersteunend afschot tijdens hun aanwezigheid in Nederland noodzakelijk. De schadecijfers in figuur 14 tonen aan dat brandganzen, kolganzen en grauwe ganzen in het vroege voorjaar aanzienlijke schade veroorzaken aan grasland. Hoewel Canadese ganzen wegens gebrek aan registratie een minder omvangrijke schade laten zien, is de geregistreerde schade wel van een dusdanige omvang dat er sprake is van (een risico) op belangrijke schade. In April wanneer het herstel vermogen van graslanden optimaal is, is verjaging van resterende populaties trekganzen een noodzakelijke aanvulling op preventieve maatregelen om schade aan de eerste snede gras te voorkomen. Deze eerste snede is verantwoordelijk voor ruim 86% van de totale getaxeerde schade in de provincie Drenthe (Figuur 19).

Figuur 19. Verdeling van ganzenschade aan grasland in voorjaarsgras en zomergras.

Hoewel Sovon-tellingen aangeven dat kolganzen in april zijn teruggekeerd naar hun noordelijke broedgebieden en Drenthe slechts enkele broedparen kolgans kent, laten de schadedata in Figuur 20 en 14A zien dat kolganzen een aanzienlijk aandeel hebben in de schade aan de eerste snede gras. Dit suggereert dat kolganzen nog voor hun voorjaars trek schade veroorzaken en dat de graasdruk momenteel onvoldoende kan worden verlaagd in de opvolgende maanden april en mei voor graslanden om voldoende te herstellen voor de oogst van de eerste snee.

Voor brandganzen geldt dat verjaging met ondersteunend afschot in april en mei, evenals populatiebeheer van de grauwe gans, niet ten koste gaat van de internationale verantwoordelijkheid die Nederland heeft voor de opvang van overwinterende brandganzen. De benodigde rust wordt gegarandeerd door de verlenging van de opvang in ganzenfoerageergebieden tot 15 mei bij aanwezigheid van brandganzen. Daarbij blijft de rust in Natura 2000-gebieden onveranderd bestaan en wordt mogelijk door de ligging van nieuwe ganzenfoerageergebieden zelfs uitgebreid. Deze maatregelen bieden voldoende rust voor trekpopulaties tijdens het groeiseizoen van de eerste snede gras en voorkomen dat door verjaging de schade zich verplaatst naar andere gebieden of door toenemende vliegbewegingen toeneemt. Het maatwerkmatig verjagen van ganzen op percelen buiten de ganzenfoerageergebieden wordt in verschillende onderzoeken veelvuldig aanbevolen om de effectiviteit van de ganzenfoerageergebieden te verhogen (Koffijberg, et al., 2024).

Figuur 20. Aandeel totale grasland schade door kolganzen in de provincie Drenthe.

Zonder vergunningplichtige maatregelen zullen overwinterende ganzen onvoldoende effectief kunnen worden verjaagd van de schadegevoelige percelen en zal de exponentiële toename van de standpopulatie grauwe gans ongeremd doorgaan. Dit resulteert in een verdere toename van gewasschade buiten de aangewezen foerageergebieden. Om dit te voorkomen is de FBE Drenthe voornemens een vergunning aan te vragen voor schadebestrijding door middel van verjaging met ondersteunend afschot en populatiebeheer via broedpaarreductie, afschot en nestreductie. Vooralsnog is de FBE niet van plan een vergunning aan te vragen voor ruivangsten.

Taken en verantwoordelijkheden

De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het faunabeleid en het waarborgen van een balans tussen de bescherming van ganzen en het beperken van faunaschade. Zij stelt beleidskaders vast, keurt faunabeheerplannen goed en verleent vergunningen voor beheeractiviteiten, zoals ondersteunend afschot en populatiebeheer. De provincie werkt nauw samen met de Faunabeheereenheid (FBE) om een planmatige en gebiedsgerichte uitvoering van het faunabeheer te realiseren. De Stichting Faunabeheereenheid Drenthe coördineert en beschrijft het planmatige faunabeheer in de provincie. De FBE doet dit onder anderen door de ondersteuning van wilbbeheereenheden (WBE's) en andere belanghebbenden, stelt faunabeheerplannen op en faciliteert de uitvoering daarvan. Een belangrijk onderdeel is dit faunabeheerplan ganzen, waarin maatregelen worden beschreven om de ganzenschade te verminderen. Daarnaast coördineert de FBE de gebiedsgerichte benadering, zoals afgesproken in het Drents Ganzenakkoord. De WBE's in Drenthe vervullen een belangrijke rol in de lokale uitvoering van jacht en schadebestrijding, waaronder het beheer van ganzen. Ze werken nauw samen met jagers, grondgebruikers en terreinbeheerders en zijn verantwoordelijk voor het monitoren van diersoorten die zij beheren en het stimuleren van duurzaam beheer, met bijzondere aandacht voor het beperken van de ganzenschade. Hun vrijwillige inzet is cruciaal voor de praktische uitvoering van faunabeheer, waaronder monitoring en het beperken van faunaschade.

Handelingskader voor ganzenbeheer ter voorkoming van landbouwschade

Het handelingskader verdeelt de aanpak in drie fases en geeft hierbij duidelijke richtlijnen over de uitwerking per fases:

1. Afweging

Gebiedsgerichte benadering van de schadebestrijding voor overwinterende ganzen en populatiebeheer van de standpopulatie grauwe gans.

- Middels een ganzencoördinator zal de uitvoering van het Faunabeheerplan ganzen gebiedsgericht worden gecoördineerd. Op basis van het voorkomen van ganzen en de daaraan gerelateerde schade zullen afspraken worden gemaakt over de uitvoering, maatregelen en monitoring. Daarbij worden tevens inspanningsdoelen, monitoringsdoelen en ontwikkelingsdoelen geformuleerd.

2. Uitvoering

De uitvoering kan in drie categorieën worden verdeeld.

- **Combinatie van vergunningsvrije beheermaatregelen**, zoals preventieve maatregelen, inzet van verjaagteams en landschappelijke aanpassingen, aangevuld met **verjaging door ondersteunend afschot op kwetsbare gewassen** gedurende het hele jaar. Dit geldt voor WBE's met een schadehistorie.
- **Combinatie van vergunningsvrije beheermaatregelen**, zoals preventieve maatregelen, inzet van verjaagteams en landschappelijke aanpassingen, aangevuld met **verjaging door ondersteunend afschot op blijvend grasland** in de maanden april en mei. Dit geldt voor WBE's met een schadehistorie.
- **Populatiebeheer** door middel van afschot en broedvogelreductie, eventueel aangevuld met nestbehandeling en, in uitzonderlijke gevallen, ruivangsten in de periode van februari tot en met augustus.

3. Monitoring

Jaarlijkse monitoring

- Jaarlijks worden, naast de WBE-julitelling en de provinciale zomertelling, ook de doelen geëvalueerd zoals vastgelegd in de gebiedsafspraken. Hierbij worden niet alleen resultaten geanalyseerd, maar ook ervaringen en knelpunten in kaart gebracht, waaronder de tevredenheid van agrariërs en terreinbeherende organisaties, de beschikbaarheid van benodigde middelen, de betrokkenheid van alle stakeholders, mogelijkheden voor afzet, en de ontwikkeling van nieuwe maatregelen. Monitoring vormt de basis voor adaptief management, waarmee strategieën op gebiedsniveau continu kunnen worden afgestemd op veranderende omstandigheden.

1. Afweging – coördinatie van de uitvoering

Het aanpakken van het mens-dierconflict met ganzen in de provincie Drenthe vereist een systematische en geïntegreerde benadering, waarbij de complexe interacties tussen menselijke activiteiten en ganzenpopulaties centraal staan (IUCN, 2023). Het conflict wordt beïnvloed door diverse factoren, zoals de economische impact van landbouwschade, de ecologische rol van ganzen en de percepties van betrokken belanghebbenden. Een effectief faunabeerplan vraagt om een samenhangende aanpak waarin preventieve maatregelen, schadebeperking, sociale context en adaptief beheer worden gecombineerd. Door deze factoren in hun onderlinge samenhang te beschouwen, kunnen zowel de schade aan landbouwbelangen worden verminderd als de instandhouding van ganzenpopulaties binnen ecologisch aanvaardbare grenzen worden gewaarborgd.

Het FBP ganzen wil hierin middels een gebiedsgerichte benadering een strategie bepalen in lijn met de *'Conflict to Coexistence Approach'*, ontwikkeld door het Wereld Natuur Fonds en in overeenstemming met de richtlijnen van de IUCN Human-Wildlife Conflict Specialist Group (WWF, 2024; Hilderink, 2024). Deze aanpak stelt een methodologisch kader voor, gericht op het identificeren van oorzaken van conflicten, het formuleren van preventieve en mitigerende maatregelen, en het bevorderen van co-existentie tussen mensen en dieren, in dit geval ganzen. De methodologie omvat een holistisch screeningsproces van de lokale context, een analyse van stakeholders en een evaluatie van bestaande beheerstrategieën, specifiek gericht op de uitdagingen rond ganzen (Hilderink, 2024). Een vanuit de FBE aangestuurde ganzencoördinator speelt een centrale rol in de uitvoering van het Faunabeheerplan ganzen. Deze coördinator voert gesprekken namens de FBE met stakeholders en brengt deze op gebiedsniveau samen waarbij hij afspraken vastlegt over maatregelen, monitoring en uitvoering. Op basis van de lokale gegevens worden specifieke inspanningsdoelen, monitoringsdoelen en ontwikkelingsdoelen geformuleerd om de voortgang te meten en bij te sturen. De ganzencoördinator ziet toe op het resultaat hiervan en verzocht de vastlegging. Bij uitblijven van resultaten/participatie zal hij deze terugkoppelen aan de FBE.

De bestaande maatregelen en de resultaten worden jaarlijks getoetst aan de hand van de vier centrale uitkomsten van de C2C-benadering:

1. Het vergroten van de bereidheid van mensen om naast ganzen te leven.

2. Het beperken van schade aan landbouw en het beschermen van een toekomstperspectief voor probleem eigenaren zoals boeren en terrein beherende organisaties.
3. Het behoud van gezonde ganzenpopulaties.
4. Het waarborgen van voldoende leefgebied voor ganzen binnen ecologisch verantwoorde grenzen.

De evaluatie wordt uitgevoerd via een participatief proces, waarbij stakeholders betrokken zijn bij het analyseren van resultaten en het aanpassen van strategieën.

2. Uitvoering

De reactieve aanpak tijdens de voorgaande beheerperiode, waarbij verjaging met ondersteunend afschot pas kon worden ingezet nadat schade was ontstaan en door de agrariër was aangemeld bij BIJ12-Faunazaken, leidde tot aanzienlijke vertraging en administratieve belasting. Na een schademelding bij BIJ12-faunazaken moest met vermelding van het TKA-nummer afzonderlijk een vergunning worden aangevraagd bij de provincie, die vaak pas na enkele weken en soms zelfs maanden werd verstrekt. Vervolgens werd deze vergunning aangeboden aan de FBE, die de op naam van de agrariër gestelde ontheffing moest doorgeleiden naar de betreffende jager. Deze complexe en tijdrovende procedure zorgde ervoor dat agrariërs vaak geen moeite deden om een ontheffing aan te vragen, of dat de ontheffing pas te laat beschikbaar kwam om effectief te kunnen handelen. Dit is duidelijk terug te zien in de toenemende schadegegevens en de beperkte uitvoering van de verleende ontheffingen (zie Figuur 16). Voor de Canadese gans, waarvoor jaarrond een landelijke vrijstelling gold en waarbij de eerdergenoemde vertragingen niet van toepassing waren, is een substantieel lager schadebeeld waarneembaar. Het beheer van de Canadese gans met behulp van het geweer is aanzienlijk intensiever uitgevoerd dan dat van de grauwe gans, kolgans en brandgans. Aangezien de schadehistorie van de Canadese gans voornamelijk beperkt is tot mengschades, kan er geen betrouwbare relatie worden gelegd tussen de populatieontwikkeling en de ontwikkeling van de schade. Wel kan worden gesteld dat agrariërs de schade en overlast veroorzaakt door de Canadese gans als relatief gering ervaren in vergelijking met de schade en overlast veroorzaakt door de grauwe gans, kolgans en brandgans. De uitvoering kan in drie categorieën worden verdeeld waarbij de intensiteit van het ingrijpen gebiedsgericht wordt gecoördineerd door het doel en het risico op schade in combinatie met de tolerantie van schade.

Doel	Strategie	Periode	Uitvoeringsgebied	Diersoort
Voorkomen van belangrijke landbouwschade aan kwetsbare gewassen	Combinatie van vergunningsvrije beheermaatregelen, zoals preventieve maatregelen, inzet van verjaagteams en landschappelijke aanpassingen, aangevuld met verjaging door ondersteunend afschot	Jaarrond	WBE's met een schadehistorie	Grauwe gans, brandgans, kolgans en Canadese gans ¹
Voorkomen van belangrijke landbouwschade aan blijvend grasland	Combinatie van vergunningsvrije beheermaatregelen, zoals preventieve maatregelen, inzet van verjaagteams en landschappelijke aanpassingen, aangevuld met verjaging door ondersteunend afschot	In de maanden april en mei.	WBE's met een schadehistorie	Grauwe gans, brandgans, kolgans en Canadese gans ¹
Het niet verder laten toenemen van de Drentse standpopulatie grauwe ganzen	Combinatie van broedvogelreductie aangevuld door afschot. Nestreductie enkel in geïsoleerde broedlocaties; Ruivangsten enkel als uiterst middel.	In de periode van februari tot en met augustus	Provincie breed	Grauwe gans ¹
<i>1: In al hun verschijningsvormen. Met de vermelding grauwe gans, brandgans, Canadese gans en kolgans worden ook alle gerelateerde verschijningsvormen bedoeld, zoals hybriden en de verwilderde grauwe gans, beter bekend als soepgans of boerengans.</i>				

Doel – voorkomen belangrijke landbouwschade

Bij schade aan landbouw gewassen spreekt men van belangrijke schade, als de schade binnen een WBE groter of gelijk is aan €500. Daarnaast moet een soort in heel Drenthe in één jaar meer dan €10.000 schade aan gewassen hebben veroorzaakt. Deze definitie van belangrijke schade is op 11 oktober door de rechtbank Gelderland als voldoende gekenmerkt (ECLI:NL:RBGEL:2024:6834). De rechtbank stelt in de uitspraak dat aan het vereiste van "belangrijke schade" is voldaan wanneer sprake is van een concrete dreiging van aanzienlijke schade, en dat het college in dergelijke gevallen beoordelingsruimte heeft. De rechtbank verduidelijkt dat het niet vereist is dat de belangrijke schade zich al heeft voorgedaan, maar dat de aanwezigheid van schadeveroorzakende diersoorten en schadegevoelige gewassen in een gebied samen met een schadehistorie voldoende kan zijn om dit te onderbouwen. In deze uitspraak was de definitie van belangrijke schade identiek als bovenstaande. Deze uitspraak bekrachtigde de vaste jurisprudentielijn van de Afdeling. (ECLI:NL:RVS:2023:3401). Aanvullend stelt de provincie Drenthe dat er in de afgelopen 6 jaar minimaal in 3 jaar daarvan schade moet zijn geregistreerd, of waar de afgelopen 2 jaar meerdere

bedrijven in dezelfde WBE belangrijke schade hebben ervaren. De provincie Drenthe heeft voor de periode 2024-2029 geen specifieke gewenste standen vastgesteld voor de standpopulatie van de grauwe gans. Wel is bepaald dat de standpopulatie grauwe ganzen niet verder dient toe te nemen. Eventuele vergunningen worden tussentijds getoetst aan de bovenstaande criteria. Indien de schadeontwikkeling daartoe aanleiding geeft, worden WBE's toegevoegd aan of verwijderd uit de vergunning.

Strategie

Verjaging met ondersteunend is niet alleen een effectief middel op zichzelf, maar versterkt ook de effectiviteit van reeds aanwezige preventieve middelen in het veld. Het gebruik van afschot doorbreekt de gewinning aan maatregelen zoals vogelverschrikkers, Bird Alert-systemen of knalapparaten, doordat een associatie wordt gecreëerd tussen afschot en deze preventieve maatregelen. Daarom wordt aangeraden om verjaging met ondersteunend afschot bij voorkeur in te zetten in combinatie met ten minste één preventieve maatregel.

Bij de toepassing van verjaging met ondersteunend afschot is het essentieel dat ganzen binnen effectieve schootsafstand komen. Ganzen worden voornamelijk met een hagelgeweer geschoten, wat wereldwijd de gangbare methode is langs de flyway (Jensen et al., 2018; Powolny et al., 2018). Onderzoek heeft aangetoond dat het hagelgeweer alleen dodelijk is wanneer er binnen 25 meter wordt geschoten (Noer et al., 2007; Clausen et al., 2017a). In andere landen op de flyway wordt dit probleem aangepakt door intensief gebruik te maken van lokmiddelen, zodat ganzen dicht bij de jager invliegen in plaats van elders op het perceel (Jensen et al., 2016b; Clausen et al., 2017a). Het ontbreken van lokmiddelen vergroot het risico op niet-dodelijke verwondingen aanzienlijk. In Nederland draagt naar schatting 25% tot 40% van de ganzen hagel in het lichaam, wat wijst op een hoog percentage gewonde dieren. Internationale ervaringen, met name in Denemarken en Noorwegen, hebben aangetoond dat het trainen van jagers in het correct toepassen van lokmiddelen en het beperken van schootsafstanden zeer succesvol is. Dit heeft geleid tot een reductie van meer dan 80% in de crippling ratio (Noer, et al., 2007; Clausen, et al., 2017a). Het Deense actieplan benadrukte het belang van het beperken van de schietafstand tot 25 meter, wat resulteerde in een aanzienlijke daling van het aantal gewonde ganzen binnen de populatie (Noer, et al 2007).

Uit onderzoek van Jensen, et al., (2016b) naar de optimale vorm van ganzenbejaging blijkt bovendien dat ganzen zich langdurig laten verjagen van schadepercelen wanneer er minstens 10 schoten per dag worden gelost. Bij meer dan 10 schoten per dag werd een significante toename waargenomen in de afstand tussen de ganzen en de locatie van het schot. Minder dan 10 schoten hadden geen significante invloed op deze afstand. Ook hierbij is het gebruik van lokmiddelen essentieel.

Lokstallen, bestaande uit strategisch geplaatste lokmiddelen, worden tijdelijk ingezet gedurende een bejaagactie op locaties waar ganzen eerder zijn waargenomen. Jagers maken hierbij gebruik van camouflagemiddelen om te voorkomen dat ganzen een associatie leggen met de individuele jager in plaats van met de preventieve maatregelen. Na afloop van de bejaagactie worden de lokmiddelen uit het veld verwijderd. Lokmiddelen mogen pas een week na de plaatsing van preventieve maatregelen worden ingezet, wanneer de effectiviteit van preventieve maatregelen door gewinning is afgenomen.

Populatiebeheer is het meest effectief wanneer specifiek de aan voortplanting deelnemende volwassen ganzen worden verwijderd uit de

populatie. Vanuit ethisch oogpunt en weidelijkheid dient dit plaats te vinden voordat er sprake is van jongen (pullen). Het is daarom aan te bevelen om in het vroege voorjaar extra inspanningen te leveren om volwassen grauwe ganzen uit de populatie te reduceren.

Het verwijderen van ganzen na het broedseizoen draagt minder bij aan effectief populatiebeheer, omdat in deze periode vaak ook sub-adulte ganzen worden gedood die datzelfde jaar uit het ei zijn gekomen (Clausen, et al., 2017b). De effectiviteit van populatiebeheer wordt in de eerste plaats bepaald door de overlevingskans van volwassen ganzen en in mindere mate door die van nog niet-broedende vogels en eieren (Baveco, et al., 2013). Populatiebeheer in september en oktober overlapt met de aankomst van de eerste trekkende ganzen, wat met name grauwe ganzen zijn, wat de effectiviteit verder vermindert doordat de kans groot is dat trekkende in plaats van standganzen worden gedood. Verschillende studies wijzen erop dat deze afname in effectiviteit aanzienlijk is (Schekkerman, et al., 2000; Van der Jeugd, et al., 2006; Jensen, et al., 2016a). Daarnaast kan populatiebeheer in september en oktober de arriverende trekganzen verstoren, waardoor deze zich mogelijk niet concentreren in ganzenfoerageergebieden of op gronden met oogstresten waar je overwinterende ganzen juist wilt opvangen (Jensen et al., 2016a). Dit vermindert niet alleen de effectiviteit van het beheer maar kan ook leiden tot ongewenste verspreiding van de ganzen en een toename in graasdruk. Op grond van bovenstaande is in lijn met de aanbevelingen van meerdere studies ervoor gekozen populatiebeheer niet uit te voeren in de maanden september en oktober.

Periode

Kwetsbare gewassen worden door de provincie Drenthe gedefinieerd als gewassen die worden geteeld voor akkerbouw, weidebouw, veehouderij, pluimveehouderij, tuinbouw (inclusief fruitteelt en de teelt van bomen, bloemen en bloembollen), en andere vormen van bodemcultuur, evenals de teelt van groentegewassen in open grond. Hierbij specificeert de provincie dat weide-, hooi- of graszaadpercelen waarvan het grasgewas minimaal zes maanden oud is, evenals granen en graszaad in de periode waarin het gewas afrijpt, niet als kwetsbare gewassen worden beschouwd.

BIJ12 vult deze definitie verder aan voor specifiek ganzen en stelt dat kwetsbare gewassen onder andere de volgende gewassen omvatten: winter- en zomergranen, aardappelen, maïs, peulvruchten, suiker- en voederbieten, winterwortelen, zomerwortelen, graszaad, graszoden, ingezaaid

grasland, vollegrondsgroenten, koolsoorten, lamsoor, zeekraal, cichorei, bloemen, bloemzaden, bloembollen, riet en biezten (BIJ12, z.d.). Omdat ganzen in korte tijd aanzienlijke schade kunnen veroorzaken aan deze gewassen, is het noodzakelijk om het jaarrond verjaging toe te staan op percelen met voor ganzen kwetsbare gewassen.

De eerste snede gras van blijvend grasland is verantwoordelijk voor meer dan 80% van de totale landbouwschade veroorzaakt door ganzen. Het groeiseizoen voor de eerste snede gras vindt plaats in het voorjaar, doorgaans van maart tot mei, afhankelijk van weersomstandigheden en regionale verschillen (De Heus, z.d.). Gras begint te groeien zodra de bodemtemperatuur boven de 5°C komt, wat meestal in maart of begin april het geval is. De piekgroei van gras voor de eerste snede treedt op in april en mei, gestimuleerd door een combinatie van langere dagen, hogere temperaturen en voldoende neerslag. De oogst van de eerste snede gras vindt vaak plaats tussen eind april en half mei, afhankelijk van de gewenste kwaliteit, zoals een hoog eiwitgehalte voor melkveevoer (Melkvee.nl, z.d.).

Schade aan de eerste snede gras wordt veroorzaakt door verschillende ganzensoorten, waaronder de grauwe gans, kolgans, brandgans en Canadese gans, en concentreert zich in een relatief korte periode binnen het groeiseizoen. Dit onderstreept de noodzaak om gedurende het groeiseizoen ganzen effectief te kunnen verjagen van graslandpercelen waar ze een risico vormen voor significante gewassschade. Tegelijkertijd is het essentieel dat er voldoende opvanggebieden beschikbaar zijn waar ganzen kunnen rusten en foerageren, zodat een balans wordt gevonden tussen schadebeheersing en de behoeften van de trek ganzenpopulaties.

Uitvoeringsgebied

Voor een effectieve schadebestrijding in de periode 2025-2030 is het van belang dat vooraf een vergunning beschikbaar is voor kwetsbare gewassen. Voor blijvend grasland dient dit echter beperkt te blijven tot het groeiseizoen van de eerste snede en tot WBE's met een aantoonbare schadehistorie. Een vergunning op provinciaal niveau draagt niet bij aan het voorkomen van belangrijke schade en kan zelfs tot een toename van landbouwschade leiden doordat ganzen, door frequente vliegbewegingen, een aanzienlijk hogere energiebehoefte ontwikkelen (de Jager et al., 2024). Slechts een beperkt aantal WBE's hebben een schadehistorie van belangrijk schade bij kwetsbare gewassen en komen in aanmerking voor het gebruik van vergunningsplichtige activiteit verjaging met ondersteunend afschot (zie Bijlage 6). Dit betreffen de WBE's:

1. Bargerveld

2. Diana
3. Drents Diep en Aa
4. Mars- en Westerstroom

In WBE's met een schadehistorie van belangrijke schade is er aantoonbaar sprake van een groot risico op herhaling. Daarom moet er op gebiedsniveau binnen deze beperkte aantal WBE's voldoende ruimte zijn om ganzen gericht te kunnen verjagen van blijvend grasland zodra deze invliegen. Slechts een beperkt aantal WBE's hebben een schadehistorie van belangrijk schade aan blijvend grasland en komen in aanmerking voor het gebruik van vergunningsplichtige activiteit *verjaging met ondersteunend afschot* (zie Bijlage 6).

Dit betreffen de WBE's:

1. Bargerveld
2. Drents Diep en Aa
3. Dwingelderveld e.o.
4. Kerspel dalen
5. Noordenveld
6. Scholtensveld
7. Koekange-Ruinerswold

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen schade binnen en buiten ganzenfoerageergebied. Schade die binnen ganzenfoerageergebied plaats vindt wordt niet meegenomen. Wanneer gedurende de looptijd van het faunabeheerplan blijkt dat de schadedrempel van € 500,- per WBE wordt overschreden aangevuld door eisen van de provincie, dan zal de FBE bij de provincie een aanvraag tot uitbreiding van de vergunning indienen.

Het populatiebeheer van de grauwe gans dient op provinciale schaal te worden uitgevoerd, waarbij ook kleinere agrarische percelen en terreinen zoals klaverbladen, waterplassen en andere gebieden die niet aan de jachtveldeisen voldoen, onder het beheer vallen. Deze kleine, onbedoelde rustgebieden worden vaak ingenomen door broedkolonies van ganzen. Om te voorkomen dat deze broedkolonies leiden tot een toename van de ganzenpopulatie — en daarmee op termijn een intensiever afschot noodzakelijk maken — is het essentieel om de vestiging van broedkolonies in deze gebieden te voorkomen. Ervaringen uit de provincies Gelderland en Utrecht laten zien dat afschot op klaverbladen veilig kan worden uitgevoerd, mits dit uitsluitend plaatsvindt met een kogelgeweer voorzien van een geluidsdemper. Hierbij wordt er rechtstreeks vanuit een bestelbus geschoten om de verstoring minimaal te houden en een optimale schothoogte te garanderen. In de overeenkomst met Rijkswaterstaat is afgesproken dat er enkel gebruik gemaakt wordt van varmint-munitie om te garanderen dat kogels niet doorschieten naar andere objecten.

Op agrarische gronden kleiner dan 40 hectare, die daardoor niet aan de jachtveldeisen voldoen, ontstaan vaak problemen door de aanwezigheid van grote wateren of omliggende percelen waar grondgebruikers geen overlast ervaren en daarom geen faunabeheer toepassen. Hierdoor worden vooral agrariërs met kwetsbare gewassen op kleinere, aaneengesloten percelen benadeeld. Er is echter geen verhoogd risico op een onveilig schot op deze kleinere gronden in vergelijking met grotere agrarische percelen.

Op agrarische gronden wordt de aanwezigheid van mensen met name bepaald door nabijgelegen voorzieningen zoals recreatiegelegenheden en wandel- en fietspaden. De aanwezigheid van recreatievoorzieningen, zoals wandel- en fietspaden, heeft geen relatie met de omvang van het jachtveld. Daarbij komt dat op agrarische gronden het gebruik van een geweer uitsluitend kan plaatsvinden met toestemming van de betreffende grondgebruiker, zoals de agrariër, het waterschap of de beheerder van een waterplas. Hierbij worden afspraken gemaakt over waar en wanneer het faunabeheer, waaronder het gebruik van het geweer, wordt uitgevoerd. Veiligheid is hierbij altijd een essentieel aspect en valt onder de verantwoordelijkheid van de jager. Dit vereist maatwerk en nauwe samenwerking tussen jager en grondgebruiker.

Diersoorten

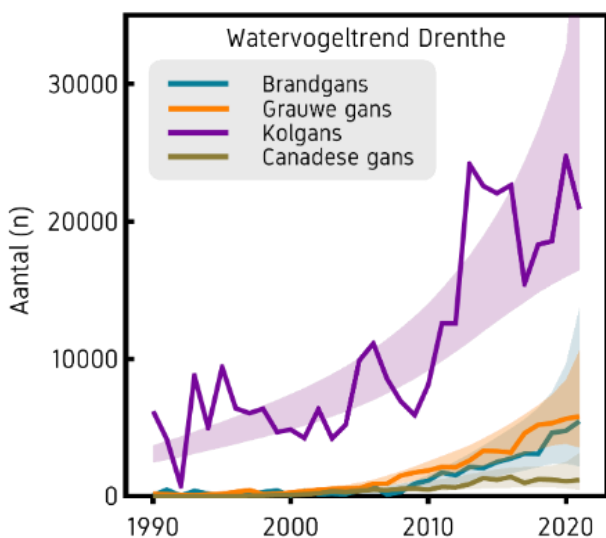
De geplande populatiebeheer en schadebestrijding is dermate van beperkte omvang dat deze maatregelen niet zullen leiden tot een dusdanige daling in populatieaantallen dat dit een duurzaam voortbestaan van deze ganzensoorten nadelig beïnvloed. Om dit jaarlijks met wetenschappelijke zekerheid te garanderen zal de FBE Drenthe werken met een modelmatige aanpak waardoor jaarlijks wordt getoetst of het beheer kan plaatsvinden zonder dat dit leidt tot een daling tot onder de Gunstige Referentie Populaties (GRPs, Bijlage 7). Sovon heeft hiervoor de nationale GRPs provinciaal verdeeld, zodat op provinciaal niveau vergunningsverlening kan plaatsvinden (Tabel 2). Deze modellen, waarvan een voor de overwinterende ganzen en een voor de standganzen-populaties, zijn beiden ontwikkeld door Sovon (Sovon, 2022 en Sovon, 2023).

Trekpopulatie brandgans, kolgans en grauwe gans

Voor de komende beheerperiode zal verjaging met ondersteunend afschot beperkt plaatsvinden in WBEs met een schadehistorie. Deze vergunningsplichtige activiteiten leidt redelijkerwijs niet tot een substantieel aantal geschoten overwinterende grauwe ganzen brandganzen of kolganzen. Figuur 21 laat zien dat het aantal grauwe ganzen, brandganzen en kolganzen in hoge aantallen aanwezig zijn in de provincie Drenthe, met name het aantal kolganzen is in grote aantallen aanwezig. De grauwe gans kolgans en brandgans zitten allen ruim boven de GRPs die voor deze soorten bepaald is. Het is dan ook redelijkerwijs uit te sluiten dat het voorgestelde beheer leidt tot een verslechtering van de staat van instandhouding.

Daarbij zal jaarlijks modelmatig worden getoetst waardoor verjaging met ondersteunend afschot enkel kan worden toegepast als uit de modelmatige berekening blijkt dat dit niet leidt tot een daling tot onder het GRP zoals die voor Drenthe is vastgesteld (Tabel 2).

Figuur 21. Aantalontwikkeling winterganzen in de provincie Drenthe. Data bron: Sovon

Standpopulatie grauwe gans

Voor de populatie standganzen van de grauwe gans is geen specifieke doelstand vastgesteld, maar het streven is om verdere groei van de populatie te voorkomen en aan te sluiten op de voorgestelde 2% reductie over 10 jaar zoals opgenomen in het managementprogramma grauwe gans van het AEWA/EGMP (Nagy, et al., 2021a). De huidige populatie van tussen de 100.000 en 165.000 broedparen grauwe gans in MU2 (standganzen grauwe gans) is tussen de 1,4 keer groter dan de internationaal vastgestelde GRP voor deze populatie, die op 73.000 broedparen ligt (Tabel 2, Nagy et al., 2021a). Omdat deze waarde onder de grens van 200% van de GRP blijft, is interprovinciale coördinatie in overeenstemming met het managementprogramma vereist. Dit is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat populatiebeheer in Nederland niet leidt tot een verslechtering van de staat van instandhouding. De Faunabeheereenheid Drenthe zal daarom het populatiebeheer monitoren volgens de modelmatige aanpak die in IPO-verband is vastgesteld, en waar nodig bijsturen of stopzetten.

Tabel 2. Omvang van de gunstige referentie populaties van de verschillende ganzensoorten beschreven in de AEWA/EGMP. Aantallen zijn weergegeven voor de MU-populaties, aantallen voor Nederland, en de provincie Drenthe. Bron: Nagy, et al., 2021a en 2021b; Sovon, 2022 en 2023.

Trekkende pop.	Flyway	Landelijk	Drenthe
Brandgans	380,000	124,000	710
Grauwe gans	545,000	120,000	1,972
Kolgans	-	220,000	12,158
Stand. pop.			
Brandgans, broedparen	-	11,000	40
Grauwe gans, broedparen	-	21,000	320

AEWA heeft het volgende afgesproken en opgenomen in zijn managementplannen in relatie tot de GRPs:

“Als drempelwaarde voor het activeren van de coördinatie is een GRP van minder dan 200% van de gunstige referentiepopulatie (GRP) geselecteerd. Dit is gebaseerd op het voorzorgsprincipe. Dit komt omdat, alles gelijkblijvend, het risico dat de populatie onder de GRP daalt groter is naarmate de populatie dichterbij de GRP ligt, door overmatige afwijkingen en/of jacht of door andere redenen, zoals toegenomen predatie. Een ruime buffer is ook nodig omdat schattingen van de broedpopulatie in veel landen van beheerunits (MUs) slechts eens in de zes jaar worden bijgewerkt. Hierdoor moeten de populatiemodellen voorspellingen maken voor langere periodes, wat de onzekerheid vergroot. Bovendien, hoe groter de werkelijke populatie ten opzichte van de GRP, hoe meer tijd er is om de oorzaken van de afname te diagnosticeren en, indien nodig, beschermende maatregelen te nemen om de populatie boven de GRP te houden.”

3. Monitoring

Monitoring speelt een cruciale rol in het beheer van mens-dierconflicten en vormt een onmisbaar onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak van de ganzenproblematiek in de provincie Drenthe. In lijn met de principes van de Conflict to Coexistence (C2C) Approach wordt monitoring ingezet om inzicht te verkrijgen in de effectiviteit van maatregelen, de samenwerking tussen stakeholders en de impact op ecologische en economische doelen.

Jaarlijkse evaluatie en analyse

Elk jaar worden naast de WBE-julitelling en de provinciale zomertelling ook de doelen geëvalueerd zoals vastgelegd in de gebiedsafspraken. Deze evaluatie richt zich niet alleen op het analyseren van de behaalde resultaten, maar ook op het inventariseren van ervaringen en knelpunten. Hierbij worden de volgende aspecten meegenomen:

- **Tevredenheid van belanghebbenden:** De percepties en tevredenheid van agrariërs, terreinbeherende organisaties en eventueel andere probleemhouders met betrekking tot de uitgevoerde maatregelen.
- **Beschikbaarheid van middelen:** Het beoordelen van de beschikbaarheid van benodigde middelen, zoals materieel, personeel en financiële middelen. Hierbij wordt ook kwantitatief inzichtelijk gemaakt wat de huidige materiele en inspanningskosten van jagers zijn.
- **Betrokkenheid van stakeholders:** Het in kaart brengen van de mate waarin alle belanghebbenden, waaronder jagers, agrariërs en lokale overheden, betrokken zijn bij het beheer.

Monitoring 2025-2030

Een aantal inzichten kunnen niet behaald worden in een korte tijdsperiode van een jaar. Met name vraagstukken over de effectiviteit van individuele middelen en het onderzoeken van provincie brede maatregelen zoals afzet en ganzenfoerageergebieden zijn processen die zorgvuldig en breed moeten worden uitgezet op grond van meerjarige data. Voor de periode 2025-2030 zijn daarom de volgende onderwerpen genoemd waarvoor de FBE onderzoeken wil implementeren.

- **Mogelijkheden voor afzet:** Het onderzoeken van mogelijkheden voor duurzame benutting van ganzen als onderdeel van het beheer en het vergroten van de afzet van ganzen.
- **Ontwikkeling van nieuwe maatregelen:** Het identificeren van kansen voor innovatieve en

verbeterde maatregelen die de effectiviteit van het beheer vergroten.

- **Effectiviteit van bestaande maatregelen:** Het actief deelnemen aan onderzoeken hoe de effectiviteit van bestaande maatregelen zoals ganzenfoerageergebieden en afschot kunnen worden vergroot.
- **Vergemakkelijken van de administratie:** Het inzetten en optimaliseren van systemen die de administratieve lasten verlagen zoals de invoering van een telapp en/of valwildapp of het bespreekbaar maken van weglaten overbodige registraties.

Basis voor adaptief management

De inzichten die worden verkregen uit de monitoring dienen als fundament voor adaptief management. Dit proces maakt het mogelijk om strategieën continu af te stemmen op veranderende omstandigheden, zoals verschuivingen in ganzenpopulaties, nieuwe ecologische uitdagingen en de veranderende behoeften van belanghebbenden. Door monitoring kunnen knelpunten vroegtijdig worden gesignaleerd en oplossingen tijdig worden geïmplementeerd.

Aanpak

Monitoring vindt plaats op basis van een participatieve en transparante methodologie, waarin de samenwerking met WBE's, terreinbeheerders en provinciale overheden centraal staat. Er wordt gebruik gemaakt van gestandaardiseerde methoden, zoals:

- **Kwantitatieve gegevensverzameling:** Het analyseren van telgegevens uit de WBE-julitelling en provinciale zomertelling.
- **Kwalitatieve evaluaties:** Interviews en enquêtes onder belanghebbenden om ervaringen, knelpunten en verbeterpunten te inventariseren.
- **Indicatoren voor succes:** Het definiëren van meetbare indicatoren, zoals het aantal verjaagde ganzen, het percentage reductie in schadegevoelige gebieden, en de mate van tevredenheid onder belanghebbenden.

Monitoring vormt een integraal onderdeel van het faunabeheer in Drenthe en speelt een sleutelrol bij het bereiken van een balans tussen ecologische en economische belangen. Door systematisch resultaten te evalueren en te leren van ervaringen, kan het beheer adaptief en doelgericht worden verbeterd. Dit draagt niet alleen bij aan het beperken van schade, maar ook aan een duurzame en effectieve samenwerking tussen alle betrokkenen.

8. Literatuur

- Aarseth, J. J. (2023). Complete seasonal surveillance of Greylag Goose (*Anser anser*) foraging behavior on dairy grassland and the effect of limited lethal scaring. *European Journal of Wildlife Research*, 69(3), 53.
- AEWA European Goose Management Platform (2019). Defining favourable reference values for the nw/sw European population of the Greylag Goose (*Anser anser*).
- AEWA European Goose Management Platform (2020). Establishment of favourable reference values for Barnacle geese (*Branta leucopsis*) and Greylag geese (*Anser anser*). Briefing Document EU.
- AEWA European Goose Management Platform (2023). EGMP population status and offtake assessment report 2023. Bonn, Germany
- Alisauskas, R., Rockwell, R., Dufour, K., Cooch, E., Zimmerman, G., Drake, K., Leafloor, J., Moser, T., & Reed, E. (2011). Harvest, Survival, and Abundance of Midcontinent Lesser Snow Geese Relative to Population Reduction Efforts. 179, 1 - 42.
- Bauer, S., Lisovski, S., Eikelenboom-Kil, R., Shariati, M., & Nolet, B. (2018). Shooting may aggravate rather than alleviate conflicts between migratory geese and agriculture. *Journal of Applied Ecology*, 55, 2653-2662.
- Baxter, A. T., & Robinson, A. P. (2007). Monitoring and influencing feral Canada goose (*Branta canadensis*) behaviour to reduce birdstrike risks to aircraft. *International Journal of Pest Management*, 53(4), 341-346.
- Beaumont, M., Rodrigue, J., Chalifour, É. And Giroux, J. F. (2018). Behavioural response of Canada geese to egg-oiling and nest removal. *The Journal of Wildlife Management*. 82(7), 1359-1366.
- Beston, J. A., Williams, C. K., Nichols, T. C., & Castelli, P. M. (2016). A population model for management of Atlantic flyway resident population Canada geese. *Wildlife Society Bulletin*, 40(1), 106-111.
- BIJ12 Preventiekits -
<https://www.bij12.nl/onderwerp/faunaschade/schade-voorkomen/ganzen/>
- BIJ12. (z.d.). Ganzen – Maatregelen vanaf november 2024. Geraadpleegd op 30 november 2024, van <https://www.bij12.nl/onderwerp/faunaschade/schade-voorkomen/ganzen/>
- BirdLife International (2024). Species factsheet: Canada Goose *Branta canadensis*. Downloaded from <https://datazone.birdlife.org/species/factsheet/canada-goose-branta-canadensis>
- BirdLife International (2018). *Anser anser*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22679889A131907747. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22679889A131907747.en>. Accessed on 12 November 2024.
- BirdLife International (2018). *Branta leucopsis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22679943A131909954. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22679943A131909954.en>. Accessed on 12 November 2024
- BirdLife International (2022). *Anser albifrons*. The IUCN Red List of Threatened Species 2022: e.T22679881A213839615. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2022-2.RLTS.T22679881A213839615.en>. Accessed on 12 November 2024.
- Black, J. M., & Owen, M. (1989). Agonistic behaviour in barnacle goose flocks: assessment, investment and reproductive success. *Animal behaviour*, 37, 199-209.
- Black, J. M., Prop, J., & Larsson, K. (2014). *The barnacle goose*. Bloomsbury Publishing.
- Boele, A., Vergeer, J. W., van Bruggen, J., Goffin, B., Koffijberg, K., van Oostveen, C., Schoppers, J., & Jansen, D. (2024). Broedvogels in Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Buij, R. & Koffijberg, K. (2019). Ganzen en ganzenschade in Nederland. Overzicht van kennis en kennishiaten voor effectief beleid. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Buij, R., Lammertsma, D. & Melman, Th.C.P. (2018). Overzicht onderzoek schade- soorten in Nederland en Leidraad beoordeling onderzoek wildschade. Wageningen
- Carboneras, C., & Kirwan, G. M. (2014). Greater Canada Goose (*Branta canadensis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D. A., & de Juana, E. (Eds.). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona.
- Clausen, K. K., Holm, T. E., Haugaard, L., & Madsen, J. (2017a). Crippling ratio: A novel approach to assess hunting-induced wounding of wild animals. *Ecological Indicators*, 80, 242-246. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.05.044>
- Clausen, K. K., Christensen, T. K., Gundersen, O. M., & Madsen, J. (2017b). Impact of hunting along the migration corridor of pink-footed geese *Anser brachyrhynchus* – Implications for sustainable harvest management. *Journal of Applied Ecology*, 54(5), 1563-1570. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12850>
- Clausen, K., Marcussen, L., Knudsen, N., Balsby, T., & Madsen, J. (2019). Effectiveness of lasers to reduce goose grazing on agricultural grassland. *Wildlife Biology*, 2019.
- Conover, M. (2002). Resolving human-wildlife conflicts: The science of wildlife damage management. CRC-press, Boca Raton, Florida.
- De Boer, V. (2023). Zomerganzen in Drenthe in 2023. Sovon-rapport 2023/79. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- De Heus. (z.d.). Zo bereid je je voor op de 1e snede. Geraadpleegd op 30 november 2024, van <https://www.de-heus.nl/kennis-innovatie/kennisbank/zo-bereid-je-je-voor-op-1e-snede>
- De Jager, M., Buitendijk, N. H., Baveco, J. M., & Nolet, B. A. (2024). More management, less damage? With increasing population size, economic costs of managing geese to minimize yield losses may outweigh benefits. *Journal of Environmental Management*, 351, 119949. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.119949>
- De Jager, M., Nolet, B. A., & Gill, J. A. (2023). Limiting scaring activities reduces economic costs associated with foraging by geese. *Journal of Applied Ecology*. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.14119>
- del Hoyo, J., Elliott, A., & Sargatal, J. (1992). *Handbook of the Birds of the World, Vol. 1: Ostrich to Ducks*. Lynx Edicions.
- Downing, B. C., Silk, M. J., Delahay, R. J., Bearhop, S., & Royle, N. J. (2023). Culling-induced perturbation of social networks of wild geese reinforces rather than disrupts associations among survivors. *Journal of Applied Ecology*, 60(12), 2613-2624.
- Drents Ganzenakkoord <https://drenthe.faunabeheereenheid.com/wp-content/uploads/sites/3/2022/11/Drents-Ganzenakkoord-05-10-2022.pdf>
- Dutch Avifauna. (z.d.). Nederlandse soortenlijst. Geraadpleegd op 4 november 2024, van <https://www.dutchavifauna.nl/list>
- Ebbinge, B. S. (1985). The impact of hunting on mortality rates and spatial distribution of geese wintering in the Western Palearctic. *Ardea*, 73(2), 121-128.

Ebbinge, B. S. (2003). Advies aan Faunafonds inzake heropening jacht op Kolgans, Grauwe Gans en Smient (Alterra-rapport 802). Wageningen: Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.

Ebbinge, B. S., Lok, M., Schrijver, R., Kwak, R., Schuurman, B., & Müskens, G. (2003). Ganzenopvangbeleid: Internationale natuurbescherming in de landbouwpraktijk. Wageningen: Wageningen University and Research.

Egas, Y., Trifolium BV. (2023). Pilot Eemland: Effecten van het gecoördineerd verjagen van ganzen op de gewasschadecijfers en weidevogels. Provincie Utrecht.

Ekin, U. (2011). *Branta leucopsis* barnacle goose. Animal Diversity Web. University of Michigan Museum of Zoology.

Ely, C. R., & Raveling, D. G. (2011). Seasonal variation in nutritional characteristics of the diet of greater white-fronted geese. *The Journal of Wildlife Management*, 75(1), 78-91.

Fan, Y., Zhou, L., Cheng, L., Song, Y., & Xu, W. (2020). Foraging behavior of the Greater White-fronted Goose (*Anser albifrons*) wintering at Shengjin Lake: Diet shifts and habitat use. *Avian Research*, 11(3).

Fox, A. D., & Leafloor, J. O. (Eds.). (2018). A global audit of the status and trends of Arctic and Northern Hemisphere goose populations: Component 2 – Population accounts. Akureyri, Iceland: Conservation of Arctic Flora and Fauna International Secretariat.

Fox, A. D., Ebbinge, B. S., Mitchell, C., et al. (2010). Current estimates of goose population sizes in western Europe, a gap analysis and an assessment of trends. *Ornis Svecica*, 20(3), 115-127

Fox, A. D., Elmberg, J., Tombre, I. M., & Hessel, R. (2017). Agriculture and herbivorous waterfowl: A review of the scientific basis for improved management. *Biological Reviews*, 92(2), 854-877

Fox, A. D., Koffijberg, K., & van Winden, E. (2010). Trends in abundance and distribution of Greater White-fronted Geese (*Anser albifrons*) in Europe, 1985-2008. *Bird Conservation International*, 20(1), 1-15. <https://doi.org/10.1017/S0959270909990290>

Gerritzen, M. (2010). Het doden van ganzen met CO2 en argon. Rapport 338a, Wageningen UR Livestock Research, Lelystad.

Guldmond, J.A., den Hollander, H.J., van Well, E.A.P. & Kuiper, D.D.J. (2016). Kosten en baten voor de landbouw van schadesoorten. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Hilderink, F. (2024, 23 november). Wereldwijde aanpak van mens-dier conflicten: Wat kunnen we daar in Nederland van leren? Presentatie gegeven op het Heimans en Thijssse Symposium 2024, Wageningen, Nederland.

Hornman M., Koffijberg K., van Oostveen C., van Winden E., Louwe Kooijmans J., Kleefstra R., Vergeer J.W. & Soldaat L. (2024a). Watervogels in Nederland in 2021/2022. Sovon rapport 2024/, RWS-rapport BM 24.04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Hornman, M., Hustings, F., & Koffijberg, K. (2012). Watervogels in Nederland 2010/2011. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Hornman, M., Koffijberg, K., & Louwe Kooijmans, J. (2023). Handleiding Sovon Watervogel- en Slaapplaatsmonitoring. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Hornman, M., Koffijberg, K., & Louwe Kooijmans, J. (2024b). Handleiding Sovon Watervogel- en Slaapplaatsmonitoring. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Huysentruyt, F., Moer, K., & Adriaens, T. (2022). Testing the efficacy of different Larson trap designs for trapping Egyptian geese (*Alopochen aegyptiacus* L.) in Flanders (northern Belgium). *Management of Biological Invasions*.

IUCN. (2023). IUCN SSC guidelines on human-wildlife conflict and coexistence (Eerste editie). IUCN, Gland, Switzerland. <https://doi.org/10.2305/YGIK2927>

Jensen, G. H., Tombre, I. M., & Madsen, J. (2016a). Environmental factors affecting numbers of pink-footed geese *Anser brachyrhynchus* utilising an autumn stopover site. *Wildlife Biology*, 22(5), 183-193. <https://doi.org/10.2981/wlb.00161>

Jensen, G. H., Madsen, J., & Tombre, I. M. (2016b). Hunting migratory geese: Is there an optimal practice? *Wildlife Biology*, 22(5), 194-203. <https://doi.org/10.2981/wlb.00162>

Jensen, G. H., Pellissier, L., Tombre, I. M., & Madsen, J. (2017). Landscape selection by migratory geese: Implications for hunting organisation. *Wildlife Biology*, 2017(1), 1-12.

Jensen, G. H., Madsen, J., Nagy, S., & Lewis, M. (Compilers). (2018). AEWA International Single Species Management Plan for the Barnacle Goose (*Branta leucopsis*) - Russia/Germany & Netherlands population, East Greenland/Scotland & Ireland population, Svalbard/South-west Scotland population. AEWA Technical Series No. 70. Bonn, Germany: AEWA Secretariat.

Johnson, F. A., H. Heldbjerg, S. Nagy, and J. Madsen (2021). Setting population-size targets for geese causing socio-economic conflicts. *Ambio* 51:209-225

Jongejans, E., Nolet, B. A., Kölzsch, A., & van de Koppel, J. (2015). Impact of agricultural changes on migratory goose foraging behavior. *Journal of Animal Ecology*, 84(3), 759-770.

Kear, J. (2005). Ducks, geese and swans: Volume 1: General chapters; species accounts (Anhimas to Salvadorina). Oxford University Press.

Kleefstra, R. (2015). Grauwe Ganzen in enkele terreinen van Staatsbosbeheer in Fryslân in 2015. Sovon-rapport 2015/57. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Kleefstra, R., Voslamber, B., Stahl, J. & Scherckerman, H. (2015). Grauwe Ganzen in terreinen van It Fryske Gea in 2014 en 2015: een onderzoek naar broedpopulaties, broedsucces en populatiebeheer. Sovon-rapport 2015/05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Kleijn, D., Baveco, J.M., Voslamber, B., de Lange, H.J. & Melman, T.C.P. (2011). Populatie-dynamisch model voor Grauwe Ganzen; ontwikkeling model ten behoeve van evaluatie van aantalregulering. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2234.

Kleijn, D., van Riel, M. & Melman, D. (2012). Pilot onderzoek Grauwe ganzen op Texel. Effectiviteit van beheersmaatregelen en ontwikkelingen in landbouw- en natuurschade. Alterra rapport 2307. Alterra, Wageningen.

Klok, C., van Turnhout, C., Willems, F., Voslamber, B., Ebbinge, B., & Schekkerman, H. (2010). Analysis of population development and effectiveness of management in resident greylag geese *Anser anser* in the Netherlands. *Animal Biology*, 60(4), 373-393.

Koffijberg K. (2023). Literatuurstudie naar de effecten van legselbehandeling op ganzenpopulaties. Sovon notitie 2023/44. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Koffijberg K., van den Bremer L. & van Winden E. (2022). Ontwikkeling van ganzenaantallen, ganzenschade en overzicht van beheersmaatregelen voor ganzen in de provincie Groningen. Sovon rapport 2022/82. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Koffijberg, K., & van Winden, E. (2015). Recent trends in wintering Greater White-fronted Geese in Europe: Implications for flyway management. Sovon Vogelonderzoek Nederland. Nijmegen: Sovon.

Koffijberg, K., Foppen, R., & van Kleunen, A. (2020). Notitie advies "Favourable Reference Values" voor Grauwe Ganzen in Nederland. Sovon-notitie 2020/92. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Koffijberg, K., van Winden, E., & Baveco, H. (in voorbereiding). Verspreidingsgegevens van drie soorten ganzen, benutting van ganzenfoerageergebieden en een overzicht van ganzenslaapplaatsen in de provincie Groningen. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Lameris, T.K., O.B. Pokrovskaya, A.V. Kondratyev, Y.A. Anisimov, N.H. Buitendijk, P.M. Glazov, H.P. van der Jeugd, C. Kampichler, H. Kruckenberg, K.E. Litvin, J.A. Loshchagina, S. Moonen, G.J.D. Müskens, B.A. Nolet, K.H.T. Schreven, H. Sierdsema, E.M. Zaynagutdinova & M.P. Boom (2023). Barnacle geese *Branta leucopsis* breeding on Novaya Zemlya: current distribution and population size estimated from tracking data. *Polar Biol* 46, 67-76 (2023).

Latour, J. B., Pot, M. T., & Stahl, J. (2019a). Effecten van verjaging op vraatschade door ganzen in Fryslân - A&W-rapport 2571.

Latour, J. B., Stahl, J., Klop, E., Pot, M., & Roodbergen, M. (2019b). Evaluatie Ganzenbeheer provincie Utrecht 2013–2018. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek & Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Latour, J., Koffijberg, K., Schekkerman, H., Kappers, E., & Stahl, J. (2021). Ecologische analyse van de Fryske guozzeoanpak. Sovon-rapport 2021/86, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek.

Madsen, J. (1985). Relations between change in spring staging areas and migration habits of pink-footed geese *Anser brachyrhynchus*. *Ornis Scandinavica*, 16(3), 165-174

Madsen, J. (1987). Status and management of goose populations in Europe, with special reference to populations resting and breeding in Denmark. *Danish Review of Game Biology*, 12(7).

Madge, S., & Burn, H. (1988). *Wildfowl*. Christopher Helm.

Madsen, J. & Fox, A.D. (1995). Impacts of hunting disturbance on waterbirds – a review. *Wildlife biology* 1:4; The national Environmental Research Institute, Department of Wildlife Ecology, Denmark.

Madsen, J., Fox, T. & Cracknell, J. (1999). *Goose populations of the Western Palearctic*. Wetlands international Publication Nr. 48, Wageningen.

Madsen, J., Williams, J. H., Johnson, F. A., Tombre, I. M., Dereliev, S., and Kuijken, E. (2017). Implementation of the first adaptive management plan for a European migratory waterbird population: The case of the Svalbard pink-footed goose *Anser brachyrhynchus*. *Ambio*. 46: 275– 289.

Månsson, J. (2017). Lethal scaring–Behavioral and short-term numerical response of greylag goose *Anser anser*. *Crop Protection*, 96, 258–264.

Melkveen.nl. (z.d.). Scoren met de eerste snede. Geraadpleegd op 30 november 2024, van <https://www.melkveen.nl/artikel/712710-scoren-met-de-eerste-snede/>

Nagy, S., et al. (2014). International Single Species Action Plan for the Conservation of the Greater White-fronted Goose (*Anser albifrons*). AEWA Technical Series No. 57. Bonn: UNEP/AEWA Secretariat.

Nagy, S., H. Heldbjerg, G. H. Jensen, F. A. Johnson, and J. Madsen (2021a). Adaptive Flyway Management Programme for the Greylag Goose *Anser anser*, NW Europe/SW Europe population. AEWA EGMP Programme No. 1. Bonn, Germany.

Nagy, S., H. Heldbjerg, G. H. Jensen, F. A. Johnson, J. Madsen, O. Therkildsen, E. Meyers and S. Dereliev, (2021b). Adaptive Flyway Management Programme for Russia/Germany & Netherlands Population of the Barnacle Goose (*Branta leucopsis*). AEWA EGMP Programme No. 3. Bonn, Germany.

Nagy, S., H. Heldbjerg, G. H. Jensen, F. A. Johnson, J. Madsen, E. Meyers, and S. Dereliev. (2021c). Adaptive Flyway Management Programme East Greenland/Scotland & Ireland Population of the Barnacle Goose (*Branta leucopsis*). AEWA EGMP Programme No. 2. Bonn, Germany.

Nagy, S., Heldbjerg, H., Jensen, G. H., Johnson, F., Madsen, J., Meyers, E., & Dereliev, S. (2024d). Draft adaptive flyway management programme for the Russia/Germany & Netherlands population of the barnacle goose (*Branta leucopsis*). AEWA.

Natura 2000- doelendocument (LNV 2006). <https://www.natura2000.nl/werkwijze/achtergronddocumenten>

de Nijs, N. (2023). Passende Beoordeling Gecoördineerd beheer ganzen Duinen en Lage Land Texel. Sweco Nederland BV Handelsregister 30129769

Olsen, R., & Afton, A. (2000). Vulnerability of lesser snow geese to hunting with electronic calling devices. *Journal of Wildlife Management*, 64, 983-993.

Powolny, T., Jensen, G. H., Nagy, S., Czajkowski, A., Fox, A. D., Lewis, M., & Madsen, J. (2018). AEWA International Single Species Management Plan for the Greylag Goose (*Anser anser*) - Northwest/Southwest European Population. AEWA Technical Series No. 71. Bonn, Germany.

Provinciaal blad (2022) nr. 2904 d.d. 14 maart 2022

Provincie Drenthe (2022). Natuurvisie 2022: Balans tussen bescherming en beheer van natuur in Drenthe. Assen: Provincie Drenthe.

Raad voor Dierenaangelegenheden (2012). Richtsnoer ganzendoden. 5-Gravenhage, RDA.

Radtke, T.M., en Dieter, C.D. (2011). Vermindering van schade door Canadese ganzen in South Dakota. *Interacties tussen mens en dier*, 5 (2), 315-320.

Ramo, C., Amat, J. A., Nilsson, L., et al. (2015). Latitudinal-related variation in wintering population trends of Greylag Geese *Anser anser* along the Atlantic Flyway: A response to climate change? *PLoS One*. doi:10.1371/journal.pone.0140181

Robai, C. I., Nyaga, J. M., Karuri, H., Elmborg, J., & Månsson, J. (2024). Reducing the number of grazing geese on agricultural fields-Effectiveness of different scaring techniques. *Crop Protection*, 177, 106552.

Schekkerman, H., van den Bremer, L., Koffijberg, K., & Stahl, J. (2018). Evaluatie van het Ganzenbeheerplan 2015–2020 Noord-Holland. Sovon-rapport 2018/65. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Seltmann, M. W., Ylitalo, A. K., & Piironen, A. (2025). Arctic migrating barnacle geese utilize accommodation fields in a new agricultural staging area. *Journal of Applied Ecology*. Wiley Online Library. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.14838>

Sharp, T. & Saunders, G. (2011). A model for assessing the relative humaneness of pest animal control methods Second edition. Australian Government Department of Agriculture, Fisheries and Forestry, Canberra.

Simonsen, C. E., Madsen, J., Tombre, I. M., & Nabe-Nielsen, J. (2016). Is it worthwhile scaring geese to alleviate damage to crops?–An experimental study. *Journal of Applied Ecology*, 53(3), 916-924.

Simonsen, C. E., Madsen, J., & Tombre, I. M. (2017). Scaring as a tool to alleviate crop damage by geese: Revealing differences between farmers' perceptions and the scale of the problem. *Ambio*, 46(Suppl. 2), S319–S327. <https://doi.org/10.1007/s13280-016-0891-5>

Snow, D. W., & Perrins, C. M. (1998). *The birds of the Western Palearctic*, Volume 1: Non-Passerines. Oxford University Press.

Soothill, E. Whitehead, P. (1978). *Wildfowl of the World*. London: Peering Books. ISBN 0-907408-38-9.

Sovon Vogelonderzoek Nederland (2024), rapport A043 Grauwe Gans niet-broedvogel. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2022). Jaarverslag overwinterende ganzen 2021/2022. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2021). Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (z.d.). Grauwe gans - *Anser anser*. Geraadpleegd op 4 november 2024, van <https://stats.sovon.nl/stats/soort/1610>

Sovon Vogelonderzoek Nederland (2022). Sovon notitie 2022/47 Voorstel provinciale gunstige referentiewaarden voor de standpopulaties van Grauwe Gans en Brandgans. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2022). Advies voor de uitvoering van het ganzenbeheer in de provincie Noord-Holland - onderdeel rekenkundige benadering ondergrens populatiebeheer. Sovon-notitie 2022/14. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Sovon Vogelonderzoek Nederland, Schekkerman, H., Koffijberg, K., & Stahl, J. (2022). Voorstel provinciale gunstige referentiewaarden voor de standpopulaties van Grauwe Gans en Brandgans (Sovon-notitie 2022/47). Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2023). Provinciale gunstige referentiepopulaties van trekkende populaties van Kolgans, Brandgans en Grauwe Gans en status van broedende Kolgans in Friesland (Rapport 2023/63). Sovon Vogelonderzoek Nederland

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2023). Handleiding Zomergansen tellen. Nijmegen. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Steele, M. (2021). Agricultural Damage by Greylag Geese (*Anser anser*): Assessment of Impacts and Actions for Control.

Steen, K. A., Therkildsen, O. R., Karstoft, H., & Green, O. (2015). An adaptive scaring device. *International Journal of Sustainable Agricultural Management and Informatics*, 1(2), 130-141.

Sterk, M. (2023). Memo Rapportages ganzenrustgebieden ganzenverjaging Eemland en watervogeltellingen en toezegging Fries validatie onderzoek. Provincie Utrecht.

Strong, E.A., Redpath, S.M., Montr s-Janer, T., Elmberg, J., & M nsson, J. (2021). Seeking greener pastures: crop selection by Greylag Geese (*Anser anser*) during the moulting season. *Ornis Fennica*.

Telling zomerganzen - <https://www.ndff.nl/wp-content/uploads/2015/12/14.010-Zomertelling-Ganzen-2012.pdf>

Tombre, I., Fredrik, Fredriksen., Odd, Jerpstad., Jan, Eivind, Østnes., Einar, Eyth rsson. (2021). Population control by means of organised hunting effort: Experiences from a voluntary goose hunting arrangement. *AMBIO: A Journal of the Human Environment*, 1-15.

van der Jeugd, H., Voslamber, B., van Turnhout, C., Sierdsma, H., Feige, N., Nienhuis, J., & Koffijberg, K. (2006). Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? Sovon onderzoeksrapport 2006-02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

eerdevan Manen, Y.J. & Voslamber, B. (2013). Quick scan Grauwe Ganzen zomergebieden Groningen; Gansvriendelijke maatregelen om schade door overzomerende Grauwe Ganzen te voorkomen. Ingenieursbureau De Overlaat & Sovon Vogelonderzoek Nederland.

van Roomen, M., Koffijberg, K., Foppen, R. (2020). Notitie advies "Favourable Reference Values" voor Brandganzen in Nederland. Notitie 2020-93, Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Turnhout, C.A., Klok, C., Willems, F., Ebbinge, B., Voslamber, B., & Schekkerman, H. (2010). Analysis of population development and effectiveness of management in resident greylag geese *Anser anser* in the Netherlands. *Animal Biology*, 60, 373-393.

van Wijk, R. E., K lzs , A., Kruckenberg, H., Ebbinge, B. S., M skens, G. J., & Nolet, B. A. (2012). Individually tracked geese follow peaks of temperature acceleration during spring migration. *Oikos*, 121(5), 655-664.

Veenenbos, M., Gommer, R., & Dekker, A. (2023). Evaluatie effectiviteit ganzenrustgebieden winterrust in de provincie Utrecht (CLM-publicatienummer 1174). CLM Onderzoek en Advies.

Vergeer, J. W., Boele, A., van Bruggen, J., & van Turnhout, C. (2023). Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Wetlands International (2015). Waterbird Population Estimates, Fifth Edition. Summary Report. Wetlands International, Wageningen, The Netherlands

WWF (2024). C2C: Conflict to Coexistence Approach. World Wide Fund for Nature.

Bijlagen

Bijlage 1 - Overzicht inspraak deelplan ganzen

Het concept deelplan Ganzen is op d.d. 30 november 2024 gedeeld met verschillende partijen waaronder: de individuele bestuursleden van de FBE Drenthe, alsook de provincie Drenthe, de Jagersvereniging (KJV) afdeling Drenthe, de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJG) afdeling Drenthe en de wildbeheereenheden (WBE's) van Drenthe. Naast de schriftelijke reacties is het deelplan ganzen besproken tijdens een bijeenkomst op 12 december 2024, georganiseerd door de FBE Drenthe. Tijdens deze bijeenkomst zijn de verschillende stakeholders alsook de wildbeheereenheden gehoord voor aanvullende toelichting en mogelijke verbeterpunten. Hieronder hebben wij de belangrijkste punten van de terugkoppeling van zowel de schriftelijke als mondelinge behandeling samengevat en aangegeven hoe wij deze hebben overgenomen.

Aangedragen verbeterpunten	Voorgestelde verwerking in deelplan Ganzen
<i>Samengevatte punten</i>	<i>Ambtelijke aanbeveling</i>
Er wordt opgemerkt dat het woordgebruik, met name in de inleiding, toonbepalend is. Daarnaast ontbreken er bronnen en tekstverwijzingen, en dient te worden verduidelijkt dat het om getaxeerde schade gaat.	Het woordgebruik is genuanceerd en er zijn bronnen en tekstverwijzingen toegevoegd. Daarnaast is in hoofdstuk 4 een kadertekst opgenomen waarin wordt verduidelijkt dat de weergegeven schade getaxeerde schade betreft en hoe deze tot stand komt. Verder is de inleiding aangevuld met meer inhoudelijke afwegingen.
Paragraaf 5.1 komt niet geheel overeen met de praktijk; de volgorde van de vergunningsaanvraag en de aanvraag voor een tegemoetkoming in schade is namelijk anders dan beschreven.	Paragraaf 5.1 is gecorrigeerd en ter controle voorgelegd aan de toenmalige vergunningverlener
De WBE Koekange en Ruinerwold dient, op basis van de schadehistorie, toegevoegd te worden aan de paragraaf 'Uitvoering'	De tekst is aangepast en de WBE Koekange en Ruinerwold is opgenomen in de paragraaf ' <i>Uitvoering</i> '
De soepgans/hybride boerengans ontbreekt.	De tabel in paragraaf 2. ' <i>Uitvoering</i> ' in hoofdstuk 6.1 is aangevuld om expliciet te vermelden dat de drie soorten in al hun verschijningsvormen ook de soepgans en hybride ganzen omvatten.
De toelichting over de standgans en trekvangs ontbreekt in de inleiding.	De toelichting over de standgans en trekvangs wordt toegevoegd aan de paragraaf ' <i>Internationale verdragen AEWA</i> '.
Onderbouw het causale verband tussen de groei van de standvogelpopulatie van de grauwe gans en de toename van landbouwschade. Maak concreet welke populatiegroei hoeveel procent schade veroorzaakt en geef inzicht in het causale verband tussen populatiebeheer en de verwachte schade ontwikkeling.	De tekst in paragraaf 6.1 ' <i>duiding van de noodzaak</i> ' is uitgebreid met een onderbouwing van een causaal verband. Hierbij is ook toegelicht wat de beperkingen zijn van ecologisch onderzoek en veldobservaties en is de r-waarde van 0.82 geduid.

Doelstellingen en meetbaarheid

Er ontbreekt een concrete en meetbare doelstelling in het deelplan ganzen, bijvoorbeeld een doelstelling gericht op het niet overstijgen van de schadebedragen uit 2024.

Geen wijziging. Het opstellen van beleid voor faunabeheer, inclusief het bepalen van maatschappelijk aanvaardbare schade, is de verantwoordelijkheid van de provincie. Op dit moment heeft de provincie enkel geformuleerd dat zij wil voorkomen dat de schade verder toeneemt en dat zij streeft naar een balans tussen bescherming en beheer.

Opnieuw kijken naar het hanteren van de Gunstige Referentie Populatie (GRP) als uitgangspunt voor beheer.

Geen wijziging. De GRP kan niet als doelstand worden geformuleerd. Het betreft een ondergrens die in Nederland wordt gehanteerd in relatie tot derogatie, als garantie dat derogatie niet leidt tot een verslechtering van de gunstige staat van instandhouding.

Integrale aanpak en regionale samenwerking

Er is behoefte aan een integrale aanpak die provincies overstijgt, gezien het migratiegedrag van ganzen.

De FBE zal in haar vergunningsaanvragen afstemming zoeken met de omliggende provincies. Hierbij blijft het beleid van de provincie Drenthe, evenals de provincie-specifieke bevindingen, leidend.

Graag opnieuw kijken naar de afstemming met omliggende provincies om eenduidigheid in beleid te realiseren.

Zie voorgaande aanbeveling: de FBE zal in haar vergunningsaanvragen afstemming zoeken met de omliggende provincies, waarbij het beleid van de provincie Drenthe en de provincie-specifieke bevindingen leidend zijn.

De uitvoering van de maatregel nestbehandeling dient ook te worden opgepakt door medewerkers van TBO's, agrariërs of medewerkers van gemeentes of waterschappen.

De tekst over nestbehandeling in hoofdstuk 5.2 is aangevuld met de opmerking dat, ten gunste van de effectiviteit, de uitvoering niet beperkt moet zijn tot personen met een omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit.

Herzie de foerageervoorkeur voor kolgans, specifiek in de Drentse situatie.

De tekst is kritisch beoordeeld en verduidelijkt en aangevuld met relevante bronnen.

Verduidelijk dat de standpopulatie niet enkel in Nederland broedende vogels betreft, maar de volledige MU2 omvat.

Deze verduidelijking is in het rapport doorgevoerd. Echter, conform de EEGMP-benadering heeft dit geen invloed op de bevindingen of op hoofdstuk 6. De aantallen standganzen grauwe gans Drenthe is niet beperkt tot 320 broedpaar (juli-tellingen Sovon). De 320 broedpaar betreft het GRP en dus de minimum stand.

Administratieve lasten en uitvoering

De administratieve last voor jagers en WBE's is te hoog; er wordt gevraagd om een eenvoudiger systeem voor meldingen en rapportage.

Het onderwerp '**Vergemakkelijken van de administratie**' is opgenomen in de paragraaf '*Monitoring 2025-2030*' onder hoofdstuk 6.1.

Graag opnieuw kijken naar het beperken van restricties rond het gebruik van het geweer en het melden van acties.	De FBE zal in haar vergunningsaanvragen afstemming zoeken met VTH om de administratieve lasten die niet noodzakelijk zijn opnieuw af te wegen. Geen wijziging: De noodzakelijke schadehistorie is provinciaal beleid, waarbij invulling wordt gegeven aan de beoordelingscriteria: <i>'belangrijke schade'</i> . Dit is een juridische vereiste voor een vergunning en derhalve noodzakelijk.
Er zijn vragen over de samenstelling, financiering en effectiviteit van verjaagteams, zoals de meerwaarde bij ontbrekende rustgebieden	De paragraaf over verjaagteams is verduidelijkt door de relatie met ganzenfoerageergebieden en de praktische uitvoering toe te lichten. Hierbij is de noodzaak voor effectieve opvanggebieden extra benadrukt en zijn de aanbevelingen van Gronings onderzoek naar effectiviteit van ganzenfoerageergebieden meegenomen
Graag aandacht voor de handhaafbaarheid van voorschriften en afstemming met VTH	Zie eerdere beantwoording
De huidige "hotspotbenadering" kan leiden tot verplaatsing van ganzen naar niet-aangewezen gebieden, waardoor schade niet effectief wordt beperkt	Zie eerdere beantwoording
Er wordt gevraagd naar mogelijkheden voor WBE's zonder schadehistorie om later deel te nemen aan het plan.	In de paragraaf <i>Doel – 'Voorkomen belangrijke landbouwschade'</i> onder hoofdstuk 6.1 is opgenomen dat eventuele vergunning tussentijds worden herzien als de schadeontwikkeling hier aanleiding toe geeft.
Er wordt twijfel geuit over het effect van landschapsinrichtingsmaatregelen die predatiedruk verhogen op ganzenschade. Graag opnieuw kijken naar onderbouwing met onderzoek naar de rol van predatoren	De paragraaf <i>'Landschapsinrichtingsmaatregelen'</i> onder hoofdstuk 5.2 is aangevuld en verbreed. Hierbij is ook meer bronmateriaal toegevoegd ter onderbouwing van de rol van predatoren.
Verjaging met ondersteunend afschot op blijvend grasland dient tot en met september plaats te kunnen vinden in overeenstemming met de aanwezigheid van standganzen.	Geen wijziging. De provincie Drenthe kent geen standganzenpopulatie van betekenis voor de kolgans en brandgans. De trekkende populaties van deze soorten zijn na respectievelijk maart en mei geheel uit Drenthe verdwenen. Voor de grauwe gans bestaat in deze periode de mogelijkheid tot afschot onder populatiebeheer.
Verjaging met ondersteunend afschot op blijvend grasland dient in lijn met het ganzenakkoord niet in maart plaats te vinden.	In lijn met het ganzenakkoord wordt ondanks dat maart een belangrijke schade maand is voor de eerste snede gras niet afgeweken van het akkoord. Het faunabeheerplan is aangepast naar 1 april.
Populatiebeheer is niet expliciet benoemd in het ganzenakkoord en dient daarom niet opgenomen te worden in het deelplan ganzen.	Geen wijziging. Het deelplan ganzen dient uitvoering te geven aan de afspraken in het ganzenakkoord. Dit betekent echter niet dat uitsluitend maatregelen mogen worden opgenomen die expliciet in het akkoord zijn benoemd. Een dergelijke beperking zou de rol en verantwoordelijkheid van de FBE feitelijk overdragen aan het ganzenakkoord.
Het gebruik van lokkers in relatie tot verjagende middelen kan mogelijk leiden tot een ongewenste lerende werking, zoals de associatie met soortgenoten. Ganzenfoerageergebieden dienen een aantrekkende werking te hebben.	De tekst is aangevuld met informatie over de effectiviteit van ganzenfoerageergebieden, gebaseerd op bronnen en recent modelmatig onderzoek van Baveco. Hierin wordt gesteld dat de effectiviteit van ganzenfoerageergebieden mede wordt bepaald door de mate van verjaging in omliggende gebieden. Het is zeer onwaarschijnlijk dat lokvogels door ganzen geassocieerd worden met gevaar. Dit komt doordat de gans als sociaal prooidier het groeperen als een integraal onderdeel van zijn

	overlevingsstrategie uitoefent, wat herhaaldelijk in het sociale gedrag terugkomt. Gezamenlijk broeden, gezamenlijk ruïen, gezamenlijk trekken en gezamenlijk foerageren zijn essentiële onderdelen van dit gedrag. De aanwezigheid van visuele preventieve middelen, de aanwezigheid van mensen of de locatie vormt een veel aannemelijkere associatie, omdat deze niet ingaan tegen de natuurlijke overlevingsstrategieën van ganzen.
Geef duidelijkheid over de veiligheidscriteria bij populatiebeheer op niet-agrarische percelen zoals klaverbladen, parken en terreinen die niet voldoen aan de jachtveldeisen. Besteed aandacht aan de risico's en de aanwezigheid van mensen in deze gebieden.	De tekst in paragraaf 6.1 ' <i>uitvoeringsgebied</i> ' is aangevuld.
<i>Praktische uitvoering en kosten</i>	
Jagers kunnen niet altijd geschoten ganzen kwijt bij poeliers, wat leidt tot kosten voor destructie. Er wordt gevraagd om oplossingen voor dit probleem	Het onderwerp afzet is toegevoegd in de paragraaf <i>Monitoring 2025-2030</i> onder hoofdstuk 6.1.
Graag opnieuw kijken naar de kostenverdeling en de rol van jagers in het behalen van de doelstellingen.	Aan de paragraaf ' <i>Jaarlijkse evaluatie en analyse</i> ' is een inventarisatiepunt aangevuld zodat jaarlijks op gebiedsniveau vastgelegd wordt gemaakt wat kwantitatief de materiële- en inspanningskosten van faunabeheer zijn.
<i>Natura 2000-gebieden en ganzenfoerageergebieden</i>	
Zorg voor voldoende rust- en foerageergebieden rondom Natura 2000-gebieden om de instandhoudingsdoelen te behalen.	De paragraaf <i>Natura 2000</i> onder hoofdstuk 2.1 en de paragraaf <i>Foerageergebieden</i> onder hoofdstuk 2.2 zijn aangevuld om het belang van voldoende rust- en foerageergebieden te benadrukken.
De uitvoering van verjaging met ondersteunend afschot en/of populatiebeheer dient ook plaats te kunnen vinden binnen 250 meter van Natura 2000-gebieden.	Geen wijziging. De grens van 250 meter vloeit voort uit het ganzenakkoord en de FBE dient hier uitvoering aan te geven. In hetzelfde akkoord staat de opgave om 500 hectare nieuw ganzenfoerageergebied te realiseren. Door deze twee aspecten te combineren, heeft de FBE getracht de noodgedwongen beperking in het beheer te verzachten via de subsidieregeling voor ganzenfoerageergebieden. Hierbij vraagt de FBE expliciet om het laten vervallen van het behandelbedrag en een 100% tegemoetkoming, in overeenstemming met het ganzenfoerageergebiedbeleid zoals dat elders wordt toegepast.
Is er een regeling mogelijk voor akkerbouwgebieden gelegen in de 250m zone.	Dit zal separaat van het plan onder de aandacht worden gebracht van de provincie.
Specifieke instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden benoemen in het plan.	Geen wijziging. Dit onderwerp hoort thuis in een verdere uitwerking van de ganzenfoerageergebieden.
Het opnemen van de instandhoudingsdoelstellingen van relevante Natura 2000-gebieden voor de trekkende populaties van ganzen ontbreekt, evenals een effectenanalyse.	Geen wijziging. De effectenanalyse behoort thuis in een eventuele natuurtoets indien de provincie van mening is dat er voorbij de 250 meter begrenzing getoetst moet worden. De instandhoudingsdoelstellingen van trekkende ganzenpopulaties staan los van de toetsing van de <i>staat van instandhouding</i> (SvI), die wordt gedekt middels de Gunstige Referentie Populatie (GRP). De

	eerste betreft gebiedsbescherming , terwijl de tweede gericht is op soortbescherming .
De tekst over de specifieke zorgplicht is onduidelijk; er ontbreekt een duidelijke scheiding.	De tekst over de specifieke zorgplicht is verwijderd.
<i>Provinciale samenwerking en Ganzencoördinator</i>	
De provincie wordt gevraagd om duidelijkere richtlijnen en voorwaarden bij vergunningen om praktische problemen te voorkomen	Zie eerdere beantwoording
De ganzencoördinator zou ook moeten onderzoeken of de 250m-zone overal wel benodigd is.	Niet overgenomen. Dit valt buiten de functieomschrijving van de ganzencoördinator en is niet benoemd in het Ganzenakkoord.

Bijlage 2 - Overzichtskaart Wildbeheereenheden Drenthe.

Bijlage figuur. Overzicht van de verschillende wildbeheereenheden in de provincie Drenthe.

Bijlage 3 - Basisgegevens

Meetnet watervogels

De verspreidingsbeelden en trendanalyses opgenomen in dit faunabeheerplan zijn gebaseerd op maandelijkse ganzen- en zwanentellingen, gecoördineerd door Sovon in het kader van het Meetnet Watervogels van het Netwerk Ecologische Monitoring (Hornman et al., 2024a). De tellingen volgen een vaste systematiek binnen vast begrensde telgebieden, waarbij sinds 2015 steeds vaker ook per groep op perceelsniveau wordt geteld (Hornman et al., 2024b). Deze gegevens worden verzameld met de Sovon-app *Avimap*, die nauwkeurige plaatsbepalingen in het veld mogelijk maakt. Bij het invoeren van ongewone soorten of aantallen ontvangen tellers direct feedback om fouten zoals verkeerde determinaties of typfouten te corrigeren. Gegevens kunnen alleen worden ingevoerd voor telgebieden die aan het profiel van de teller zijn gekoppeld.

Het telseizoen loopt van september tot mei. In kustgebieden worden tellingen bij hoog water uitgevoerd (voornamelijk buitendijkse voedselgebieden), terwijl elders de verspreiding overdag wordt vastgelegd. De dekking is niet overal even goed en richt zich op gebieden met regelmatige ganzenaantallen. Ontbrekende data door bijvoorbeeld verhindering van een teller worden geschat met de TRIM-3 methode ontwikkeld door het Centraal Bureau voor de Statistiek en Sovon, gebaseerd op historische en actuele trends (Hornman et al., 2024b). Met deze aanpak wordt een zo volledig mogelijke schatting gemaakt van de maandelijks aanwezige aantallen ganzen in Nederland, inclusief inschattingen voor gebieden die slechts beperkt worden geteld.

Broedvogel Monitoring Project (BMP & kolonievogels)

De verspreidingsbeelden en trendanalyses binnen het Meetnet Broedvogels zijn gebaseerd op de systematische monitoring van broedvogels, uitgevoerd door Sovon in samenwerking met het Netwerk Ecologische Monitoring (Vergeer et al., 2023). Hierbij is het type BMP en het landschap bepalend voor de frequentie van monitoring. Het BMP kent vier typen:

- **BMP-A (alle soorten):** 7 tot 12 bezoeken per seizoen, afhankelijk van de vogelrijkdom in het gebied.
- **BMP-B (bijzondere soorten):** 6 tot 10 bezoeken per seizoen.
- **BMP-Z (zeldzame soorten):** Minimaal 2 bezoeken per soort in de optimale periode, tot 5 bezoeken in grotere gebieden met meerdere soorten.
- **BMP-R (roofvogels):** Minstens 5 tot 6 bezoeken per seizoen, gericht op dag roofvogels.

Ganzen vallen onder BMP-A en B afhankelijk van de monitoringsdoelstelling en het telgebied. Voor het BMP worden vast begrensde telgebieden meerdere keren per seizoen bezocht, waarbij waarnemingen van potentiële broedvogels worden voorzien van een broedcode en vervolgens geclusterd tot territoria. De waarnemingen worden ingevoerd in de Sovon-app *Avimap*, die nauwkeurige plaatsbepalingen en directe feedback op foutieve invoer biedt. Voor kolonievogels geldt een andere aanpak: doorgaans worden twee tellingen uitgevoerd in de optimale broedperiode, waarbij het hoogste aantal wordt aangehouden. Het broedseizoen bestrijkt een periode van februari tot augustus, afhankelijk van het landschap en de soorten. In agrarische gebieden ligt de nadruk op april-mei, terwijl in moerasgebieden de meeste waarnemingen in mei-juni worden verzameld. De data worden geïnterpreteerd met behulp van gestandaardiseerde routines zoals Autocluster, wat resulteert in betrouwbare schattingen van broedvogelpopulaties in Nederland.

Meetnet slaapplaatsen

De slaapplaatsstellingen binnen het Meetnet Slaapplaatsen van Sovon, onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring, zijn gericht op het monitoren van vogels die gemeenschappelijke slaapplaatsen gebruiken, zoals soorten met een instandhoudingsdoelstelling in Natura 2000-gebieden. Deze tellingen worden twee- tot driemaal per jaar uitgevoerd, afhankelijk van de soortgroep. Bij ganzen vinden de tellingen voornamelijk 's ochtends plaats, waarbij eerst de uitvliegende vogels worden geregistreerd en daarna de nog aanwezige vogels op de slaapplaats. De waarnemingen worden uitgevoerd rond zonsopkomst of zonsondergang, gedurende een observatieperiode van één tot twee uur. Hierbij wordt gebruikgemaakt van verrekijkers en telescopen om de aantallen nauwkeurig te bepalen. De verzamelde gegevens worden vastgelegd via de Sovon-app *Avimap*, die het mogelijk maakt om stipnauwkeurige plaatsbepalingen te doen. De data bieden inzicht in de aantalsontwikkelingen van slaapplaatsgebruikers en zijn van groot belang

voor beleids- en ecologische toepassingen, zoals het monitoren van Natura 2000-gebieden en het volgen van populatietrends van watervogels en andere slaapplaatssoorten (Hornman et al., 2023).

Zomerganzentellingen Provincie Drenthe

De zomerganzentellingen in Drenthe worden sinds 2013 uitgevoerd door Sovon Vogelonderzoek Nederland in opdracht van de Provincie Drenthe. Hierbij worden afwisselend integrale tellingen van de hele provincie (bijvoorbeeld in 2013, 2018 en 2021) en steekproeftellingen in 29 geselecteerde telgebieden (bijvoorbeeld van 2014 tot 2017, 2019-2020 en 2022) uitgevoerd. Deze steekproefgebieden herbergden bij de laatste integrale telling in 2021 60% van alle Drentse ganzen en zijn bedoeld om jaarlijkse veranderingen in aantallen te volgen en worden meestal uitgevoerd door vijf medewerkers van Sovon.

De telling vindt jaarlijks plaats in juli of de eerste helft van augustus volgens een gestandaardiseerde methodiek die is gebaseerd op de richtlijnen voor winterhalfjaartellingen (Hornman et al., 2012) en opgenomen in het landelijke telprotocol voor zomerganzen (Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen, 2012). Tijdens de tellingen worden alle groepen ganzen direct exact ingetekend, ongeacht de groepsgrootte, en wordt zoveel mogelijk onderscheid gemaakt tussen volwassen en jonge ganzen om een indicatie van het broedsucces te verkrijgen.

De telling richt zich op grote open wateren en brede watergangen, aangevuld met aangrenzende cultuurlanden. Dit biedt een representatief beeld van de standganzenpopulatie, hoewel de dekking niet volledig is (de Boer, 2023). Vrijwel de gehele telling vindt plaats door met de auto de telgebieden integraal te doorkruisen. In minder toegankelijke gebieden wordt gebruik gemaakt van een fiets of word te voet insteken gemaakt. Groepen tot enkele tientallen vogels worden individueel geteld, terwijl grotere groepen worden geschat door eenheden van vijf of tien vogels af te passen. Minder ervaren tellers wordt geadviseerd een groep meerdere keren te tellen en het gemiddelde te nemen.

WBE Drenthe zomertelling

Volgens protocol zomertelling ganzen, opgesteld April 2012 door de Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen

De zomertelling van standganzen vindt jaarlijks plaats op de derde zaterdag van juli, tussen 09:30 en 14:00 uur. Dit is een cruciaal moment, omdat de ruiperiode dan grotendeels voorbij is en trekganzen hun broedgebieden hebben bereikt. Hierdoor kunnen alleen standganzen betrouwbaar worden geteld. Het doel van de telling is een nauwkeurig overzicht te krijgen van de standganzenpopulatie per soort, wat essentieel is voor het evalueren van beleid en beheer.

De telling wordt uitgevoerd volgens een gestandaardiseerd protocol in vaste telsectoren, gecoördineerd en uitgevoerd door de WBE's. Elk telgebied wordt volledig doorkruist, inclusief stedelijke gebieden en waterpartijen, om geen ganzen over het hoofd te zien. Ganzen worden geteld als ze op de grond of net landend worden waargenomen. Overvliegende ganzen worden niet meegeteld om dubbeltellingen te voorkomen. Groepen van meer dan vijftig ganzen worden apart geregistreerd en op een kaart gemarkeerd. Kleinere groepen worden direct op het telformulier genoteerd. Als een bepaalde soort niet wordt waargenomen, wordt een '0' ingevuld om dit te registreren. Hybride ganzen worden onder de categorie 'overige ganzen' genoteerd. Het gebruik van een verrekijker, kaart van het telgebied, telformulieren en een handteller is essentieel om nauwkeurige tellingen uit te voeren. Bij grote groepen wordt de afpasmethode gebruikt, waarbij eerst een kleinere referentiegroep wordt geteld om vervolgens de volledige groep betrouwbaar te schatten. De simultane uitvoering van de telling in alle provincies op dezelfde dag houdt rekening met het feit dat ganzen zich niet aan provinciegrenzen houden. Dit maakt een betrouwbare landelijke schatting van de standganzenpopulatie mogelijk.

Schadegegevens landbouw

De schadegegevens die in dit plan zijn gebruikt, betreffen de geregistreerde schade die in opdracht van BIJ12-Faunazaken door onafhankelijke taxatiebureaus is getaxeerd. In Nederland zijn de schadegegevens van BIJ12-Faunazaken de enige structureel gevalideerde bron die de ontwikkeling van schade op een systematische manier vastlegt. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen reguliere taxaties buiten de ganzenfoerageergebieden en automatische taxaties binnen deze gebieden. Automatische taxaties brengen de totale schade binnen de foerageergebieden volledig in beeld, terwijl buiten deze gebieden alleen gemelde schade wordt getaxeerd. Hierdoor is de schade binnen de foerageergebieden beter gedocumenteerd en wordt deze doorgaans hoger geregistreerd dan schade buiten deze gebieden.

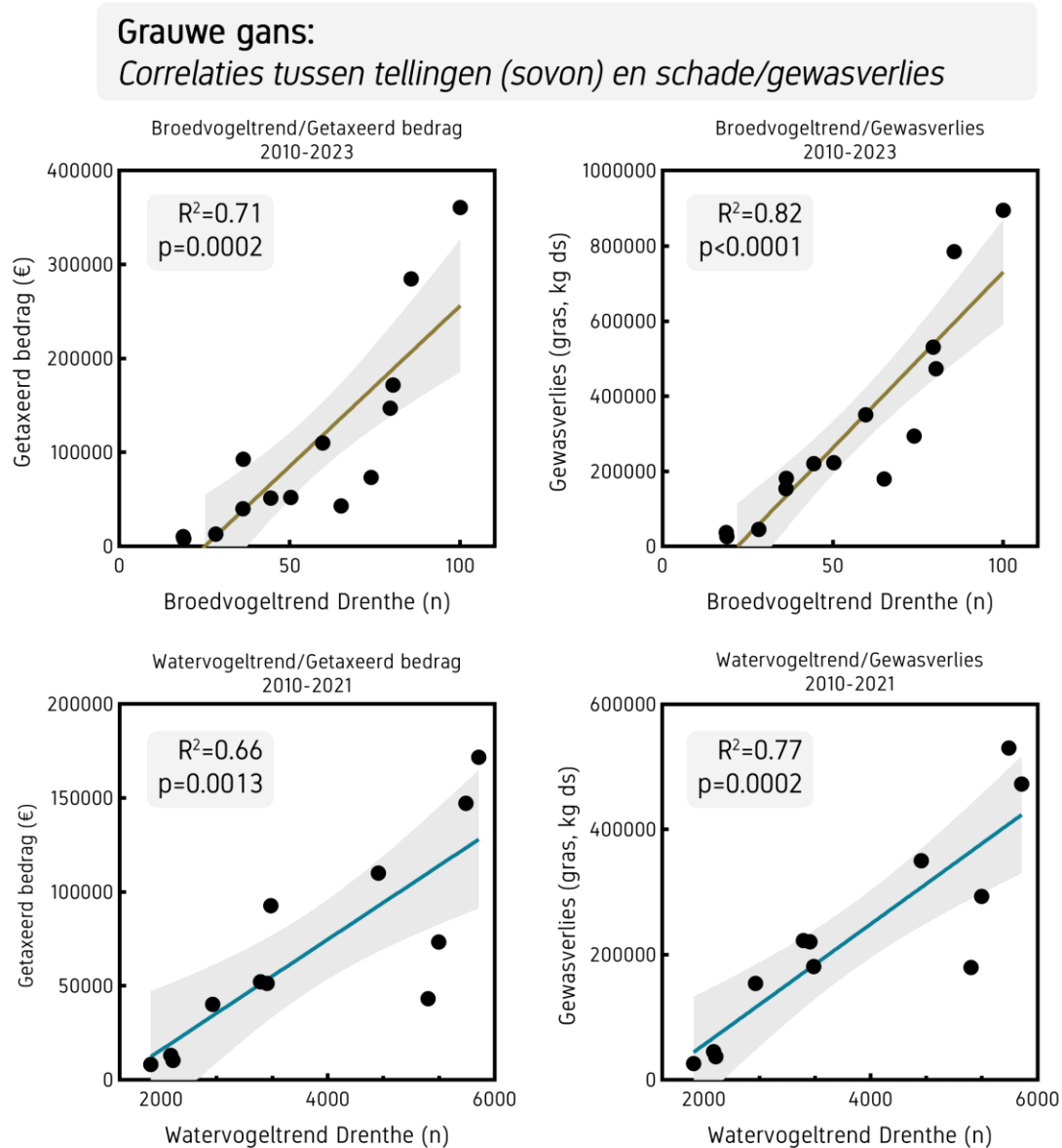
De database van BIJ12-Faunazaken geeft geen volledig beeld van de landbouwschade en vormt slechts een steekproef van de daadwerkelijke schadeomvang. Dit komt doordat buiten de ganzenfoerageergebieden alleen schade wordt getaxeerd als een agrariër een tegemoetkoming aanvraagt én aan alle beleidsregels is voldaan. De gegevens van BIJ12 kunnen daarom vooral worden gebruikt om meerjarige trends weer te geven of als minimale schatting van de werkelijke schadeomvang.

Een andere belangrijke overweging is de manier waarop schade wordt toegewezen aan specifieke ganzensoorten en het moment waarop de schade wordt getaxeerd. Vaak grazen meerdere ganzensoorten op dezelfde percelen, soms in gemengde groepen of na elkaar. Dit maakt het lastig om met zekerheid vast te stellen welke soort verantwoordelijk is voor de geregistreerde schade. In de zomerperiode is de toewijzing aan grauwe ganzen betrekkelijk betrouwbaar, omdat deze soort dan dominant aanwezig is. In mei kan echter ook de brandgans bijdragen aan de schade, vooral bij de latere sneden. Schade aan grasland, met name aan de eerste snede, is sterk afhankelijk van de groeifase van het gras en de weersomstandigheden rond het taxatiemoment. Het moment van taxeren is van groot belang om te voorkomen dat schade dubbel wordt geteld of juist wordt gemist. Wanneer de taxatie te vroeg of te laat in het groeiseizoen plaatsvindt, kan de omvang van de schade verkeerd worden ingeschat. Bij12 hanteert zoveel mogelijk een structureel taxatiemoment. De schade aan grasland, met name aan de eerste snede, wordt meestal getaxeerd rond het moment dat het gras bijna oogstrijp is, omdat dit het beste inzicht geeft in de omvang van de schade.

Beheergegevens

De beheergegevens die in dit rapport zijn gebruikt, zijn afkomstig uit verschillende bronnen en geven inzicht in de uitvoering van beheermaatregelen (vergunningsplichtig en vergunningsvrij) zoals gebruik maatregelen, afschot, verjaging en nestbehandeling. De basis voor deze gegevens wordt gevormd door registraties in het Faunaregistratiesysteem (FRS). In dit systeem worden afschot- en verjagingsgegevens vastgelegd door uitvoerders met een omgevingsvergunning voor jachtgeweeractiviteiten. Deze gegevens moeten door de uitvoerders binnen een 28 dagen worden ingevoerd om de actualiteit en betrouwbaarheid te waarborgen. Afschotgegevens worden geregistreerd met vermelding van datum, locatie (coördinaten), de betrokken ganzensoort en het aantal geschoten dieren. Deze gegevens worden periodiek gecontroleerd en waar nodig gecorrigeerd door de FBE, waarbij inconsistenties of onwaarschijnlijkheden in aantallen en locaties worden gesignaleerd. Nestbehandelingsgegevens worden eveneens in FRS ingevoerd en betreffen het aantal behandelde nesten en geprikte eieren. De gegevens worden doorgaans aangeleverd door terreinbeheerders, agrariërs en gemeentemedewerkers. Een belangrijk aspect is dat niet alle organisaties hun resultaten van nestbehandeling -ondanks de verplichting-, correct, volledig of überhaupt doorgeven aan de FBE. Net vergunningsplichtige verjaaggegevens worden slechts zeer beperkt geregistreerd doordat hier geen verplichting voor is en agrariërs geen toegang hebben tot het FRS. Tot slot kent het FRS door de toetsing op adequaat beheer een economische prikkel die over-registratie stimuleert. Gelijktijdig wordt FRS door sommige jagers als onnodig complex ervaren wat juist weer een prikkel is voor onder-registratie.

Bijlage Figuur. Correlaties aantallen getelde grauwe ganzen met schade. Tellingen op basis van de broedvogeltrend of watervogeltrend (Sovon) en getaxeerde schade of gewasverlies gecorreleerd met behulp van lineaire regressie. Correlatie geduid met r-waarde en bijhorende P-waarden om significante relatie weer te geven. *Bron data: Sovon en BIJ12*

Bijlage 5 – Aantal gedode ganzen per WBE per soort in de periode 2018-2023.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Brandgans				2	22	19
<i>Noordenveld</i>				2	22	19
Canadese Gans	464	442	555	292	284	368
<i>Artemis</i>	40	10	11	7	9	9
<i>Bargerveld</i>	12	86	47	37	49	56
<i>De Dalgronden</i>	57	47	138	24	14	22
<i>De Drie Marken</i>		5		3		
<i>De Grensstreek</i>	11	7	9	2	1	2
<i>De Lebbestaak</i>	7		6	4	2	12
<i>De Wieken</i>	1	8	8	8	2	13
<i>Diana</i>	11	5	34	10	8	14
<i>Diever-Smilde e.o.</i>		4				
<i>Drents Diep en Aa</i>	47	53	87	40	38	41
<i>Dwingelderveld e.o.</i>	39	21	17	30	23	30
<i>Havelte e.o.</i>	3		6	4	13	17
<i>Het Groote Veld</i>	11	7	5			15
<i>Hondsrugveld</i>	27	33	38	21	10	1
<i>Kerspel Dalen</i>	2	3	1	3		9
<i>Koekange-Ruinerwold</i>	9	1	21	11	16	4
<i>Mars- en Westerstroom</i>	2	2	5	1	3	4
<i>Noordenveld</i>	104	96	67	74	72	104
<i>'t Scholtensveld</i>	68	51	49	9	24	11
<i>Van Echtsmorgenland e.o.</i>	13	3	5	2		4
<i>Vledder e.o.</i>			1	2		
Gauwe Gans	105	18	34	88	204	472
<i>Bargerveld</i>				18		9
<i>Diana</i>	54	6				
<i>Drents Diep en Aa</i>		3	34	54	76	205
<i>Dwingelderveld e.o.</i>				7	54	91
<i>Kerspel Dalen</i>					46	2
<i>Koekange-Ruinerwold</i>	48	8				
<i>Mars- en Westerstroom</i>		1			2	10
<i>Noordenveld</i>	3			9	26	99
<i>Van Echtsmorgenland e.o.</i>						56
Kolgans	1	17	6	16	15	46
<i>Diana</i>		5				
<i>Drents Diep en Aa</i>			6	16	13	36
<i>Koekange-Ruinerwold</i>		11				
<i>Mars- en Westerstroom</i>		1			2	10
<i>Noordenveld</i>	1					

Bijlage 6 - Getaxeerde schade per WBE per jaar voor grasland en kwetsbare gewassen. Weergegeven zijn de totale schadebedragen en onderverdeling in aandeel per gans per WBE.

Grasland	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
Bargerveld	€6,139	€5,103	€ 15,947	€20,457	€29,409	€37,997	€ 115,052
Brandgans	€1,161		€3,217				€4,378
Grauwe gans	€3,852	€2,514	€ 12,730	€12,040	€25,965	€33,775	€90,876
Kolgans	€1,126	€2,589		€8,416	€3,444	€4,222	€19,797
De Dalgronden	€1,553					€2,378	€3,931
Grauwe gans	€1,553					€1,850	€3,403
Kolgans						€528	€528
De Lebbestaak		€2,843					€2,843
Grauwe gans		€2,843					€2,843
De Wieken				€1,132			€1,132
Canadese gans				€566			€566
Grauwe gans				€566			€566
Diana				€659	€2,643		€3,302
Brandgans					€184		€184
Grauwe gans				€659	€2,459		€3,118
Drents Diep en Aa		€2,775	€5,350	€25,622	€45,800	€35,253	€ 114,799
Boerengans e.d.		€1,388	€97				€1,485
Brandgans		€1,387	€ 859	€4,571		€9,402	€16,218
Canadese gans			€ 121		€275		€395
Grauwe gans			€4,274	€12,628	€37,535	€21,690	€76,126
Kolgans				€8,423	€7,990	€4,161	€20,575
Dwingelderveld e.o.	€ 828	€5,148	€ 12,655	€15,841	€47,157	€69,785	€ 151,414
Boerengans e.d.					€161	€1,195	€1,356
Brandgans			€ 311	€3,069	€1,877	€284	€5,540
Canadese gans			€1,498	€663	€2,525	€999	€5,685
Grauwe gans	€ 207	€4,743	€ 10,846	€9,041	€30,804	€54,611	€ 110,252
Kolgans	€ 621	€ 405		€3,069	€11,789	€12,696	€28,580
Havelte e.o.	€ 828	€1,998					€2,826
Grauwe gans	€ 207	€1,593					€1,800
Kolgans	€ 621	€ 405					€1,026
Hondsrugveld				€3,714		€699	€4,413
Brandgans				€540			€540
Grauwe gans				€1,904		€699	€2,603
Kolgans				€1,270			€1,270
Kerspel Dalen	€4,839	€3,788	€ 13,402	€11,988	€47,413	€43,579	€125,009
Brandgans			€ 196				€196
Canadese gans			€ 337				€337
Grauwe gans	€2,420	€2,084	€ 12,869	€9,510	€38,668	€41,219	€ 106,770
Kolgans	€2,419	€1,704		€2,478	€8,744	€2,360	€17,706

Tabel wordt vervolgd op volgende pagina...

Koekange-Ruinerwold	€ 32,589	€ 27,716	€ 61,004	€40,487	€67,756	€53,123	€282,675
<i>Boerengans e.d.</i>				€9	€413	€1,377	€1,798
<i>Brandgans</i>				€226	€2,236		€2,462
<i>Canadese gans</i>				€104	€478	€191	€773
<i>Grauwe gans</i>	€ 18,691	€ 15,241	€ 32,873	€19,710	€41,053	€38,882	€ 166,450
<i>Kolgans</i>	€ 13,898	€ 12,475	€ 28,131	€20,439	€23,576	€12,674	€ 111,193
Mars- en Westerstroam				€2,167		€3,240	€5,408
<i>Canadese gans</i>				€1,084			€1,084
<i>Grauwe gans</i>				€1,084		€2,880	€3,964
<i>Kolgans</i>						€360	€360
Noordenveld	€ 50,860	€ 59,619	€ 93,084	€ 153,522	€ 154,731	€ 149,629	€661,446
<i>Boerengans e.d.</i>				€992	€2,260		€3,251
<i>Brandgans</i>	€1,755	€2,344	€9,119	€10,122	€26,123	€14,242	€63,706
<i>Canadese gans</i>		€2,191	€ 698	€1,589	€2,472	€987	€7,937
<i>Grauwe gans</i>	€ 16,495	€ 22,423	€ 58,465	€58,423	€73,258	€ 114,554	€ 343,617
<i>Kolgans</i>	€ 32,610	€ 32,661	€ 24,802	€82,396	€50,620	€19,846	€ 242,935
't Scholtensveld	€2,726	€5,103		€3,996			€11,825
<i>Grauwe gans</i>	€2,726	€2,514		€2,028			€7,268
<i>Kolgans</i>		€2,589		€1,968			€4,557
Van Echtsmorgenland e.o.						€7,378	€7,378
<i>Canadese gans</i>						€1,476	€1,476
<i>Grauwe gans</i>						€5,903	€5,903

Tabel xx. Totale schadebedragen per WBE per jaar voor kwetsbare gewassen.

Kwetsbare gewassen	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal
Artemis				€207			€ 207
<i>Grauwe gans</i>				€207			€ 207
Bargerveld			€1,503	€17,588	€ 6,346	€ 19,931	€ 45,368
<i>Canadese gans</i>						€19	€19
<i>Grauwe gans</i>			€1,503	€17,588	€ 6,346	€ 19,912	€ 45,348
De Dalgronden						€ 733	€ 733
<i>Grauwe gans</i>						€ 733	€ 733
De Drie Marken						€2,891	€2,891
<i>Grauwe gans</i>						€2,891	€2,891
De Grensstreek						€6,777	€6,777
<i>Grauwe gans</i>						€6,777	€6,777
Diana, Drenthe			€535	€5,766	€ 6,108	€ 18,522	€ 30,931
<i>Grauwe gans</i>			€535	€5,766	€ 6,108	€ 18,522	€ 30,931
Drents Diep en Aa			€6,245		€ 1,947	€2,245	€ 10,437
<i>Brandgans</i>			€160				€ 160
<i>Grauwe gans</i>			€6,085		€ 1,947	€2,245	€ 10,276

Tabel wordt vervolgd op volgende pagina...

Dwingelderveld e.o.	€3,864			€3,864
<i>Grauwe gans</i>	€3,864			€3,864
Het Groote Veld		€6,578		€6,578
<i>Grauwe gans</i>		€6,578		€6,578
Koekange-Ruinerwold	€3,562	€1,675		€5,237
<i>Grauwe gans</i>	€3,562	€1,675		€5,237
Mars- en Westerstroom	€3,087	€ 7,927	€5,758	€ 16,772
<i>Grauwe gans</i>	€3,087	€ 7,927	€5,758	€ 16,772

Bijlage 7 - De gunstige referentiepopulatie

Gunstige referentiewaarden

De Gunstige Referentiewaarden (GRW) fungeren in Nederland als ecologische maatstaven voor het beheer van ganzenpopulaties. Een specifiek onderdeel hiervan is de Gunstige Referentie Populatie (GRP), die betrekking heeft op de populatiegrootte en een belangrijke rol speelt binnen het beoordelingskader voor de staat van instandhouding van vogelsoorten. Sovon Vogelonderzoek Nederland heeft in opdracht van provincie Fryslân (voor trekganzen) en de Nederlandse faunabeheereenheden (voor standganzen) de GRP's voor ganzen berekend. Deze berekeningen zijn bedoeld om ervoor te zorgen dat zowel standvogels als trekvogels, zoals de grauwe gans, brandgans en kolgans, op een duurzaam niveau blijven bestaan (Schekkerman, 2022; Goutbeek & Koffijberg, 2023).

De GRP's voor trekvogels zijn afgeleid door de populatieomvang tijdens de invoering van de Vogelrichtlijn in 1980, of een ecologisch gunstige periode, als referentie te nemen. Hierbij is het uitgangspunt dat deze referenties stabiel zijn en niet door menselijke invloeden worden verstoord (Goutbeek & Koffijberg, 2023). Voor standpopulaties in Nederland is de GRP berekend door de Minimum Viable Population (MVP) te bepalen, vermenigvuldigd met een opschalingfactor. Deze berekeningen zijn gebaseerd op biologische gegevens en habitatspecifieke kenmerken (Koffijberg & Foppen, 2020; Van Roomen et al., 2020).

De GRP dient als toetsingskader voor de uitvoering van vergunningplichtige beheermaatregelen, met name binnen de context van schadebestrijding en populatiebeheer. Zolang de GRP niet wordt overschreden, kan met voldoende wetenschappelijke zekerheid worden gesteld dat de populatie niet in een ongunstige staat van instandhouding verkeert. Het vertalen van de nationale GRP's naar een provinciaal niveau was noodzakelijk om provincies in staat te stellen bij te dragen aan de algehele instandhouding van de populaties. Deze benadering maakt het mogelijk om potentiële negatieve effecten van flora- en fauna-activiteiten beter te beoordelen en op elkaar af te stemmen. Het systeem is ontworpen om de provinciale toetsing te vereenvoudigen en transparanter te maken, terwijl het tevens waarborgt dat de populatie op nationaal niveau boven de referentiewaarden blijft. Door correcte toepassing van de provinciale GRP's kan worden gegarandeerd dat de nationale populatie in een gunstige staat van instandhouding blijft.

Modelmatige toetsing GRP bij vergunningplichtige beheermaatregelen

Provincies maken gebruik van de provinciale Gunstige Referentie Populaties (GRP's) als leidraad bij het beoordelen van lokale faunabeheerplannen en de vergunningaanvragen voor flora- en fauna-activiteiten. Bij populatiebeheer bestaat het inherente risico dat de GRP wordt overschreden, aangezien het doel van dergelijke maatregelen vaak de reductie van de populatieomvang is. Provincies dienen bij hun toetsing rekening te houden met de cumulatieve effecten van verschillende populatiebeheer activiteiten in de tijd, om te waarborgen dat de populatie boven de vastgestelde GRP blijft.

Een hulpmiddel hierbij is het rekenmodel dat is ontwikkeld door Sovon (2022a), waarmee de effecten van beheeractiviteiten op de populatiegrootte kan worden ingeschat. Dit model stelt provincies in staat om, indien nodig, vergunningverlening voor populatiebeheer jaarlijks te pauzeren, zodat de GRP niet wordt overschreden. Voor trekvogelpopulaties is een voorspellingsmodel ontwikkeld die kan worden ingezet om aan te tonen dat schadebestrijding niet resulteert in een populatiedaling onder de GRP. Dit model houdt rekening met natuurlijke variaties in reproductie, sterfte en afschot, wat bijdraagt aan een verantwoorde besluitvorming op basis van wetenschappelijk onderbouwde prognoses (Sovon, 2023).

